741
asopismo

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

MARZEC 1933 Nr. 3

PALESTYNA I BLISKI WSCHÓD

organ polsko-palestyńskiej izby handlowej

cena egzemplarza zł. 1.50

TREŚĆ NUMERU DRUGIEGO, (ROK II) „PALESTYNY I BLISKIEGO WSCHODU".

LLOYD TRIESTINO

FLOTTE RIUNITE LLOYD TRIESTINO-MARITTIMA ITALIANA-SITMAR

stała komunikacja z TRIESTU I GENUI do:

PALESTYNY

SYRJI

EGIPTU

i krajów BLISKIEGO oraz DALEKIEGO WSCHODU.

Informacyj udziela:

REPREZENTACJA NA POLSKĘ:

WARSZAWA, ul. ŚWIĘTOKRZYSKA 25.

Palestyna i Bliski Wschód

czasopismo poświęcone sprawom gospodarczym
Palestyny i Bliskiego Wschodu

Rok II | Warszawa, marzec 1933 | Nr 3

TREŚĆ NUMERU:

L. LEWITE
Prezes Polsko-Palestyńskiej Izby Handlowej

DZIAŁALNOŚĆ POLSKO-PALESTYŃSKIEJ IZBY HANDLOWEJ W 1932 R.

Przemówienie wygłoszone na Walnem Zgromadzeniu w dn. 8 marca 1933 r.

Z prawdziwą przyjemnością otwieram dzisiejsze zebranie, gdyż spoglądając na ubiegły rok sprawozdawczy możemy z zadowoleniem stwierdzić, że Izba nasza w przeciągu tego roku wykazać się może, pozytywnemi rezultatami swej działalności.

Szczegółowe sprawozdanie, które Panom przedłożę, poszczególne objektywne fakty i cyfry potwierdzą to dobitnie.

Wznowiliśmy działalność Izby po kilkuletniej przerwie, która została wywołana zupełnym brakiem zainteresowania dla zadań i celów Izby, jak również brakiem środków, któreby umożliwiły utrzymanie Izby.

Wznowiliśmy jednak działalność Izby w warunkach zupełnie odmiennych. Nasza inicjatywa i praca zbiegła się z ożywieniem gospodarczem w Palestynie. Palestyna staje się krajem, wciąż wzmagającej się, imigracji dla polskiego żydostwa, krajem coraz więcej importującym i eksportującym. Rozpoczęślimy naszą pracę bez jakiegokolwiek budżetu, pracowaliśmy w atmosferze wzrastającego wciąż zainteresowania Palestyną ze strony społeczeństwa żydowskiego w Polsce, czynników rządowych i gospodarczych.

Tym sprzyjającym, objektywnym warunkom zawdzięczamy w dużym stopniu naszą tak ożywioną i na dużą skalę zakrojoną działalność bez względu na panującą w kraju depresję.

A praca nasza szła w różnych kierunkach, w rozmaitych dziedzinach, wzajemnie się uzupełniających. W odróżnieniu od innych izb polsko-zagranicznych, Izba nasza ma do spełnienia cały szereg funkcyj i zadań, nie wchodzących naogół w zakres kompetencji innych izb.

Działalność naszej Izby, jak i każdej Izby bilateralnej, kształtowała się niewątpliwie pod wpływem zjawisk, jakie zaszły w danem okresie w życiu gospodarczem krajów reprezentowanych, oraz w ich wymianie towarowej.

W r. 1932 Palestyna weszła w okres szybkiego rozwoju i fazę ożywienia konjunkturalnego. Głównemi czynnikami charakterystycznymi dla tego okresu były: wzmożony prąd imigracyjny, intensywny ruch budowlany, poważny przypływ kapitałów a w związku z tem wzrost inwestycyj (nowozakładane plantacje cytrusowe, rozbudowa starych i uruchamianie nowych warsztatów pracy i t. d.).

Ożywienie gospodarcze pociąga za sobą rozszerzenie zasięgu konsumpcji, zaspakajanej częściowo zwiększoną produkcją wewnętrzną, częściowo zaś wzmagającym się przywozem towarów zagranicznych.

Dla zilustrowania szybkiego rozwoju gospodarczego podam kilka charakterystycznych cyfr.

Inwestycje żydowskie w r. 1932 wynosiły 3,5 miljonów Ł. P., ulokowane w 30.000 dunamów nowych plantacji cytrusowych. 600.000 Ł. P. pochłonął ruch budowlany w samym tylko Tel-Awiwie. W okresie tym powstało 21 nowych fabryk. Obrót jednej spółdzielni „Tnuwy" wynosił 4 miljony jaj, 4,5 miljona litrów mleka i t. d. Wkłady w bankach w roku ub. wynosiły 6 miljonów Ł. P. Wpływy budżetowe rządu palestyńskiego w ciągu pierwszych 11-tu miesięcy Ł. P. 2.400.000 wobec 1.900.000 w tymże okresie roku poprzedzającego. W ciągu 9-ciu miesięcy 1932 r. przywieziono towarów za Ł. P. 5.400.000 wobec Ł. P. 4.300.000 w tymże okresie roku poprzedzającego, co stanowi 20% zwyżki, eksport zaś w tych miesiącach 1932 r. wynosił Ł. P. 1.700.000, wobec 2 miljonów w okresie tymże w 1931 r., co oznacza spadek około 20%.

Imigracja elementów robotniczych i mieszczańskich do Palestyny w roku 1932 wynosiła około 15.000 osób.

W Polsce natomiast rok 1932 był okresem w dalszym ciągu trwającej depresji: rozmiary wytwórczości utrzymały się prawie na niezmienionym poziomie, przy równoczesnej zniżkowej tendencji cen. Spadek cen niektórych artykułów naszej produkcji do poziomu cen światowych, stworzył nowe możliwości eksportu dla tych towarów.

Ten układ stosunków, oraz fakt, że większość wychodźtwa do Palestyny rekrutuje się z Żydów polskich, stworzył dogodne warunki dla wzmożenia wymiany towarowej między obu krajami, zwłaszcza dla eksportu polskiego do Palestyny. Do przezwyciężenia jednak pozostał cały szereg trudności, wynikających w pierwszym rzędzie z dużej odległości między temi krajami, jako to brak dogodnych dróg komunikacyjnych i transportowych, nieznajomość w Polsce terenów pracy i warunków handlu na Bliskim Wschodzie, zakorzeniony konserwatyzm kupca polskiego w odniesieniu do handlu zamorskiego, oraz brak należytych kapitałów i instytucyj, finansujących eksport.

Dla przezwyciężenia tych trudności Izba nasza rozwinęła działalność w kierunku: 1) pobudzania inicjatywy eksportu i wywołania zainteresowania wśród sfer handlowych i przemysłowych, 2) pomocy przy zetknięciu kontrahentów i ułatwiania zawierania tranzakcyj między stronami, 3) organizowania wystaw i współpracy z targami, 4) organizowania wycieczek i przejazdów grupowych przemysłowców i kupców do Palestyny, Syrji i Egiptu, 5) współpracy w organizowaniu dróg transportu, 6) stałego informowania oraz instruowania sfer zainteresowanych.

Powyższe prace Izby przyczyniły się niewątpliwie w znacznym stopniu do wzrostu wywozu z Polski do Palestyny, który ilustrują następujące cyfry:

wartość wywozu w r.	1931	1.634 tys. zł.
„ „	1932	3.207 „ „

co oznacza wzrost o nieledwie 100%, przy jednoczesnem kurczeniu się przywozu z Palestyny (618 tys. zł. wobec 626 tys. zł. w r. 1931).

Jeżeli uprzytomnimy sobie, że w międzyczasie byliśmy świadkami znacznego spadku cen towarowych na rynku światowym, spadku konsumpcji, znacznego zaostrzenia się konkurencji innych krajów na rynkach Bliskiego Wschodu, stanowiących poniekąd ostatni przyczółek wolnego handlu, a zwłaszcza spadku funta angielskiego, a co zatem idzie i funta palestyńskiego, wzrost wartości przywozu do Palestyny nie odzwierciadla właściwego stosunku między jednym a drugim rokiem.

Na wzrost wartości wywozu złożyło się wzmożenie eksportu rur walcowanych (w związku z ożywionym ruchem budowlanym w Palestynie), kompletów skrzynkowych (w związku z wzrastającym z roku na rok eksportem pomarańczy), wyrobów drzewnych (dykty, forniery, meble gięte) i szklanych (związane z urządzaniem się na miejscu, ruch imigracyjny) oraz artykułów bezpośredniej (artykuły spożywcze, jak cukier, żyto, mąka żytnia, kasza) i pośredniej konsumpcji (artykuły włókiennicze, galanterja etc.).

Dotychczasowa działalność Izby na polu propagandy i wzmożenia eksportu towarów polskich do Palestyny dała lepsze wyniki, aniżeli starania w kierunku ekspansji towarów palestyńskich na rynku polskim. Głównych przyczyn tego zjawiska należy doszukiwać się w trudnościach, na jakie napotykał import dwuch najważniejszych artykułów produkcji palestyńskiej: pomarańczy i tytoniu. Mimo wielokrotnych interwencyj Izby, sprawa obniżenia cła na pomarańcze oraz zakupu tytoniu palestyńskiego przez Dyrekcję Polskiego Monopolu Tytoniowego utknęła na martwym punkcie.

Ten stan rzeczy może mieć deprymujący wpływ na opinję żydowską w Palestynie, co zresztą znajduje potwierdzenie w ostatnich notatkach prasy palestyńskiej. Komentowane jest obszernie zjawisko wzrastającego przywozu, przy równoczesnem spadku wywozów palestyńskich do Polski. Mogący nastąpić zwrot w opinji palestyńskiej zaszkodziłby niewątpliwie dalszemu rozwojowi naszych stosunków handlowych z tym krajem. Izba czyni dalsze kroki w tej sprawie, która winna zostać pomyślnie rozwiązana.

Stosunki handlowe między Polską a Palestyną znajdują się w stadjum początkowym.

Liczby podane są naogół bardzo skromne i stanowią w ogólnem wywozie z Polski zaledwie 1%, a udział Polski w przywozie do Palestyny 1,7%. Cały handel opiera się na kilku nielicznych artykułach. Silne wahania, zmiany i przypadkowość charakteryzują obroty handlowe, co się zaś tyczy przyszłości,

to objektywne warunki każą przypuszczać dalszy pomyślny rozwój naszych stosunków w tym kraju. Narazie zaobserwować możemy duże saldo dodatnie na rzecz Polski.

Izba w działalności swej napotyka naogół na przychylne ustosunkowanie i zrozumienie swych postulatów wśród czynników rządowych (Ministerstwa Przemysłu i Handlu, Ministerstwa Skarbu, Ministerstwa Spraw Zagranicznych).

Prace Izby zgrupowane były w następujących referatach:

1) Referacie Gospodarczym, 2) Referacie Targów i Wystaw, 3) Referacie Turystycznym, 4) Referacie Przesiedleńczym oraz 5) Referacie Prasowo-Wydawniczym.

REFERAT GOSPODARCZY.

Około tego najważniejszego działu pracy obracała się większa część zapytań ustnych i piśmiennych, otrzymywanych przez Izbę. Wobec poważnego znaczenia Palestyny w handlu tranzytowym na Bliskim Wschodzie oraz ze względu na to, że w Polsce nie działają inne izby handlowe dla Bl. Wsch., prace Referatu Gospodarczego nie ograniczały się jedynie do samej Palestyny, ale objęły również Syrję, Egipt i inne kraje lewantyńskie.

Referat Gospodarczy zbiera, bada i opracowuje materjały dotyczące możliwości zbytu poszczególnych artykułów, informuje instytucje i związki gospodarcze oraz firmy eksportowe o otwierających się możliwościach zbytu, zbiera opróbkowane oferty firm polskich i przesyła je swoim korespondentom w Palestynie do zbadania na miejscu, wskazuje eksporterom polskim odbiorców palestyńskich i lewantyńskich, współdziała w wyborze i wyznaczaniu odpowiednich agentów i przedstawicieli w Palestynie i krajach Bliskiego Wschodu, wydaje kupcom i przemysłowcom, udającym się do Palestyny listy polecające do tamtejszych instytucyj, utrzymuje kontakt z placówkami konsularnemi, z Dep. Handl.-Przemysł., Ag. Żyd. w Jerozolimie, Palestyńsko-Polską Izbą Przemysłowo-Handlową w Tel-Awiwie, Izbami Handlowemi w Jerozolimie, Hajfie, Tel-Awiwie, Kairze, Bejrucie i Bagdadzie, od których otrzymuje bogate materjały informacyjne, memorjały i raporty, dotyczące stanu różnych gałęzi gospodarczych Palestyny i krajów Bliskiego Wschodu.

Wszelkie materjały, raporty i inne informacje po odpowiednim zbadaniu i usystematyzowaniu były rejestrowane w specjalnej kartotece towarowej, która jest stale uzupełniana nowemi danemi.

Na żądanie zainteresowanych firm i związków opracowane zostały specjalne referaty (drzewo budulcowe, deszczułki do skrzynek pomarańczowych, szkło, materjały włókiennicze, naczynia blaszane, emaljowane i t. p.).

W wyniku swych prac Referat Gospodarczy przygotował odpowiednie materjały i memorjały, które stanowiły przedmiot interwencyj Zarządu i Rady

u odnośnych instancyj. Opracowane zostały memorjały: w sprawie ulgowej stawki celnej na pomarańcze, w sprawie tytoniu, w sprawie organizacji Pawilonu Polskiego na Targach Lewantyńskich 1932 r., w sprawie Stałej Wystawy Wzorów Produkcji Palestyńskiej, w sprawie uzupełnienia listy towarów korzystających z zaświadczeń o kompensacyjnym wywozie, w sprawie kontygentów przywozowych i przywozu oliwek, rodzynek, marmelady, soków owocowch, macy i innych towarów palestyńskich, w sprawie usprawnienia dróg transportu do Palestyny, w sprawie traktatu i t. p.

Dla lepszego wykorzystania możliwości handlowych i dodatnich stron, wynikających z koncentracji handlu (lepsza służba informacyjna, zmniejszenie ogólnych kosztów, obciążających towar, mniejsze koszty transportu, składowania, przeprowadzenie racjonalnej polityki zakupu i sprzedaży, sprawy kredytowe i finansowe). Izba dała inicjatywę założenia Towarzystwa dla handlu z Palestyną i Bliskim Wschodem, które dotychczas dla różnych powodów nie zostało jeszcze wprowadzone w życie.

Prace Referatu Gospodarczego skupione były w następujących działach:

A. *Biuro informacyjne* — które udzielało, zwracającym się ustnie i piśmiennie instytucjom i firmom, szczegółowych informacyj o ruchu towarowym, możliwościach zbytu, stawkach i przepisach celnych, drogach i warunkach transportu i t. p.

B. *Oferty i zapytania* — rejestracja ofert i zapytań, otrzymywanych od szeregu firm palestyńskich, syryjskich i egpiskich, które następnie zostały podane do wiadomości zainteresowanych instytucyj i firm eksportowych.

C. *Zaświadczenia faktur* — w związku z rozporządzeniem rządu palestyńskiego z dnia 3-go lipca 1932 r., wprowadzającym rygorystyczne obostrzenia w wystawianiu faktur i poświadczaniu ich przez odpowiednie czynniki, Izba uruchomiła dział wystawiania i poświadczania faktur na towary, wysyłane do Palestyny, zgodnie z przepisami tego rozporządzenia. Poświadczenie Izby, na zasadzie notyfikacji Ministerstwa Przemysłu i Handlu za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zagranicznych, są aprobowane przez palestyńskie władze celne. Dział wystawiania faktur pracuje w warunkach dających firmom eksportującym dostateczną rękojmię zachowania ich tajemnicy handlowej. W roku sprawozdawczym od wejścia w życie rozporządzenia poświadczono 87 faktur. (od września r. b.).

D. *Sprawy celne* — Referat jest w posiadaniu przepisów i taryf celnych Palestyny oraz sąsiednich krajów, materjały te w miarę zachodzenia zmian są stale uzupełniane. Wobec słabej znajomości warunków na jakich odbywa się wymiana towarowa między Polską a Palestyną i krajami sąsiednimi. Referat popularyzuje najważniejsze układy, rozporządzenia i przepisy celne obowiązujące w tych krajach.

E. *Sprawy transportowe* — Referat utrzymuje stały kontakt z linjami

okrętowemi w Gdyni, Gdańsku, Trieście i Konstancy oraz z biurami transportowemi, przyjmującemi ładunki do Palestyny. Wobec istniejących niedogodności komunikacyjnych oraz stosowania dowolnych kalkulacyj frachtowych, Referat podejmuje akcję, zmierzającą do usprawnienia dróg transportu i metod pracy przedsiębiorstw transportowych. Referat jest w posiadaniu regulaminów i taryf przewozowych, które uzupełnia w miarę zachodzenia zmian, przeprowadza badania warunków i kosztów transportu na różnych szlakach komunikacyjnych.

Wobec braku dogodnych dróg transportu z Polski do Palestyny (zbyt długi okres transportu via Gdynia/Gdańsk, nieunormowane i nieregulowane stosunki na drodze polsko-rumuńsko-lewantyńskiej, wygórowane ceny frachtów dla transportu via Triest), Izba współpracuje z czynnikami rządowemi w sprawie organizacji polskiej linji okrętowej z Konstancy do portów palestyńskich. Jaknajszybsze urzeczywistnienie tego projektu przyczyniłoby się w znacznej mierze do wmożenia wywozu do Palestyny i krajów sąsiednich, gdyż niejednokrotnie dało się zauważyć zjawisko, że artykuły polskie, wytrzymujące naogół konkurencję z innymi krajami nie były eksportowane li tylko z powodu wysokich stawek frachtowych i warunków transportowych.

W związku z wzmożoną wymianą listów i przesyłek pocztowych między Polską a Palestyną, Izba dała inicjatywę uruchomienia bezpośredniej komunikacji lotniczej między temi krajami, bądź przedłużenia istniejącej już linji Warszawa—Saloniki via Ateny do Tyberjady.

Zaznaczyć należy, że ruch pocztowy między Polską a Palestyną, który już w roku 1931 wynosił przeszło 600.000 listów, około 20.000 przesyłek pocztowych (Palestyna zajmuje 2-gie miejsce w ruchu pocztowym Polski z zagranicą).

REFERAT TARGÓW I WYSTAW.

A. *Pawilon Polski na Targach Lewantyńskich 1932, Tel-Awiw.* Doceniając znaczenie Targów Lewantyńskich dla propagandy eksportu polskiego, Izba postanowiła po raz pierwszy wystąpić na Targach powyższych z samodzielnym Pawilonem Polskim.

Pawilon Polski obejmował powierzchnię 200 m. kw. i był położony w najruchliwszem miejscu Targów. Zakopiański styl Pawilonu ściągał powszechną uwagę. W Pawilonie skupione były eksponaty czterdziestu kilku firm, reprezentujących przeszło 30 gałęzi wytwórczości. Poniżej podajemy listę wystawców Pawilonu Polskiego: „Balony Szklane" Sp. z o. o. — W-wa, Biuro Sprzedaży Polskcih Walcowni Rur, Katowice, „Blacha Cynkowa" Katowice, „Brage" W-wa, Broun i Rowiński W-wa, „Dens" J. Szwarc Warszawa, B-cia Deutsch, Bielsko, N. Eitingon i S-ka S. A. Łódź, Ernest Erbe, Zawiercie, Herman Faust i S-ka S. A., Łódź, Łódzka Manufaktura Pluszowa, Teodor Finster, S. A., Łódź, Zakłady Przemysłu Metalowego, I. Fogelnest, W-wa, J. Ph. Gloe-

singer, Broszniów-Krechowice, Górnośląskie Zjednoczone Huty Królewska i Laury S. A. Katowice, Huta Bismarka Katowice, „Feniks" S. A. Piotrków Tryb., B-cia Konopaccy Mosty, Landau i Weile S. A. Łódź, H. L. Mussman i Syn W-wa, I. Margosches Fabryka Skór Stanisławów, Kresowa Fabryka Rowerów i Motocykli „Niemen" Grodno, Mikaszewickie Zakłady Wyr. Drzewn. „Olza", S. A., Warszawa, Orenstein i Makowski Warszawa, Fryderyk Puls Warszawa, Polnischer Eisen Eksport, G. m. B. H. Hamburg, „Pepege" T. A. Grudziądz, Fabryka Czekolady A. Piasecki, S. A. Kraków, Wolf Reichert Fabryka fornierów i dykt, Warszawa, Emil Wedel i Syn, Warszawa, Powielacz krajowy „Record", Łuck, Składnica Sportowa „Stadjon" Warszawa, Tomaszowska Fabryka Sztucznego Jedwabiu, S. A. Warszawa, K. Wasilewski i S-ka, Fabryka Piór Stalowych, Warszawa, Widzewska Manufaktura, S. A. Łódź. Poza Pawilonem Polskim wystawiało kilka firm w Pawilonie ogólnym. Pomijając duże znaczenie propagandowe, Pawilon Polski dał duże rezultaty realne: zawarto kilkanaście tranzakcyj na ogólną sumę około Ł. P. 10.000, nie licząc całego szeregu tranzakcyj, będących w toku oraz nawiązania kontaktu przez szereg firm lewantyńskich z naszymi eksporterami.

Na pierwsze miejsce wysunęły się polskie dykty i forniery, komplety skrzynkowe, rury wodociągowe, manufaktura i t. d. Z pośród wystawców został odznaczony cały szereg firm. Złoty Medal przyznany został firmie B-cia Konopaccy za dykty i forniery, Srebrne Medale otrzymali: Fr. Puls za mydło, N. Eitingon i S-ka — za tkaniny drukowane, T. Finster — za materjały tkane, Broun i Rowiński — za trykotaże, Tomaszowska Fabryka Sztucznego Jedwabiu — za przędzę, Margosches — za skóry wierzchnie, „Pepege" (za obuwie gumowe), „Record" (za powielacze), Ernest Erbe (za rury), Państwowe Zakłady Tele i Radjotechniczne (za detefony), Towarzystwo Przemysłowo-Leśne (za dykty). Dyplomy uznania otrzymali: Landau i Weile (za pilśń), „Siła" (za dźwigi), „Balony Szklane" (za wyroby szklane), „Stadjon" (za artykuły sportowe), K. Wasilewski i S-ka (za stalówki). Za należytą organizację Pawilonu Komitet Sędziowski Targów przyznał Pawilonowi Polskiemu Dyplom Uznania, Izbie zaś Złoty Medal. Powilon Polski był pierwszą próbą, zakrojoną na szerszą skalę spopularyzowania wyrobów polskich na Bliskim Wschodzie. Ta udana próba zachęcić powinna do dalszych kroków w tym kierunku.

Wysiłki Izby w kierunku zorganizowania udziału Polski na Targach Lewantyńskich 1932 napotkały na pozytywne ustosunkowanie się i pomoc ze strony czynników rządowych, a w pierwszym rzędzie Międzyministerjalnej Komisji Popierania Eksportu, która na ten cel przyznała Izbie subsydjum oraz Ministerstwo Komunikacji, które przyznało wystawcom ulgi na przewóz eksponatów.

W najbliższym czasie Izba przystąpi do pracy nad organizacją Pawilonu Polskiego na następnych Targach Lewantyńskich 1934.

Projektowane jest w tym celu wybudowanie stałego murowanego pawilonu.

B. *Stała Wystawa Wzorów Produkcji Palestyńskiej.*

Pragnąc zaznajomić społeczeństwo z wyrobami produkcji palestyńskiej Izba urządziła w własnym lokalu, Stałą Wystawę Wzorów Produkcji Palestyńskiej.

Prócz wzorów i prób Wystawa była zaopatrzona w djagramy i wykresy oraz tablice, ilustrujące rozwój i możliwości wymiany towarowej między krajami. Wystawa była czynna od dnia 7-go lutego do dnia 1-go czerwca 1932 r. W przeciągu tego czasu przewinęło się przeszło 2.000 zwiedzających, którym rodzielono wydawnictwa propagandowe Izby oraz instytucyj palestyńskich.

C. *Pomoc w organizowaniu Wystaw.* Referat Targów i Wystaw dopomógł czynnie w zorganizowaniu Wystaw Palestyńskich na prowincji. W związku z organizacją Pawilonu Polskiego na Targach Lewantyńskich, Izba pragnęła dopomóc wzorem warszawskim, Izbie tel-awiwskiej w urządzeniu Stałej Wystawy Wzorów Produkcji Polskiej. Jednak szczupłe ramy lokalu Izby tamtejszej nie pozwoliły niestety urzeczywistnić powyższego projektu.

REFERAT TURYSTYCZNY.

Dla umożliwienia eksporterom polskim nawiązania bezpośredniego kontaktu z odbiorcami lewantyńskimi oraz zbadania rynku Bliskiego Wschodu, Izba zorganizowała kilka wycieczek i przejazdów grupowych do Palestyny, Syrji i Egiptu, w których wziął udział cały szereg osób, reprezentujących poważne przedsiębiorstwa handlowe i przemysłowe naszego kraju, przedstawiciele handlowi, wojażerowie i t. p. Część uczestników zawarła w Palestynie poważniejsze tranzakcje, przyczyniając się do wzrostu eksportu towarów polskich. Poza tem część turystów zbadała na miejscu możliwości ewentualnego przeniesienia swych nieczynnych warsztatów pracy lub założenia tam oddziałów swoich przedsiębiorstw, przyczyniając się w ten sposób do ekspansji gospodarczej Polski.

W wycieczce na Lewant Fair w marcu 1932 wzięło udział przeszło 40 osób, w wycieczce zaś październikowej — przeszło 30 osób.

Uczestnicy wycieczek byli oficjalnie podejmowani przez przedstawicieli polskich placówek konsularnych, oraz władze i organizacje palestyńskie, zainteresowani na zasadzie listów polecających Izby mogli korzystać z niezbędnych informcyj, rad i wskazówek kompetentnych instancyj.

REFERAT PRZESIEDLEŃCZY.

Wzmożony ruch przesiedleńczy do Palestyny, zwłaszcza żydowskiego stanu średniego, stawia przed Izbą cały szereg zadań, przekraczających normalny zakres działalności Izby handlowej. Do Izby zwracają się różne elementy żydowskiego stanu średniego: drobni przemysłowcy, kupcy, rzemieślnicy i t. p. o informacje odnośnie przesiedlenia i urządzenia się w Palestynie. Referat prze-

siedleńczy, który jest w kontakcie z różnemi organizacjami i instytucjami palestyńskiemi, zbiera, bada i opracowuje odpowiednie materjały, stanowiące podstawę informacyj, porad i wskazówek, udzielanych przez Izbę. Referat opracował około 30 memorjałów odnośnie położenia różnych gałęzi wytwórczości w Palestynie. Wiosną roku ub. udała się do Palestyny specjalna delegacja, która oprócz możliwości eksportowych zbadała na miejscu stan całego szeregu zakładów wytwórczych. Prace delegacji zostały po powrocie do Polski uzupełnione i skartotekowane, część zaś została ogłoszona drukiem w „Palestynie i Bliskim Wschodzie".

Informacje udzielane przez Izbę dotyczą położenia poszczególnych przemysłów, ilości i wielkości przedsiębiorstw istniejących w Palestynie, ich wytwórczości rynkowej, stanu rynku wewnętrznego, możliwości i warunków zbytu produkcj palestyńskiej na rynkach Bliskiego Wschodu, możliwości założenia nowych warsztatów pracy i t. p.

Delegat Izby bierze udział w Komisji Kwalifikacyjnej dla spraw stanu średniego przy Centralnym Wydziale Palestyńskim, Agencji Żydowskiej.

REFERAT PRASOWO-WYDAWNICZY.

A. *Dział Prasowy.* Referat Prasowo-Wydawniczy opracowywał komunikaty prasowe, które obejmowały wiadomości bieżące i poszczególne zagadnienia stosunków gospodarczych między Polską a Palestyną i Bliskim Wschodem. Komunikaty te były rozsyłane do prasy za pośrednictwem Polskiej Agencji Telegraficznej i Żydowskiej Agencji Telegraficznej.

Z okazji otwarcia Pawilonu Polskiego na Targach Lewantyńskich, ukazał się dzięki inicjatywie i pomocy Izby specjalny numer polsko-angielskiej Gazety Handlowej.

B. *Palestyna i Bliski Wschód.* Od września 1932 roku ukazuje się stały organ miesięczny Izby „Palestyna i Bliski Wschód", poświęcony omawaniu stanu przemysłu, handlu, rolnictwa, finansów i t. p. w Palestynie i sąsiadujących krajach Bliskiego Wschodu, wskazywaniu dróg i możliwości wzmożenia stosunków handlowych, turystyki i t. p. między wymienionymi krajami, utrzymaniu kontaktu między Polską a Palestyną. „Palestyna i Bliski Wschód" rozsyłana jest do wszystkich instytucyj państwowych, samorządowych, gospodarczych, oficjalnych placówek zagranicznych, stowarzyszeń, organizacyj, związków, firm zainteresowanych i t. p.

„Palestyna i Bliski Wschód" ukazuje się w formacie książkowym i zawiera następujące działy: sprawozdania ogólne sytuacji gospodarczej Palestyny i Bliskiego Wschodu, artykuły specjalne, dotyczące gospodarki palestyńskiej i krajów lewantyńskich i zagadnień wchodzących w zakres życia polityczno-społ., sprawozdania z działalności Izby, kronika gospodarcza Palestyny, Trans-

jordanji, Egiptu, Syrji, Iraku, Arabji, Turcji, Persji i Cypru, statystyka handlu Polski z Bliskim Wschodem, handlu zagranicznego Palestyny, Egiptu, Syrji i Iraku, sprawy celne i transportowe, oferty i zapytania firm, turystyka i odjazdy okrętów.

Czasopismo nasze, wydawane dużym nakładem pracy i kosztów znalazło znaczne zainteresowanie w sferach gospodarczych i służy jako źródłowy organ informacyjny dla sfer interesujących się Palestyną i Bliskim Wschodem.

C. *Dział Propagandowy.* Izba rozwinęła szeroką działalność propagandową, która uwydatniła się w szeregu rozesłanych cyrkularzy oraz odczytów publicznych.

Izba patronowała zbiorowemu odczytowi urządzonemu w sali teatru „Nowości" w dniu 8-ym maja ub. r. z udziałem b. min. J. Próchnika, red. S. Wagmana pod tytułem „Co widzieliśmy w Palestynie". Z ramienia Izby przewodniczył i słowo wstępne wygłosił v. prezes Izby sędzia M. Friede.

Korzystając z pobytu w Polsce prezydenta Tel-Awiwu, Zarząd Izby urządził w m. wrześniu ub. r. w swym lokalu odczyt, na którym p. M. Dizengoff referował sytuację gospodarczą w Palestynie i możliwości przesiedleńcze.

W dniu 14 grudnia ub. r. bawiący w Warszawie red. A. Idelson dyr. Targów Lewantyńskich, wygłosił na zaproszenie Zarządu odczyt na temat „Obecna sytuacja gospodarcza Palestyny i perspektywy jej rozwoju".

Przed wyruszeniem każdej wycieczki do Palestyny uczestnicy byli zapraszani na konferencję, na której członkowie Zarządu informowali o możliwościach handlu z Palestyną i sąsiedniemi krajami.

KOMISJA STUDJÓW GOSPODARCZYCH.

Przy Izbie zorganizowana została Komisja Studjów Gospodarczych, której celem jest badanie i opracowanie materjałów, dotyczących poszczególnych zagadnień gospodarczych Palestyny i krajów Bliskiego Wschodu. Izbie udało się przyciągnąć do pracy cały szereg młodych sił fachowych. Wyniki tych prac są częściowo ogłaszane na łamach „Palestyny i Bliskiego Wschodu", częściowo zaś zostaną spopularyzowane drogą specjalnych publikacyj, odczytów publicznych i seminaryjnych.

WŁADZE IZBY.

RADA.

Inż. Adam Czerniakow W-wa, Borys Eitingon Łódź, Heszel Farbstein W-wa, Maksymlijan Friede W-wa, Szymon Fuerstenberg Będzin, Mateusz Hindes W-wa, Marek Kon, W-wa, Oskar Kon Łódź, Samuel Koegnistein W-wa, Dr. Józef Landau, W-wa, Leon Lewite, W-wa, Maurycy Mayzel, W-wa, Dr. Marjan Mayzner, W-wa, Adw. Borys Ołomucki, W-wa, Arnold Perlmutter,

W-wa, dr. Jerzy Rosenblatt, Łódź, poseł na Sejm, dr. Henryk Rosmarin, v. prezes Rady, W-wa, Dr. Filip Rotenstreich, poseł na Sejm, Lwów, Dr. Henryk Szoskies, W-wa, Henryk Taubenfeld W-wa, Inż. Marek Temkin, W-wa.

Na prezesa Rady obrano Dr. Józefa Landaua.

W roku sprawozdawczym Izba nasza straciła członka Rady ś. p. B. Eitingona.

Członek Wydziału Wykonawczego b. poseł H. Farbstein wyjechał na stałe do Palestyny.

ZARZĄD.

Rada Izby na mocy § 20 statutu przelała część swych uprawnień na Wydział Wykonawczy(Zarząd), który Rada wybrała w następującym składzie:

Prezes: Leon Lewite.

Vice-prezes: Maksymiljan Friede.

Skarbnik: Samuel Koenigstein.

Członkowie: Dr. Marjan Mayzner, Adw. Borys Ołomucki, Arnold Perlmutter, dr. Filip Rotenstreich, Dr. H. Szoszkies, Henryk Taubenfeld.

Delegat do stałej delegacji Izb Polsko-Zagranicznych — M. Friede.

Delegat do Centralnego Wydziału Palestyńskiego — Adw. B. Ołomucki.

KANCELARJA.

Kancelarja Izby zarejestrowała w roku sprawozdawczym 2827 listów przychodzących i 2958 listów odchodzących. Do Izby zwraca się dziennie ustnie kilkunastu interesantów, których w ciągu roku sprawozdawczego zarejestrowano około 4.500. Ilość członków 172.

Taką w ogólnych zarysach była działalność naszej Izby.

Wszystkie nasze poczynania, inicjatywy, które nieraz, być może były chaotyczne, należy traktować jako kroki przygotowawcze, jako grunt, na którym rozwinąć się może normalna, systematyczna i planowa działalność Izby w dobrze zrozumianym, obopólnym interesie obu krajów. Wszystko wskazuje na to, że obecna pomyślna konjunktura gospodarcza w Palestynie utrzyma się jeszcze przez dłuższy czas. Nie mogę się rozwodzić bliżej nad przyczynami tego zjawiska, zaznaczę jedynie, że pęd żydostwa do Palestyny z powodu ciężkich warunków gospodarczych w różnych krajach nie będzie się zmniejszał lecz wzmagał.

Palestyna dzięki swemu dogodnemu geograficznemu i gospodarczemu położeniu, dzięki niektórym elementom, jakie się tam przesiedlają (poza elementem robotniczym, przemysłowcom, kupcom, rzemieślnikom), dzięki rozbudowie nowych dróg i połączeń komunikacyjnych (port hajfski, rozbudowa sieci kole-

jowej, samochodowej i lotniczej, przeprowadzenie rur naftowych z Mosulu do Hajfy), które niewątpliwie wpłyną na zmianę trasy handlowej, jednem słowem dzięki szybkiemu rozwojowi gospodarczemu staje się Palestyna bramą wypadową dla handlu światowego z Azją i Pn. Afryką i jest predestynowaną do odegrania wielkiej roli w handlu tranzytowym Bliskiego i Średniego Wschodu.

W tym wielkim ruchu, zmierzającym do Palestyny i na Wschód, kieruje żydostwo polskie, a przedewszystkiem nasi kupcy i przemysłowcy mogą i powinni stać się poważnym czynnikiem i łącznikiem między obydwoma krajami i wyzyskać te wielkie możliwości, jakie w tej części świata otwierają się dla ekspansji gospodarczej Polski. Poważnem, odpowiedzialnem, a zarazem wdzięcznem zadaniem Izby naszej na przyszłość jest pobudzanie, opanowanie, uregulowanie tego ruchu przez przyciągnięcie do współpracy i pomocy wszystkich sił twórczych i odpowiednich czynników w kraju.

Pod dobremi więc auspicjami Izba rozpoczęła swą działalność w roku 1933. Na zakończenie pragnąłbym jeszcze powiedzieć, iż tempo i wyniki naszej pracy zależały w znacznym stopniu od dobrze funkcjonującego aparatu biurowego.

Nie stać nas coprawda było na rozszerzanie go, w miarę powiększenia zasięgu naszej działalności.

Jeżeli jednak udało nam się jako tako uporać się z głównemi naszemi zadaniami, jakie sobie wytknęliśmy, to mamy to do zawdzięczania w znacznym stopniu nielicznej grupie urzędników, nawiasem mówiąc, bardzo skromnie opłacanej, która z wyjątkową sumiennością, zaparciem się siebie pracowała, ożywiona ideą i mając na względzie jedynie dobro instytucji i sprawy, której służyła.

Uważam to za swój obowiązek przy tej sposobności wyrazić im najserdeczniejsze nasze podziękowanie i uznanie jak również i grupie wolontarjuszów, która bezinteresownie z niemniejszą sumiennością spełniała swe obowiązki.

Aby jednak urzędnicy ci mogli w dalszym ciągu pracować z powodzeniem, należy dać im odpowiednie kierownictwo, czyli na czele każdego oddziału pracy postawić jednego członka Zarządu.

Nie będę mówił o planie i programie pracy na przyszłość. Uważam bowiem, iż zapoczątkowaliśmy w ostatnim roku tyle spraw, zagadnień, że zadaniem przyszłego Zarządu będzie przeprowadzenie w życiu podjętych przez nas inicjatyw, rozwinięcie i rozbudowanie naszej instytucji.

Zadaniem dzisiejszego Walnego Zgromadzenia będzie właśnie przyciągnięcie do współpracy chociażby kilku aktywniejszych jednostek. A zapewnić Panów mogę, iż praca ta odbywa się w warunkach zupełnej harmonji, kolegjalności i solidarności. Nie wprowadzamy bowiem żadnych momentów politycznych i bez względu na dzielące nas nieraz różnice polityczne i socjalne, mamy na celu jedynie konkretne, rzeczowe zadania i wypływające stąd obowiązki.

Nie rozdajemy żadnych mandatów, zaszczytów, lecz udziela się każdemu z nas to przeświadczenie i przekonanie, że dokłada cegiełki do wielkiej, trwałej budowy, a jest to zdaniem mojem, najwyższa satysfakcja, największe zadowolenie, jakiego doznać może człowiek dobrej woli, dobrej myśli, człowiek czynu.

A więc grupujmy dokoła siebie takie jednostki, a nie wątpię, że współpraca ta da owocne rezultaty dla dobra i pomyślności obydwóch krajów i ich państwowotwórczych celów i zadań.

W dniu 8-ym b. m. odbyło się Walne Zgromadzenie członków Izby Handlowej Polsko-Palestyńskiej. Na przewodniczącego zebrania wybrano prezesa M. Mayzla, poczem prezes Izby, p. L. Lewite złożył sprawozdanie z działalności za rok 1932, które podajemy powyżej. Po dyskusji, w której głos zabrali pp. dr. Wł. Sachs, radny M. Hindes, dyr. A. Perlmutter, i dyr. J. Freyman. Sędzia N. Wohl odczytał protokuł Komisji Rewizyjnej, a sędzia S. Koenigstein złożył sprawozdanie kasowe za ubiegły okres.

Po zreferowaniu przez prez. Lewitego projektu nowego statutu Izby, przystąpiono do wyboru nowych władz. W skład Rady weszli pp. N. Eitingon, M. Friede, A. Gepner, adw. J. Grynsztajn, M. Hindes, S. Koenigstein, dr. J. Landau, M. Mayzel, B. Ołomucki, A. Perlmutter, poseł dr. H. Rosmarin, poseł dr. F. Rotenstreich, dr. Wł. Sachs, inż. A. Słucki, dr. J. Susman, inż. S. Szereszewski, R. Szereszowski, dr. H. Szoszkies i H. Taubenfeld.

W skład Komisji Rewizyjnej weszli pp. inż. Grützhendler, F. Lewenfisz, I. Sarna, M. Temkin, oraz N. Wohl.

Na posiedzeniu Rady wybrano prezesem Rady dr. J. Landaua. Komitet Wykonawczy ukonstytuował się jak następuje: L. Lewite — prezes, sędzia M. Friede — wiceprezes, sędzia S. Koenigstein — skarbnik, dr. J. Susman — sekretarz, B. Ołomucki, A. Perlmutter, dr. H. Szoszkies i H. Taubenfeld — członkowie Komitetu. Powzięto uchwałę objęcia protektoratu nad „Bazarem Palestyńskim", który urządzony będzie w lokalu Izby i będzie miał na celu propagandę produktów palestyńskich w Polsce.

E. RAJNFELD
lic. nauk polit.

ZARYS BILANSU PŁATNICZEGO PALESTYNY ZA LATA 1921-1930

Bilans płatniczy Palestyny przedstawia zagadnienie, którego nikt dotychczas nie podjął się rozwiązać. Studjum niniejsze stanowi wyciąg z części obszernej, lecz nieopublikowanej jeszcze, pracy o strukturze gospodarczej Palestyny. W pracy tej korzystałem z doświadczeń zdobytych w ciągu dwuletniej prawie służby w sekcji ekonomicznej i finansowej Sekretarjatu Ligi Narodów, a zwłaszcza z dokumentów i bezpośrednich informacyj statystycznych w tym samym czasie zebranych.

Nie twierdzę, abym zadanie bilansu płatniczego potrafił dostatecznie opracować. Z zarysu tego wynika, iż dla wielu pozycyj kredytowych, przekraczających trzecią część sumy bilansowej, brak jest oficjalnych danych. Trzeba je było zastąpić szacunkami o kruchych podstawach naukowych. Stan wiadomości statystycznych o Palestynie zostawia jeszcze wiele do życzenia. Podobne trudności możnaby jednak znaleźć w Polsce, albo i we Francji, gdzie administracja statystyczna trwa przeszło od wieku. Ośmieliłem się jednak pójść śladami prof. Vinera z Chicago, znanego z wspaniałej monografji o „Canada's International Indebtedness 1900—1913".

Zagadnienie bilansu płatniczego i związana z niem teorja monetarna skupiły dziś na sobie uwagę ekonomistów. Kwestja ta posiada znaczenie nietylko teoretyczne, lecz przedewszystkiem praktyczne. Z jednej strony stwarza się prawdziwy obraz całego układu sił gospodarczych przez pryzmat tak ważnych dla wielu krajów stosunków międzynarodowych, — z drugiej strony można wysnuć, na objektywnych przesłankach oparte, pewne zasady polityki ekonomicznej, która nie robi się już według liberalnych haseł, „samoistnie", lecz stanowi i dziś jedną z głównych funkcyj państwowych.

We wszystkich prawie krajach urzędy statystyczne kompilują bilanse płatnicze. Praca nad niemi stanowi jeden z ciekawszych dorobków Sekretarjatu Ligi Narodów. Wiele z tych opracowań ma jednak wartość bardzo problematyczną, ponieważ statystyka od niedawna jest w „modzie", dziedzina zaś międzynarodowych stosunków gospodarczych jest trudno uchwytna. Największą wartość mają opracowania bilansów płatniczych robione w krajach anglosaskich, skandynawskich, w Czechosłowacji i w Niemczech, gdzie statystyka gospodarcza stoi na możliwie wysokim poziomie. W wielu, nawet europejskich, krajach, jak w Grecji, Portugalji i Rumunji, zadanie to jest zbyt trudne do spełnienia. Bilans płatniczy Palestyny jest niebywały wprost i trudny do rozwiązania problemem.

Trudności jakie się spotyka nie są jedynie techniczne, nie wynikają tylko z braku odpowiednich statystyk. Kraj nasz jest bardzo mały. Jest on mały nietylko w znaczeniu geograficznem, ale i wobec roli, jaką na rynku światowym odgrywa. Cyfra importu Palestyny, która przez całe dziesięciolecie wynosiła około 300 miljonów złotych rocznie, stawia ją w okresie 1927—1929 na 74-em miejscu (Polska na 25-em miejscu) pośród wszystkich państw i krajów świata. Relatywnie jednak stoi Palestyna w tym samym szeregu co Włochy, Czechosłowacja i nawet Stany Zjednoczone A. P., w których import wynosi trzydzieści kilka dolarów na głowę. Małe znaczenie gospodarcze dopuszcza zatem wiele wahań niezależnych często od konjunktury międzynarodowej. Właściwą wszakże trudność w sporządzeniu bilansu stanowi przedewszystkiem zagadkowa wprost rozbieżność między importem i eksportem wyrażona w stosunku 4 : 1. Podobnej rozbieżności nie spotyka się w żadnym bilansie handlowym na całym świecie. W krajach jak Portugalja i Grecja, gdzie jest ona daleko mniejsza, tłomaczy się to niezmiernie wadliwym i niekompletnym sposobem sporządzania statystyk. W Palestynie aparat administracyjny funkcjonuje pod tym względem bez zarzutu. A zatem rozbieżność musi być pokryta przez tak zwane „operacje niewidoczne" (w odróżnieniu od towarowych), jak import kapitałów z tytułu usług i innych pozycyj. Pojęcie bilansu płatniczego wyklucza bowiem możliwość jakiegoś niepokrytego „salda". Rozsądek wymaga — nietylko w tej zresztą dziedzinie, — aby rozchód pokrył się z dochodem. Każdy kraj za to, co konsumuje, musi płacić. Jeśli nie może pokryć swoich zobowiązań musi skorzystać z kredytu, albo też stracić równowagę walutową. To ostatnie jest jednak chwilowem lekarstwem. Po pewnym czasie znów wróci równowaga, z tą jednak zmianą, iż kraj zubożały na coraz mniejsze zobowiązania wobec zagranicy będzie mógł sobie pozwolić.

W świetle powyższych uwag bilans płatniczy Palestyny, odznaczający się stałym deficytem handlowym i brakiem wielkiego zadłużenia długoterminowego, powinien składać się po stronie kredytowej z wielu bardzo pozycyj „niewidocznych". Odkrycie takich pozycyj stanowi nietylko trudne, ale i niezmiernie ciekawe zadanie, jako że niema wielu precedensów w znanej nam gospodarczej historji świata. Trudno bowiem przypuścić, aby pieniądze imigrantów mogły pokryć taką lukę. Zobaczymy jednak, iż obliczenia potwierdzą tę hipotezę. Studjum niniejsze ilustruje kolosalną zależność rozwoju Palestyny od zewnętrznych wpływów, ilustruje zarazem gigantyczność wysiłków na jakie solidarność narodowa potrafi się zdobyć. Jednocześnie pozwala z pogardą odrzucić insynuację, jakoby dzieło nasze narodowe żyć mogło tylko z filantropji. Sjonizm dźwiga na sobie odpowiedzialność za gospodarczą strukturę całego kraju i kładzie mocne podwaliny niezależnego bytu państwowego. Idea, która niema władzy, potrafi czasem stworzyć więcej rzeczy realnych, niż władza państwa, za którą kryje się czasem bagnet, albo pieniądz.

BILANS PŁATNICZY PALESTYNY ZA LATA 1921—1930.
(w tysiącach funtów palestyńskich).

Nazwy pozycyj	Kredyt	Debet
I. OPERACJE KRÓTKOTERMINOWE.		
Sprostowania.		
1) Wymiana towarów.	2,500	900
a) handel z Transjordanją	5,500	900
b) przesyłki pocztowe	200	60
c) kupno, sprzedaż okrętów	—	*20*
d) zakupy okrętów (węgiel etc.)	*20*	—
2) Wymiana usług.		
a) transport osób morski	—[1])	—[1])
b) transport osób lądowy	—[1])	—[1])
c) opłaty portowe	70	—
d) ubezpieczenia	—	?
e) pośrednictwo handlowe	*640*	*180*
f) turystyka	*4,000*	*1,000*
g)) inne (reprez. konsularna etc.)	*300*	?
3) Procenty i dywidendy.	—	1,000
4) Imigracja i emigracja.	*14,000*	*1,500*
5) Pozycje darmowe.		
a) Keren Hajesod	4,200	—
b) Keren Kajemet	1,900	—
c) Hadasa	600	—
d) Wizo	90	—
e) inne fundusze sjonistyczne	500	—
f) dochody instytucyj dobrocz. i rel.	3.500	—
g) subsydja rządu angielskiego:		
budżetowane	1,950	—
niebudżetowane	6,000	—
II. OPERACJE DŁUGOTERMINOWE.		
1) Emisje kapitałów:		
a) publiczne	3,500	—
b) prywatne	1,500	—
2) Inwestycje bezpośrednie	*6,000*	—
3) Amortyzacja długów kapit.	—	814
Suma	*69,000*	*69,000*

[1]) włączone w emigracji, turystyce.

(Cyfry kursywą oznaczają szacunki nieoficjalne).

Zazwyczaj sporządza się bilans płatniczy za okres jednego roku. Palestyna jest jednak krajem o tak wielkich wahaniach konjunkturalnych i tak mało ustabilizowanym, iż należy wybrać okres możliwie jaknajdłuższy. Unika się w ten sposób wielu błędów i stwarza się szersze pole widzenia, pozwalające na objektywniejsze konkluzje. Dla porządku muszę zaznaczyć, iż Transjordanja nie jest tem studjum objęta, czego dokonanie byłoby zresztą niemożliwe. Indeksy cen i wahania waluty również nie mogły być wzięte pod uwagę. Na oddzielnej stronie podana jest tabela, której poszczególne pozycje będziemy omawiać.

Materjały na których kompilacja powyższa jest oparta pochodzą przeważnie z oficjalnych publikacyj rządu palestyńskiego i instytucyj sjonistycznych, z raportów mandatowych i wreszcie, częściowo, zdobyte zostały drogą bezpośrednich informacyj. Przez wzgląd na brak miejsca i odpowiednich ram tego miesięcznika muszę przedstawić metody szacunków, jakie sam robiłem, w sposób możliwie krótki i nieskomplikowany.

Po przeczytaniu tabeli możemy dopiero zająć się jej analizą.

1) Wymiana towarów.

Pozycja ta nie stanowi nic innego, jak sprostowany bilans handlowy. Odrazu rzuca się w oczy rozbieżność, o której przedtem wspominałem. Eksport (podany łącznie z re-eksportem) stanowi prawie czwartą część importu. Statystyki palestyńskie oznaczają wartość towarów importowanych c. i. f., zaś towarów eksportowanych f. o. b. Z tytułu kosztów transportu nie trzeba zatem robić żadnych już sprostowań, ponieważ flota morska w samej Palestynie właściwie nie istnieje. Bilans handlowy zawiera obrót złotem, który od 1926 roku stał się minimalny, dzięki stworzeniu waluty palestyńskiej, opartej całkowicie o pokrycie w dewizach na Londyn. Do tego jednak czasu wywieziono z kraju złota i kruszców szlachetnych za Ł.P. 1,800,000, podczas gdy import wyniósł w tym samym okresie tylko ŁP. 1,000,000. Najważniejsze ze wszystkich sprostowań dotyczy handlu z Transjordanją (i kontrabandy), który w statystykach Departamentu Handlu i Przemysłu najczęściej nie figuruje. Reszta sprostowań ma mniejsze znaczenie. Handel energją elektryczną, zazwyczaj pomijany, nie wchodzi jeszcze w rachubę.

2) Wymiana usług.

Koszty transportu osób przedewszystkiem powinny być tu wymienione. Niestety, obliczeń tych dotąd zrobić nie mogłem, tak iż pozycja ta jest włączona do dwóch innych, również na nieoficjalnym opartych szacunku, a mianowicie do turystyki i emigracji. Opłaty portowe publikowane są w budżetach palestyńskich i obciążają prima facie towarzystwa okrętowe, których niema w kraju. Ubezpieczenia stanowią dziedzinę zupełnie nieznaną statystycznie.

Należy jednak przypuszczać, iż po stronie kredytowej niema prawie nic do zapisania. Pośrednictwo handlowe obejmuje koszty reprezentacji firm zagranicznych, które oszacowałem, podobnie jak prof. Viner, biorąc za podstawę pewien procent od wszystkich tranzakcyj. 1% jest zapewne dosyć konserwatywnym szacunkiem. Trudniej przedstawia się problem turystyki. Dane w tabeli są rezultatem dość żmudnych obliczeń — podobnie, jak wpływy od imigrantów. — Wiadomo jaka ilość osób przekracza granice Palestyny od roku 1921. Z pośród turystów stosunkowo dużą ilość stanowią Palestyńczycy. W ostatnich czasach opuszczało kraj w celach handlowych, lub innych 25,000 do 30,000 rocznie (w r. 1928: 32,348), ale mały tylko odsetek udawał się w podróż zamorską. W sumie było około 200,000 wyjazdów w ciągu całego dziesięciolecia, posiadających wyżej podany charakter. Licząc Ł. P. 5 na osobę otrzymujemy 1 miljon, który trzeba zapisać po stronie debetowej. Oczywiście przedstawia to sumy wydane w ciągu krótkiego pobytu zagranicą, najczęściej w krajach ościennych. Ilość turystów z zagranicy wynosiła w roku 1921 około 22,000, w roku 1925: 87,666, zaś w roku 1929: 60,212. Ogółem przez cały ten okres przybyło do Palestyny około 600,000 osób. Z nich większa część nie zatrzymywała się długo w kraju. Właściwych turystów było około 125,000. Licząc przeciętnie po Ł. P. 20 na każdego otrzymujemy 2,500,000. Resztę stanowią wydatki kategorji przejezdnych. Z pozostałych „usług" należy wymienić koszty reprezentacji konsularnej, reklamy, prenumeraty czasopism, praw autorskich, patentów, opłat za wypożyczenie filmów etc., które oszacowałem tylko po stronie kredytowej.

3) Procenty i dywidendy.

Konkretnie wiadomo o jednej pozycji, a mianowicie o procentach płatnych z tytułu 5% pożyczki palestyńskiej z 1927 roku na sumę Ł. P. 4,500,000, Cyfra 1 miljona przedstawia również procenty za inne inwestycje zagraniczne. Po stronie kredytowej niema prawie nic do zarejestrowania.

4) Imigracja i emigracja.

Pozycja ta obejmuje sumy przywiezione do Palestyny przez imigrantów, jak również i te, które zostały im później przesłane. Imigracja ma taki charakter, iż pieniędzy do krajów pochodzenia przesyła się mało. Po stronie debetowej cyfra przedstawia sumy wywiezione przez emigantrów, jak i te, które zostają dla nich, lub też dla innych osób przesłane. Statystyki są w tej dziedzinie bardzo szczegółowe, ale szacunki zrobione na ich podstawie dają dużą, bo do kilkudziesięciu procent dochodzącą granicę błędu. Wiadomo naprzykład ilu z pośród imigrantów było kapitalistów posiadających Ł.P. 500 i więcej. W roku 1925 było ich 4,800, w roku 1926 już tylko 587, zaś w roku 1930: 194. (z tych 191 miało więcej niż Ł. P. 1,000). Ustaliłem, iż suma przywieziona do

kraju przez tą kategorję imigrantów wynosi za omawianą dekadę około 10 miljonów. Na inne kategorje wypada 4 miljony. Sumę po stronie debetowej trudniej jest ustalić. Przypuszczam jednak, iż nie odbiega ona bardzo od rzeczywistości. Dla informacji trzeba zaznaczyć, iż w ciągu tego czasu przybyło do Palestyny około 110,000 osób, opuściło ją zaś 42,000.

5) Pozycje darmowe.

Fundusze sjonistyczne przedstawiają sumy, które były istotnie inwestowane w ciągu tego dziesięciolecia w Palestynie i zostały całkowicie zebrane zagranicą. Stanowią one 7,3 miljona, czyli przeszło 10% całej sumy bilansowej i połowę inwestycyj imigrantów. Dochody instytucyj dobroczynnych obejmują zakłady religijne, wychowawcze, zdrowotne, domy sierot i starców, których w Palestynie jest dużo, a które są obficie, zwłaszcza przez Amerykę, subsydjowane. W roku 1928 przysłano ze Stanów Zjednoczonych dla samej Jerozolimy Ł. P. 166,460. Granica błędu w tej pozycji jest jednak stosunkowo duża.

Kwestja subsydjów rządu angielskiego, które, przyznać trzeba, były wielkie, jest związana z utrzymaniem angielskiej siły zbrojnej. Dochody administracji palestyńskiej na własne potrzeby są aż nadto wystarczające. Sumy budżetowane stanowią subsydja na utrzymanie żandarmerji i transjordańskiej służby granicznej, której koszt rząd palestyński w dużej części sam pokrywa. Wyjaśnienie znaczenia sum niebudżetowanych znajdziemy na str. 154 raportu mandatowego za rok 1930, gdzie znajduje się wzmianka, iż od 1 kwietnia 1922 roku do 31 marca 1928 roku wydatki na siły zbrojne pokryte bezpośrednio przez rząd angielski wyniosły około Ł. P. 4,200,000 oprócz tych, które w budżetach są już wymienione. Za późniejsze lata niema danych. Ponieważ wydatki te wyniosły w r. 1922/23 1,579,066, później zaś sumy stają się coraz mniejsze, przeto bezwątpienia wolno oszacować całą pozycję na Ł. P. 6,000,000, skoro za rok 1921 dość dużo zapewne wypadło.

6) Operacje długoterminowe.

Tu mam, niestety, najmniej do powiedzenia. Oprócz wspomnianej już pożyczki palestyńskiej, nie można podać żadnych cyfr dokładnych. W sprawie pożyczki należy zaznaczyć, iż Ł. P. 1,000,000 został wpłacony bezpośrednio rządowi angielskiemu jako odszkodowanie za przejęcie przez administrację palestyńską na własność części sieci kolejowej. Podałem przeto tylko cyfrę 3,500,000. Cyfra amortyzacji przedstawia spłatę długów ottomańskich. Inne cyfry to „guess-work". Są to jednak jedynie możliwe pozycje dla wyrównania sumy bilansowej i trudno zapisać większe cyfry na rachunek możliwych błędów w pozostałych szacunkach.

KONKLUZJA.

Około trzydziestu miljonów funtów kapitału żydowskiego z zagranicy zostało inwestowanych w Palestynie w ciągu tej jednej dekady. Inicjatywa prywatna najwięcej do tego się przyczyniła. Przed wojną import i eksport palestyński były prawie równe. W roku 1930 eksport wzrósł o 50%, zaś import wzrósł *pięciokrotnie* w porównaniu z 1912 rokiem. Palestyna „mogła sobie na to pozwolić", przedewszystkiem, dzięki imigrantom, lub raczej „re-emigrantom" Żydom.

N. WASERMIL
dypl. W. S. H.

HANDEL ZAGRANICZNY PALESTYNY

Analiza bilansu zagranicznego każdego kraju pozwala zawsze na wysnucie szeregu wniosków na temat stosunków wewnętrznych i sytuacji gospodarczej rozpatrywanego kraju. Jest to szczególnie ważne w zastosowaniu do krajów, odznaczających się niskim stosunkowo stopniem uprzemysłowienia i zmuszonych sprowadzać z zagranicy większość niezbędnych dla ludności artykułów. Palestyna znajduje się właśnie w tej sytuacji, że wytwórczość krajowa jest niedostateczna i w minimalnym tylko stopniu pokrywa zapotrzebowanie ludności. Pomimo niewątpliwych postępów, dokonanych ostatnio w dziedzinie stworzenia przemysłu własnego, zależność Palestyny od zagranicy jest bardzo wielka. Jest to zresztą cechą charakterystyczną krajów, znajdujących się w okresie intensywnej budowy warsztatów pracy dla rozmaitych dziedzin życia gospodarczego, przyczem bogactwa naturalne Palestyny, o ile nawet istnieją, są słabo eksploatowane.

Już zgóry należy przewidzieć, że Palestyna przez długi jeszcze okres będzie krajem zasadniczo importującym, przyczem zależność jej od zagranicy będzie zawsze bardzo wielka, nawet przy znacznym rozwoju produkcji rodzimej. Powodować to będzie stałą konieczność mobilizowania dużych kapitałów na wyrównanie ujemnego bilansu handlowego. Zasadniczo jednak sam fakt ujemnego bilansu handlowego nie dowodzi jeszcze o jego szkodliwości z gospodarczego punktu widzenia. Decydujące znaczenie posiada struktura bilansu handlowego oraz jego ewolucja ilościowa i jakościowa w ostatnich latach, gdyż wszystkie te dane ilustrują stan gospodarczy Palestyny oraz jej dotychczasowy rozwój.

Poniżej postaramy się omówić, w miarę posiadanych danych, zasadnicze

problemy, nasuwające się w związku z rozpatrywaniem bilansu handlowego Palestyny w ostatnich latach.

BILANS HANDLU ZAGRANICZNEGO PALESTYNY W OSTATNICH LATACH.

Tablica poniższa ilustruje w liczbach ogólnych import i eksport palestyński w latach 1925—32.

	Import	Eksport	Reeksport	Tranzyt
	Tys. Ł. P.			
1925	7725,3	1435,6	143,3	126.—
1926	6605,2	1322,—	179,7	110,3
1927	6447,1	1903,2	246,6	131,—
1928	6788,8	1509,5	177,9	177,4
1929	7178,9	1766,9	197,7	265,5
1930	6988,5	1897,7	182,3	157,9
1931	5940,3	1572,1	251,3	226,5
1932 9 mies.	5019,7	2060,2		

Przytoczona powyżej tablica nie wyjaśnia nam istotnych zmian jakie zaszły w handlu zagranicznym Palestyny w omawianym okresie. Na pierwszy rzut oka wydawaćby się mogło, że handel zagraniczny Palestyny skurczył się znacznie, a w każdym razie utrzymywał się na jednym poziomie i większym zmianom nie ulegał. Odnosi się to zarówno do eksportu jak i importu palestyńskiego. W rzeczywistości jednak tego rodzaju wniosek byłby całkowicie błędny. Już sam fakt, że handel Palestyny nie wykazuje tendencji zniżkowej, pozwala przypuszczać, że mamy tu do czynienia z faktycznym wzrostem przywozu i wywozu. Pamiętać bowiem należy, że cały omawiany okres, a szczególnie od r. 1929, stał pod znakiem znacznej i stałej obniżki cen podstawowych artykułów importu palestyńskiego. Dla należytego zorjentowania się w faktycznej ewolucji handlu zagranicznego Palestyny należy wprowadzić poprawkę, uwzględniającą spadek cen. Do kwestji tej wrócimy poniżej.

Podkreślić należy charakterystyczne dla handlu palestyńskiego b. poważne cyfry reeksportu i tranzytu z Palestyny. Reeksport w niektórych latach dochodzi do 15% właściwego eksportu palestyńskiego a łącznie z tranzytem przekracza w niektórych latach 25% eksportu. Obie powyższe pozycje, a szczególnie tranzyt mają tendencję zwyżkową. Wskazuje to na coraz poważniejszą rolę, jaką Palestyna zyskuje w handlu z krajami Bliskiego Wschodu, jako ośrodek stosunków handlowych z temi krajami.

Dane dotyczące eksportu palestyńskiego dosyć wiernie odzwierciedlają

istotną wartość wywozu palestyńskiego, gdyż ceny podstawowych artykułów wywożowych nie uległy wielkim wahaniom w ubiegłych latach. Natomiast wartość towarów importowanych uległa znacznej zniżce, dochodzącej niekiedy do 30—40% w porównaniu z r. 1925-26. Pamiętać ponadto należy, że dla właściwej analizy sytuacji gospodarczej Palestyny oraz perspektyw rozwojowych podstawowe znaczenie posiada przedewszystkiem import.

Poniższe dane ilustrują rozwój przywozu palestyńskiego w latach 1925—1932, przyczem wszystkie towary oszacowane zostały wg. ich wartości w 1925 r.*).

	Tys. Ł. P. wg. wartości z 1925 r.	Wskaźniki 1925 = 100
1925	7.526,7	100
1926	7.053	94
1927	6,796	90
1928	7.482	99
1929	8.144	108
1930	9.072	120
1931	9.138	121
1932 6 mies.	4.800	130

Dopiero po wprowadzeniu odpowiedniej korektywy otrzymujemy dane, ilustrujące faktyczny rozwój przywozu palestyńskiego. W latach 1926-28 notujemy spadek przywozu. Został on wywołany kryzysem palestyńskim w powyższym okresie, jak również okresem dobrej konjunktury światowej, która wpłynęła na wydatne obniżenie imigracji, napływu kapitałów i zainteresowania sprawami palestyńskiemi. Dopiero rok 1929, pierwszy rok kryzysu, powoduje stopniowy wzrost importu palestyńskiego i ogólne polepszenie sytuacji gospodarczej Paletyny.

Ogólnie biorąc, handel zagraniczny Palestyny wykazuje stale ujemne saldo. W omawianym okresie deficyt handlu palest. wynosił przeciętnie 4—5 miljonów funtów rocznie. Jest to suma dosyć wielka. Dla pokrycia tego deficytu wymagny jest stały napływ kapitałów do Palestyny. Przypływ kapitałów do Palestyny miał istotnie miejsce w tym okresie i to w bardzo znacznym stopniu. Składały się na to w pierwszym rzędzie fundusze imigrantów, wydatki turystów, fundusze organizacyj żydowskich, zbierane na całym świecie i przesyłane do Palestyny. Sam fakt nawet znacznego ujemnego bilansu handlowego nie dowodzi jednak jeszcze szkodliwości tegoż. Decydujące w tym

---

*) Dane powyższe zaczerpnięte zostały z artykułu Rity Gesundheit w Nr. 18/19 „Palestine i Near East". 1932.

wypadku znaczenie posiada charakter przywozu z jakich artykułów się składa i jakie jest przeznaczenie towarów importowanych.

EKSPORT PALESTYŃSKI.

Zasadnicze grupy towarów, eksportowanych przez Palestynę, wg. oficjalnej klasyfikacji urzędów palestyńskich przedstawiały się następująco:

	1925		1926		1927		1928		1929		1930		1931	
	Tys. ŁP.	%	Tys. ŁP.	%	Tys. ŁP.	%	Tys. ŁF.	%	Tys. ŁP.	%	Tys. ŁP.	%	Tys. ŁP.	%
Art. spoż. i tytoń	904,9	65	1,017	76	1,494	78	1,051	77	1,101	71	1,476	77	1,230	80
Surowce i półfabr.	69	4	48	4	63	3	75	8	94	6	52	3	59	4
Wyroby gotowe	308	21	236	17	337	17	355	24	354	23	365	19	280	16
Nieklasyfikowane	153		11		5		7		5		3		3	
Łącznie	1436		1,322		1,900		1,487		1,554		1,896		1,572	

Główną pozycję, jak wynika z powyższego, stanowią artykuły spożywcze, których udział systematycznie wzrasta w omawianym okresie. Wywóz surowców jest minimalny, pewne znaczenie posiada eksport wyrobów gotowych, głównie do krajów sąsiadujących.

Najważniejsze artykuły wywozu palestyńskiego w 1930 i 1931 były następujące:

Artykuły spożywcze. Najważniejszy artykuł wywozowy stanowią *pomarańcze.* Wywieziono ich w 1930 i 1931 blisko 3 miljony skrzyń na sumę 900 tys. funtów palestyńskich, co stanowi przeszło 50% ogólnej wartości wywozu. Największa ilość kieruje się do Anglji — w r. 1930 za sumę 650 tys. funtów. Drugie miejsce zajmują Niemcy — 150 tys. funtów. Dalej idzie Danja (16,5 tys.), Rumunja (12 tys.), Holandja (8 tys.), Egipt (7 tys.), Czechosłowacja (6 tys.) i t. d. Polska znajduje się na jednem z ostatnich miejsc. Naogół wywóz pomarańczy stale wzrasta. W r. 1929 wywóz wynosił 800 tys. funtów, w 1930 850 tys., 1931 890 tys. — wreszcie w 1932 (brak ścisłych danych) przekroczył 1.500 tys. funtów.

Drugim poważnym artykułem wywozu są arbuzy. Wywóz ich kierował się głównie do Egiptu i Syrji.

Poważnym artykułem wywozowym jest durra, produkt w Polsce prawie nieznany. Wywieziono go w r. 1931 za sumę 38 tys. Ł. Produkt ten szedł do Belgji, Holandji i Niemiec.

Wywóz win palestyńskich stanowił w 1931 r. 30 tys. Ł. Eksport ich kierował się głównie do Egiptu (30% wyw. win), następnie do Polski, Anglji i Ameryki. Pewne ilości szły również do Nemiec.

Z pozostałych artykułów spożywczych wymienić jeszcze należy migdały

i oliwę jadalną, wywożone głównie do Egiptu, Syrji i w niewielkich ilościach do Francji i Niemiec.

Wywozi się pozatem cały szereg artykułów, jak owoce, soki owocowe, likiery, tytoń i t. d. — wszystko jednak w niewielkich ilościach.

Naogół produkty tej grupy eksportowane przez Palestynę nie należą do artykułów pierwszej potrzeby i dlatego zbyt ich zależy w wielkiej mierze od położenia gospodarczego krajów do których są eksportowane. Stosuje się to głównie do pomarańczy, owoców, wina i t. d.

Surwce i półfabrykaty. Wspomnieć tu należy głównie o skórach niewyprawionych. Wywóz ich szedł głównie do Syrji (około 70%) i do Egiptu. Pewne ilości wywożone są do Francji i Włoch. Pozatem wywożono pewne ilości wełny surowej, głównie do Francji.

Wyroby gotowe. Najpoważniejszym artykułem w tej grupie jest mydło do prania. 70% wywozu tego artykułu kieruje się do Egiptu, około 20% do Syrji, reszta do innych państw Azji i Afryki. Wywozi się również pewną ilość mydła toaletowego.

Cementu wywieziono w 1931 r. za sumę 20 tys. Ł. Wywóz szedł do Syrji (70%) i na Cypr.

Pończochy stanowią również wzgl. poważny artykuł wywozowy (16 tys. Ł. P.). Odbiorcami są Syrja (75%) i Unja Płd. Afrykańska.

Wymienić wreszcie należy wywóz masy perłowej (10 tys. Ł.) do Anglji, Francji, Niemiec i St. Zjedn , książek i druków do wszystkich prawie krajów świata (głównie do Włoch) i wreszcie przedmiotów kultu religijnego, również do wszystkich niemal krajów.

Naogół stwierdzić można, że surowce i artykuły spożywcze wywożone są głównie do krajów bardziej uprzemysłowionych, natomiast wyroby gotowe znajdują poważny zbyt w krajach Azji i Afryki, głównie u najbliższych sąsiadów.

Eksport Palestyny jest b. mało różniczkowany i opiera się na kilku nielicznych artykułach. Główne artykuły wywozowe podlegają silnym wahaniom, w zależności od polityki celnej krajów przywozowych i tem się tłumaczą silne wahania z roku na rok. Istnieją jednak poważne możliwości rozwoju eksportu szczególnie do krajów sąsiadujących. Wzrost uprzemysłowienia kraju powinien wpłynąć na wzrost eksportu wyrobów gotowych do Syrji i Egiptu, gdyż kraje te stanowią poważny i dotychczas mało wykorzystany rynek zbytu dla towarów palestyńskich.

(c. d. n.)

ELEKTRYFIKACJA PALESTYNY

Specjalny dodatek „The Financial News" z dnia 27.II b. r., poświęcony Palestynie, zawiera artykuły p.p. inż. P. Rutenberga i W. Shearer'a o zagadnieniu elektryfikacji Palestyny, które podajemy poniżej.

Inż. P. RUTENBERG

Ujarzmienie wód Jordanu.

(mf.) Elektryfikacja Palestyny dokonywała się stopniowo. Pierwszą stację Diesla zbudowano w Tel-Awiwie dla południowej części Palestyny i w Hajfie dla północnej. Stacja hydroelektryczna nad Jordanem, dostarczająca energji elektrycznej począwszy od ub. r., została zbudowana później.

W ciągu 8—9 miesięcy w roku niema deszczów w Palestynie. Ilość opadów, wynosząca podczas miesięcy zimowych około 650 mm. (co równa się rocznym opadom w Europie), zmniejsza się raptownie w ciągu krótkiego okresu czasu.

Zapotrzebowanie na wodę w celu wytwarzania energji oraz dla celów irygacyjnych jest latem większe, aniżeli zimą i jedynym sposobem do zaspokojenia tych potrzeb jest gromadzenie w zbiornikach opadów zimowych, dla zużytkowania ich w okresie letnim.

Jezioro tyberjadzkie — zbiornik naturalny o powierzchni 170.000.000 m. kw. — było podstawą dla planu elektryfikacyjnego Palestyny. Wskutek położenia miasta Tyberjady, poziom jeziora nie może być podniesiony i wymagane zapasy można osiągnąć jedynie przy poziomie jeziora niższym od poziomu zimowego. Istniejące koryto Jordanu zostało przeto wydrążone, tak że gromadzoną wodę można wypuścić z jeziora, regulując śluzy tamy w Daganji na Jordanie w pobliżu jeziora tyberjadzkiego.

Pierwsza stacja hydroelektryczna nad Jordanem znajduje się w odległości 10 km. nad płd. od jeziora tyberjadzkiego. Ze względów topograficznych i geologicznych spadek 50-cio metrowy między poziomem jeziora tyberjadzkiego a miejscem obranem dla budowy stacji, podzielony został na dwa etapy, z których niżej położony 27-io metrowy spadek jest obecnie regulowany. Wzniesiono tamy: jedną — przecinającą Jordan, drugą zaś — jego dopływ Jarmuk, tworząc w ten sposób dwa zbiorniki o ogólnej powierzchni około 2.000.000 m. kw., połączone kanałem Jordan-Jarmuk o długości 1.800 m. Normalny poziom wody w zbiorniku Jarmuku wynosi 223 m. poniżej poziomu jeziora tyberjadzkiego. Wody Jordanu i Jarmuku przelewają się ze zbionika Jarmuku poprzez główny kanał długości 400 m. do turbin stacji hydroelektrycznej.

Jezioro tyberjadzkie.

Przepływ wód Jarmuku osiąga swe maksimum, wynoszące 1.000 m. sześciennych na sekundę. Woda przepływa przez cztery kamienne śluzy, których przepust wynosi 1.000 m. sześć. na sekundę oraz przez system automatycznych syfonów nad tamą Jarmuku, przepuszczająca około 400 m. sześć. na sekundę. Szeroka powierzchnia jeziora tyberjadzkiego stwarza dogodne warunki regulacji, celem ujarzmienia burzliwych fal Jordanu. Budynek stacji, urządzony jest dla czterech pionowych turbo-generatorów, o sile 8.500 HP., każdy. Dwa z nich zostały już zainstalowane. W marcu ub. r. instalacje oddane zostały do użytku, a w grudniu rozpoczęto budowę trzeciego turbo-generatora, który ma zaspokoić stale wzrastające zapotrzebowanie, a który będzie uruchomiony w lipcu 1933. Turbo-generatory wytwarzają prąd trójfazowy 5-cio okresowy o napięciu 6.300 volt. Wskutek specyficznych warunków zdecydowano wybudować tansformatory jednofazowe. Prąd o napięciu 6.300 volt przekształcony na 66.000 volt jest przesyłany do Hajfy, stąd zaś przy pomocy podwójnych przewodów o wysokiem napięciu do odrębnych transformatorów o wysokiem napięciu w Tel-Awiwie. Transformatory te przekształcają prąd ten na napięcie 22.000 volt dla zaopatrywania północnych i południowych okręgów Palestyny. W miastach prąd o napięciu 22.000 volt zostaje przekształcony na 6.300 volt i za pośrednictwem kabli podziemnych doprowadzany do miejscowych transformatorów. System rozdzielczy niskiego stopnia napięcia dostarcza prądu dla celów przemysłowych o 380 voltach i prądu świetlnego o 220 voltach. Aparatura elektryczna dostarczona została przez „General Eletric Co. Ltd.', turbiny wodne zaś — przez „Boving & Co. Ltd.'. System rozdzielczy o napęciu 22.000 volt rozciąga się z Hajfy na wschód (poprzez dolinę Izreel) i na południe (wzdłuż wybrzeża morskiego), gdzie napotyka na system okręgu jaffskiego, zaopatrujący w prąd intensywnie uprawiany pas plantacyj pomarańczowych.

Czynione są przygotowania do powiększenia zużycia prądu dla celów domowych. W grudniu 1932 r. ceny za prąd wytwarzany w stacji nad Jordanem zostały obniżone o 40%. Spowodowało to zwiększenie konsumpcji prądu, co pokryło straty, wynikłe wskutek zniżki cen.

Wraz ze wzrostem zużycia prądu rozważane były następujące możliwości: 1) rozszerzenie linji o wysokiem napięciu 66.000 volt do przedsiębiorstw nad Morzem Martwem, a stamtąd do Jaffy, w ten sposób stworzonoby zamknięte koło systemu rozdzielczego; 2) budowa drugiej stacji elektrycznej nad Jordanem, która zużytkowałaby prąd powrotny tamy w Daganji; 3) odwrócenie biegu rzeki Jarmuk do jeziora tyberjadzkiego; 4) zużytkowanie spadku 275-cio metrowego między jeziorem Huleh i jeziorem tyberjadzkiem.

„Inwestowanie wielkiego kapitału dla elektryfikacji Palestyny niema żadnej podstawy gospodarczej" — taka była opinja i decyzja poważnych przedsiębiorców 10 lat temu, kiedy przystąpiono do omawiania tego projektu. Jedynie

Baron Edmond de Rotschild i b. p. Lord Melchett dali mi pełne, moralne i materjalne poparcie, które było zupełnie wystarczające.

Elektryfikacja Palestyny wyszła już ze stadjum projektowania, jest faktem dokonanym, zrealizowanym na szeroką skalę, o poważnem, ekonomicznem znaczeniu.

Wzrost konsumpcji.

W ciągu ostatniego okresu czasu setki tysięcy akrów ziemi nieurodzajnej i bagnistej użyźniono, miljony drzew zasadzono, wybudowano nowe wsie i miasta, założono fabryki, stworzono nowe środki komunikacyjne, szkoły, księgarnie, laboratorja, stacje eksperymentalne, uniwersytet, szpitale, teatry, Izby Handlowe, prasę, wzbogacono architekturę, muzykę, sztukę i literaturę. Wszystko to powstało w jednym okresie na przekór napotykanym trudnościom. Ludność we wsiach i miastach znacznie wzrosła. Wykazują to najlepiej diagramy konsumpcji prądu elektrycznego.

Naród angielski i rząd angielski w dużym stopniu przyczyniły się do osiągnięcia tych rezultatów, natomiast handel i finanse angielskie odegrały b. małą rolę pomimo, że kwestją dla nich żywotną jest zdobycie nowych rynków i nowych terenów działania. Przez szereg lat dokładałem wszelkich starań, aby związać ze sobą Palestynę i Anglję pod względem gospodarczym, jednak osiągnąłem skromne rezultaty. Niechaj teraźniejszy wysiłek będzie bardziej owocnym.

W. SHEARER

Jerozolima.

Do r. 1929 świece i lampy naftowe były jedynem źródłem światła, za wyjątkiem kilku instytucyj i przedsiębiorstw, które miały własne stacje elektryczne. Rząd turecki udzielił koncesji na elektryfikację Jerozolimy, lecz wojna przeszkodziła jej realizacji. W późniejszym zaś okresie prawne i inne czynniki odsunęły tę spawę aż do r. 1928, kiedy to interesy brytyjskie uzyskały kontrolę nad tą sprawą. Pod auspicjami „Power Securities Corporation Ltd.“ zostało założone Towarzystwo „Jerusalem Electric and Public Service Corporation Ltd.“, dokonano potrzebnych instalacyj, tak, że po 9-ciu miesiącach na początku r. 1929 praca została rozpoczęta i zaopatrzono w światło Starą i Nową Jerozolimę.

Przy zakładaniu kabli wyłoniły się poważne trudności, należało bowiem działać ostrożnie, nie naruszając zabytków. Towarzystwu udało się szczęśliwie pokonać te przeszkody. W porozumieniu z władzami miejskiemi wyznaczono obszar w granicach którego mogły być założone kable podziemne, zaś poza tym obszarem dostarczono prądu za pośrednictwem przewodów nadziemnych.

W starem mieście wykorzystano mury dla przeprowadzenia głównych linij i z wielką troską dokonano wyboru odpowiednich lamp ulicznych, aby zachować właściwy charakter miasta. Towarzystwu przysługuje prawo dostarczania prądu w promieniu 20 kilometrów od kaplicy Grobu Świętego, na głównych drogach, oraz w Bethleem i Ramallah. Stacja elektryczna znajduje się w pobliżu dworca kolejowego i zbudowana z ciosanego kamienia na stalowej konstrukcji, utrzymana jest w stylu sąsiednich budynków. Stacja jest wyposażona w cztery motory spalinowe po 275 kw. każdy oraz w napędzające prądnice, wytwarzające prąd trójfazowy 50-cio obrotowy o napięciu 6.600 volt. Ma być wkrótce zainstalowana piąta maszyna o większej wydajności dla zaspokojenia wzrastającego zapotrzebowania prądu. Uwagę zwrócono na zastosowanie w tych maszynach specjalnej konstrukcji wydmuchu dla uniknięcia szumu i hałasu.

Stacja jest doskonale wyposażona, posiada ona nowoczesną, ruchomą platformę dla kontroli maszyn i przewodów. O doskonałości urządzenia świadczy brak przerwy w dopływie prądu przez cały okres działania stacji.

Prąd o wysokiem napięciu jest dostarczany do różnych podstacyj, gdzie zamieniany jest przez transformatory na prąd rozdzielczy o napięciu 380-220 volt. Do dnia dzisiejszego ułożono przewody na przestrzeni 43 mil. Liczba konsumentów znacznie wzrosła, a w chwili obecnej włączonych jest do sieci około 5.000 abonentów. Od chwili uruchomienia stacji — 3 lata temu — dostarczono 3 miljony jednostek elektrycznych. Należy się jednak spodziewać, że wraz z polepszeniem się sytuacji i wzrostem konsumpcji prądu dla celów domowych, wzmożone zostanie tempo elektryfikacji.

POŁOŻENIE GOSPODARCZE PALESTYNY w 1932 r.

Departament Gospodarczy Agencji Żydowskiej przesłał nam obszerne sprawozdanie sytuacji gospodarczej Palestyny za rok ubiegły, które zamieszczamy poniżej.

(em) Ubiegły rok 1932 był okresem rozkwitu gospodarczego Palestyny. Depresja gospodarcza, trwająca przez lata 1926—1927, załamała się w połowie r. 1928, poczem nastąpiło znaczne polepszenie, poprzedzające okres dzisiejszego ożywienia gospodarki palestyńskiej. „Biała Księga“, wydana przez rząd palestyński po rozruchach arabskich w r. 1929, ograniczenia imigracyjne w maju 1930 i przeszkody stawiane Żydom w kupnie ziemi, wpłynęły ujemnie na gospodarkę palestyńską. Na przełomie lat 1930—1931 zaobserwowano znaczne pogorszenie konjunktury ekonomicznej kraju. Obawiano się, by to pogorszenie

nie zostało wzmocnione skutkami kryzysu światowego, zmieniając ten chwilowy upadek gospodarki palestyńskiej w depresję ekonomiczną o charakterze ostrym i permanentnym. W rzeczywistości jednak czynniki hamujące dalszy rozwój kraju zaprzestały już działać w połowie r. 1931, pozwalając na dalszy rozrost gospodarczy.

Imigracja do Palestyny zwiększyła się znacznie, liczba udzielanych przez rząd palestyński certyfikatów wzrosła z 4.800 w r. 1931 — 5.800 w r. 1932. Ogólna liczba nowych imigrantów w r. 1932 sięga do (nie licząc turystów, którzy otrzymali pozwolenie pozostania) 5.500 osób, wobec 3.136 w r. 1931, przyczem imigracja na początku roku sięgała od 150—300 osób miesięcznie wobec 500—1.000 przy końcu tegoż roku. Zwiększająca się stale imigracja nie oznacza tylko zwiększenie dopływu kapitału, ale także i stałe rozszerzenie rynku wewnętrznego kraju.

Wraz ze zmianą sytuacji politycznej kraju decydująco wpłynął na kształtowanie się obecnej konjunktury w Palestynie fakt katastrofalnego położenia Żydów we wszystkich krajach djaspory. Pogorszenie się stanu żydostwa na całym świecie, niepewność kapitałów na wszystkich rynkach, zaostrzenie antagonizmów między narodami we wszystkich krajach europejskich i wzrost antysemityzmu z jednej strony, a stosunkowa pewność życia gospodarczego Palestyny w ciągu ostatnich 3—4 lat, jakoteż wielkie możliwości rozszerzenia rynków wewnętrznego i zewnętrznego z drugiej strony, czyni aktualną kwestję imigracji do Palestyny, a to nietylko dla żydostwa polskiego, ale także dla niemieckiego a nawet i amerykańskiego. Charakterystyczną cechą obecnej imigracji do Palestyny jest wysoki procent elementów, rekrutujących się ze sfer posiadających. Targi Lewantyńskie, które odbyły się w r. 1932 i odznaczyły się wielką frekwencją, zwiedzających je turystów ze wszystkich krajów djaspory, przyczyniły się też w znacznej mierze do zwiększenia imigracji Żydów, posiadających środki potrzebne do dalszego rozwoju przemysłu palestyńskiego. W ogólnej liczbie imigrantów specjalnie podkreślić należy stały wzrost elementu posiadającego kapitał powyżej 1.000 Ł. P. Liczba tych imigrantów wyniosła w r. 1932 700 osób, wobec 235 w r. 1931, przyczem zaznaczyć warto, że większość wyżej wymienionych imigrantów jest pochodzenia pn. amerykańskiego. Powyższe cyfry wykazują stale zwiększający się dopływ kapitałów do Palestyny. Inwestycje poczynione przez Żydów w r. 1932 sięgają sum Ł. P. 3.500.000. Ogólną sumę depozytów żydowskich w bankach Palestyny określają na 5.000.000 Ł. P., z tego 3.500.000 Ł. P. w Anglo Palestine Bank i w innych bankach żydowskich, reszta zaś umieszczona jest w nieżydowskich instytucjach finansowych. Barclay's Bank, Ottoman Bank i t. p.). Ten wzmożony dopływ depozytów spowodował obniżenie stopy procentowej, wypłacanej przez te banki, a proponowana jest także zniżka stopy procentowej, pobieranej od kredytów udzielanych.

Obok dopływu kapitałów, które powodują dalszy rozwój przemysłu, zauważyć się także daje stały wzrost dobrobytu w kraju, a to szczególnie w dziedzinie gospodarki rolnej.

Wiele inwestycyj poczynionych w latach 1924—1925 zaczyna dopiero obecnie przynosić zyski. Odnosi się to specjalnie do dziedziny plantacyj cytrusowych.

W roku 1931 zaczęły, poprzednio założone plantacje, przynosić zyski od kapitałów dawniej inwestowanych. Kapitały te w ten sposób przeszły z pasywów do aktywów bilansu gospodarczego 1932 r. Przy obliczaniu wywozu pomarańczy w r. 1932 stwierdzić można, że ten stanowi 50% eksportu Palestyny tegoż roku, wobec 35—40% ogólnej sumy eksportu w r. 1931, podczas gdy w r. 1929 stanowił on tylko 30% ogólnej sumy eksportu. Z roku na rok będzie wzrastała ilość plantacyj, przynoszących zyski swym właścicielom, co oznacza polepszenie bilansu handlowego Palestyny i zwiększenie sumy kapitałów w kraju.

Te wszystkie czynniki wpływają na ożywienie sytuacji ekonomicznej kraju i do dalszego rozwoju jego gospodarki.

Należy przypuszczać, że wraz z rozwojem gospodarki palestyńskiej zwiększy się także konieczność zbytu produktów, wytwarzanych w kraju, co w okresie kryzysu napotyka na wielkie trudności. Należy jednakże stwierdzić, że artykułem, który najmniej ucierpiał od skutków kryzysu są owoce cytrusowe, których popyt się stale zwiększa i w ten sposób plantatorzy mają doskonałe widoki zbytu swych płodów na wszystkich rynkach Europy.

Przez wzgląd na stale wzrastającą imigrację rozszerza się rynek wewnętrzny Palestyny, co umożliwia dalszy rozwój przemysłu i gospodarki rolnej kraju. Wspomnieć także należy, że kraje sąsiadujące z Palestyną wstąpiły obecnie w nową fazę rozwoju, przebudowując swój dotychczasowy gospodarczy, jak i kulturalny sposób życia, co otwiera dla Palestyny olbrzymie możliwości ekspansji gospodarczej. Stale wzmagający się ruch „Tocereth Haarec Lagola" (eksport produktów palestyńskich do krajów djaspory), więź gospodarcza łącząca Palestynę z krajami rozproszenia żydowskiego, przyczynia się także do stałego wzrostu handlu i przemysłu w Palestynie.

W końcu dodać należy, że także spadek funta wpłynął dodatnio na wzrost eksportu Palestyny. Spadek wartości kapitałów palestyńskich spowodował zwiększenie znaczenia faktycznego kapitałów, przywożonych przez Żydów amerykańskich, niemieckich i polskich o 50% ich wartości nominalnej. Towary palestyńskie kalkulują się znacznie taniej ze względu na spadek funta, przez co też mają wielkie możliwości zdobycia sobie nowych rynków zbytu.

PLANTACJE CYTRUSOWE.

W trzech głównych dziedzinach gospodaıki palestyńskiej koncentruje się

kapitał obecnie inwestowany w kraju, a to w plantacjach pomarańczowych, w budowie i przemyśle. Zakładanie nowych plantacyj pomarańczowych osiągnęło w tym roku swą cyfrę rekordową 30.000 dunamów, w ten sposób obszar plantacyj żydowskich wzrósł do przeszło 100.000 dunamów. W sezonie pomarańczowym 1931/32 osiągnął eksport pomarańczy ogółem 3.000.000 skrzynek, z tego 1.500.000 (co znaczy 43%), pochodzących z plantacyj żydowskich. W sezonie pomarańczowym 1932/33 eksport tego artykułu wzrośnie przypuszczalnie o 25—30%. Można więc liczyć na 4.500.000 skrzynek ogólnego eksportu, z czego 2.500.000, pochodzących z plantacyj żydowskich.

Wprowadzenie wysokich ceł na pomarańcze wwożone do Anglji, która jak wiadomo zużywa więcej niż 70% palestyńskiej produkcji cytrusowej, stanowi poważną przeszkodę dla dalszego rozwoju eksportu palestyńskiego. Można jednak uniknąć ujemnych skutków tych ograniczeń importowych Anglji, przez polepszenie warunków transportu i zdobycie nowych rynków zbytu (Kanada). Należy także żądać od rządu angielskiego włączenia Palestyny w obręb systemu ceł preferencyjnych i w taki sposób uwolnić eskport palestyński od hamujących jego dalszy rozwój ograniczeń celnych.

RUCH BUDOWLANY.

Działalność budowlana rozwinęła się w roku 1932 w tempie nadzwyczaj szybkiem. Wzmożenie tej działalności tłumaczy się bezustannym dopływem kapitału z jednej strony i wzmożonym przez imigrację popytem na lokale mieszkalne z drugiej strony. Ożywienie to w budowie przypomina „boom" z roku 1925. Różnica jednakże między gorączką budowlaną 1925 a obecnem ożywieniem jest znaczna: 1) w r. 1925 działalność budowlana opierała się przeważnie na kapitałach wypożyczonych, gdy w konjunkturze obecnej zużywane są w tym celu kapitały prywatne przedsiębiorców, 2) w r. 1925 budowa była jedyną dziedziną dającą możliwości rentownych inwestycji, gdy dziś równolegle z budową przedstawiają olbrzymie możliwości inwestycyjne różne dziedziny rozwijającego się stale przemysłu i wzrastające ciągle plantacje pomarańczy, 3) wzmożona działalność budowlana w chwili obecnej nie jest wynikiem konjunktury, lecz jest raczej rezultatem normalnego rozwoju gospodarki krajowej lat ubiegłych, podczas gdy ogólna suma inwestycyj budowlanych, poczynionych w latach 1927-28 sięgała do 50.000—60.000 Ł. P., w roku 1929 suma ta wzrosła do Ł. P. 120.000, w roku 1930 do Ł. P. 175.000, w roku 1931 do 310.000, osiągnąwszy w r. 1032 Ł. P. 550—600.000. Specjalnie wzmogła się ostatnio w Palestynie budowa gmachów wielopiętrowych, przy której inwestowany bywa przeważnie kapitał Żydów amerykańskich i niemieckich, lecz także budowa mniejszych domów, przeznaczonych dla robotników kolejowych, wykazuje ostatnio wielkie ożywienie. Ogólny obszar zabudowany w tym roku w Tel-Awiwie wynosi 127.000 m. kw. wobec 66.000 m. zabudowanych w r. ub. Dzia-

łalność budowlana w „Hadar Hakarmel" (żydowska dzielnica Hajfy) wzmocniła się tego roku dwukrotnie wobec roku ub. (w ciągu całego roku 1931 zabudowano tam obszar 17.000 m. kw., podczas gdy w pierwszem półroczu 1932 zabudowano przeszło 24.000 m. kw. W r. 1932 wybudowali Żydzi 706 izb mieszkalnych i 34 sklepów (wobec 347 pokoi i 20 sklepów w r. 1931). Nieżydzi zbudowali w r. 1932 553 pokoi i 16 sklepów (wobec 476 pokoi i 30 sklepów w r. 1931). W Jerozolimie zaobserwowano podobną tendencję rozwojową w budowie, a szczególnie w dzielnicy żydowskiej „Rechawji".

PRZEMYSŁ.

Bardzo zadawalającym jest stan przemysłu palestyńskiego. Według sprawozdań Związku Przemysłowców z r. 1932 powstało 21 nowych fabryk żydowskich, lecz i te dane nie są zupełnie ścisłe, gdyż nie uwzględniają one przedsiębiorstw założonych w końcu r. 1932, ani też przedsiębiorstw istniejących poza Tel-Awiwem. Należy jeszcze nadmienić, że wiele fabryk, zamkniętych z powodu kryzysu, zostało obecnie na nowo uruchomionych (np. fabryka jedwabiu Delfinera). Kończy się teraz także budowę wielu fabryk (np. fabryka jedwabiów Sachsa, fabryka naczyń aluminiowych w Ramath Gan, oraz fabryka alkoholu w Jaffie).

Istniejące przedsiębiorstwa rozwijały się stale w ciągu roku 1932, przynosząc właścicielom wielkie zyski. Wielorazowo zostały tego roku inwestowane kapitały w wyżej wymienionych przedsiębiorstwach, celem rozszerzenia ich produkcji i reorganizacji technicznej. Fabryka „Szemen" została znacznie rozszerzona i będzie teraz produkowała oprócz oliwy i mydła także i farby olejne. Przędzalnie w Tel-Awiwie, które dotychczas wyrabiały tylko materjały bawełniane, zajmują się obecnie także i produkcją tkanin wełnianych. Szczególnie zadawaljącym jest także stan produkcji wyrobów metalowych, rozwijającej się dzięki wzmożonej działalności budowlanej, oraz dzięki zakładaniu nowych plantacyj pomarańczowych, które żądają większych prac instalacyjnych, oraz nadzwyczajnemu rozrostowi T-wa Elektryfikacyjnego Palestyny, z czem związane są większe zamówienia. Istnieją projekty założenia nowych przedsiębiorstw przemysłowych, jak np. browaru, cukrowni i fabryki papieru.

Eksploatacja bogactw mineralnych w Palestynie rozwija się także w tempie bardzo szybkiem. T-wo Palestine Potash Comp. uruchomiło w r. 1932 drugą fabrykę bromu. Produkcja potasu zwiększa się także z dnia na dzień, a liczba robotników, zatrudnionych przez t-wo, zwiększyła się z 300—400 osób.

Nowozałożone przedsiębiorstwo „Sulphur Quarris" Ltd. zaczyna wydobywać siarkę ze złóż położonych na pd. od Gazy. Koncesja na eksploatację siarki należy do przedsiębiorcy angielskiego Williamsa. Grupa przedsiębiorców arabskich z p. Gielatem na czele otrzymała koncesję na obszar przeszło 1.000 km. kw. w pd. wschodniej części kraju, celem przeprowadzenia wierceń, w po-

szukiwaniu źródeł naftowych, także grupa przedsiębiorców arabskich z p. Karamanen na czele poczęła energiczną działalność, celem przyśpieszenia rozwoju przemysłu w Palestynie.

Arabski przemysł mydlarski w Nablusie i Jaffie mocno ucierpiał ostatnio, gdyż Egipt, główny rynek zbytu tej gałęzi produkcji arabskiej, został zamknięty wysokiemi cłami ochronnemi, a innych możliwości ekspansji przemysł ten nie posiada. W rezultacie takiego stanu rzeczy nastąpił raptowny spadek eksportu mydła, który w r. 1925 sięgał Ł. P. 235.000, w r. 1930 Ł. P. 206.000, a już w r. 1931 sięgał tylko Ł. P. 120.000, poczem w r. 1932 nastąpił dalszy spadek wywozu mydła o jeszcze 30%. W r. 1932 nastąpił także spadek produkcji tytoniowej, a to z powodu podwyższenia podatku akcyzowego od wyrobów tytoniowych.

Daje się także zaobserwować zmniejszenie eksportu we wszystkich prawie gałęziach przemysłu palestyńskiego. Poniżej zamieszczamy tablicę, ilustrującą spadek eksportu w pierwszych 8-iu miesiącach 1932 wobec tego samego okresu 1931.

Produkty		1932		1931
cement	Ł.P.	11.908	Ł.P.	14.849
pończochy	„	5.732	„	10.288
ubrania	„	6.939	„	8.415
sztuczne zęby	„	8.753	„	10.407
torebki damskie i t.p.	„	3.253	„	3.736

Lecz to zmniejszenie eksportu kompensuje się przez rozszerzenie konsumpcji wewnętrznego rynku kraju, ale można także zaobserwować wzrost eksportu w innych gałęziach przemysłu jak np. wywóz łóżek, luster, mydła toaletowego i oliwy.

Stały wzrost konsumpcji kraju daje się tłumaczyć rozszerzeniem rynku wewnętrznego (przyrost ludności ze względu na imigrację i niezwykły dobrobyt kraju), jakoteż wskutek większego przystosowania przemysłu do potrzeb lokalnych rynku. W ciągu tego też roku rząd przyczynił się w wielkiej mierze do rozwoju niektórych gałęzi produkcji, przez wprowadzenie ceł ochronnych na pewne artykuły, które są wyrabiane w kraju, i przez obniżenie stawki celnej, pobieranej od artykułów potrzebnych przemysłowi krajowemu. Poprzednia stawka celna, pobierana od importu pończoch, została podwyższona i przystosowana do potrzeb przemysłu krajowego, podwyższono także cło, pobierane od importowanych makaronów, gwoździ i mebli giętych. Zniżono natomiast cła, pobierane od wwozu cukru potrzebnego dla rozwijającego się przemysłu cukierniczego i soków owocowych. Na początku r. 1932 uruchomiono elektrownię Rutenberga nad Jordanem i w związku z tem Palestine Electric Corporation obniżyła (za wyjątkiem Jerozolimy i jej okolic) cenę prądu o 40%. Kilo-

wat. godz. prądu świetlnego obecnie wynosi 30 milsów (dawniej 50 mils.), a 15 milsów kilow-godz. prądu napędowego. To potanienie prądu elektrycznego przyczyniło się znacznie do rozwoju przemysłu. Wielkie ożywienie spowodowało także rozpoczęcie prac, związanych z wykończeniem portu w Hajfie i przeprowadzenie rurociągów Irak Petroleum Com. Towarzystwo to wydzierżawiło od rządu palestyńskiego 5 km. gruntu w okolicach portu w Hajfie, na które zbuduje olbrzymie rezerwuary i rafinerje nafty. Tysiące ton rur, samochodów i maszyn potrzebnych do przeprowadzenia rurociągów wwozi się przez Hajfę. Budowa portu jest już na ukończeniu, gdyż obydwie tamy są już prawie zupełnie wykończone, tak samo roboty pogłębiające mają się ku końcowi. Na płaszczyźnie wokoło portu urządzone będą bulwary, drogi i t. p.

Nowem zjawiskiem na firmamencie życia gospodarczego Palestyny jest obrót akcjami rozmaitych towarzystw gospodarczych kraju jak np. t-wa „Hamei Tiberia“ (T-wo eksploatacji źródeł gorących w Tyberjadzie), „Kalia“, która posiada koncesję na budowę uzdrowiska nad morzem Martwem, Palestine Potash Corporation oraz założonego przez obywateli Tel-Awiwu Development Co. na czele którego stoi p. Diezengoff. Towarzystwo to rozsprzedaje swoje akcje zupełnie swobodnie, korzystając pod tym względem ze znacznej pomocy rządu. Papiery te stanowią nową dziedzinę inwestycyj kapitałów w Palestynie.

ROLNICTWO.

Stan rolnictwa za wyjątkiem plantacyj pomarańczowych pozostawia jeszcze wiele do życzenia. Zaobserwować coprawda można pewne polepszenie sytuacji w tej dziedzinie gospodarki, lecz niemniej stan jej jest bardzo ciężki. Podwyżka ceł od importowanych zbóż w okresie lipiec-grudzień (podczas sprzedawania miejscowych zbiorów) i importowanie ich tylko na zasadzie specjalnych licencyj, przyczyniło się w znacznej mierze do podwyżki cen miejscowych produktów zbożowych. Po zniżce cen tych produktów w sierpniu r. 1931 od 6—6.5 Ł. P. za tonnę pszenicy i od 4—4.5 za tonnę owsa, ceny zaczęły się znów podnosić w czerwcu 1932, osiągając swe maksimum w lutym (12—12.5 Ł. P. za tonnę pszenicy), poczem ustabilizowały się przy dalszej zniżce w cenie od 10—12 Ł. P. Oprócz tego, postanowił rząd zbonifikować rolnikom 70%, nałożonych na nich, podatków, a w niektórych okolicach kraju, rząd zrezygnował z pobierania nawet 10%. Rząd udzielał rolnikom kredytu na bardzo dogodnych warunkach (stopa proc. 5, ogólna suma wypożyczonych pieniędzy 71.000 Ł. P.). W rezultacie wysiłków, skierowanych celem intensyfikowania gospodarki rolnej, rozwija się stale wieś arabska.

Po zamknięciu rynku egipskiego dla eksportu palestyńskiego melonów, postanowili producenci ich, skoncentrowani głównie w okolicach Nablusu, zaniechać dalszej uprawy melonów, przerzucając punkt ciężkości swej gospodarki

na sadzenie ziemniaków. W górzystych okolicach kraju poczęto sadzić drzewa owocowe, które w przyszłości będą stanowiły jedną z najpoważniejszych gałęzi produkcji. Podczas gdy stan wsi arabskiej w Palestynie się stale polepsza, o tyle stan wsi w Transjordanji jest poprostu katastrofalny. Rolnicy w Transjordanji umierają z głodu, a to z powodu prymitywnego sposobu uprawy gruntów i braku kapitałów, potrzebnych do racjonalizacji rolnictwa.

KOLONIZACJA.

Co się tyczy prac kolonizacyjnych daje się zauważyć pod tym względem znaczne polepszenie, coprawda poczyniono ostatnio tylko mniejsze zakupy ziemi i to w około kolonij już dawno istniejących. Podkreślić należy stałą intesyfikację uprawy gruntów dawniej nabytych i wielokrotne wzmożenie ich wydajności.

Największe znaczenie posiada wprowadzenie do gospodarki maszyn wiertniczych, które pozwalają na nawadnianie nawet tych gruntów, które dotychczas uznawane były za nienadające się pod uprawę. Przez współpracę finansową jak i techniczną Towarzystwa „Pica" i Palestine Economic Corporation znaleziono w ciągu r. 1932 wodę na głębokości 100 m. w Kfar Brandeis (200 m. sześc. na godz.), w Jawnieli i Beth Gan (w dolnej Galilei), w Karkur natrafiono na wodę głębok. 160 m. (300 m. sześc. na godz.). Maszyna wiertnicza inżyniera Belocha wydobyła także wodę w Jadżur pod Hajfą, a obecnie pracuje w Tel-Adaszim. Należy także wspomnieć, że T-wo „Pica" przeprowadziło nawodnienie gruntów w kolonjach Miszmar Hajarden i Jesod Hamaala. Użyźniono w taki sposób tysiące dunamów gruntów, na których dotychczas można było tylko uprawiać grejpfruty i warzywa. W taki sposób zwiększa się dobrobyt nietylko już dawniej osiadłych kolonistów, ale także i dopiero co przybyłych osadników.

Energiczne przeprowadzane są prace Keren Hajesodu nad zakładaniem nowych kolonij. Do początku r. 1932 istniało w Palestynie 9 osiedli robotniczych (Moszaw Owdim) i 10 kolektywów rolnych (Kwucoth), które się same utrzymywały. W r. ub. udzielił pożyczek Keren Hajesod wszystkim kolonjom doliny Kiszonu i Afuli celem ugruntowania ich gospodarki. Prace inwestycyjne, a mianowicie budowa nowych domów, stajni i t. p. jest na ukończeniu, zaczyna się także kolonizacja gruntów w Wadi Hawarith (według planu ma na obszarze 20.000 dunamów być zbudowanych 9 kolonij z 1.000 gospodarstw rolnych) i realizacja planu „Osiedlenia tysiąca". Nowa kolonja Ewen Jehuda założona przez organizację „Bnej Binjamin", kolonje Kfar Jona, Gan Jawne, założone przez inne grupy kolonizacyjne kończą w chwili obecnej ostatnie swe prace przy urządzaniu gospodarek rolnych.

Założona też została nowa kolonja między Moca i Araza przeznaczona na 20 rodzin osadniczych. Poczęto też budować nową kolonję w Szeich Abrek

(Mizrachi), która także jest przeznaczona dla 20 rodzin osadniczych. Ogólna liczba kolonij, założonych w r. 1932 wynosi 20 (w tej liczbie 5 kwucoth i 6 moszawim i 6 kolonij prywatnych), z tych 6 kolonij położonych jest w Wadi Hawarith. Należy się liczyć z tem, że praca kolonizacyjna w r. 1933 nie będzie zbyt łatwa, gdyż I. C. A. powzięła uchwalę wzmożenia swej działalności osadniczej.

Należy także zauważyć, że bardzo dobrze rozwija się w Palestynie uprawa warzyw, eksport których wzmógł się w r. 1932 o 40%, wobec wywozu r. 1931. Rozwija się także b. szybko gospodarka mleczna. Od chwili zreorganizowania spółdzielni „Tnuwa", wzmogła się produkcja jaj z 3.300.000 w r. 1931 do 4.000.000 w r. 1932, a konsumpcja mleka wzrosła z 4.500.000 l. w r. 1931 do 5.000.000 l. w r. 1932. Ogólna wartość, sprzedanych przez spółdzielnię, produktów wynosi 180.000 Ł. P. w r. 1932 wobec Ł. P. 147.000 w r. 1931. Rozwój produkcji jaj, mleka i bananów zmusza do intensywnego poszukiwania nowych rynków zbytu, tem bardziej, że konkurencja syryjska i innych sąsiednich krajów daje się ostro we znaki na wewnętrznym rynku Palestyny. Zwiększa się także zainteresowanie hodowlą owiec. W roku bieżącym zajęło się tą gałęzią gospodarki 5 kolonij żydowskich, a w przyszłości czeka tę dziedzinę o wiele większy rozwój.

FINANSE.

Powodzenie gospodarcze Palestyny wpłynęło poważnie na dochody rządu. W ciągu 11-stu miesięcy r. 1932 sięgały dochody rządowe z ceł sumy Ł. P. 1.068.533 (wobec 829.063 za ten sam okres r. ub.). Suma dochodu, pochodzącego z podatków, sięga Ł. P. 700.494, wobec Ł. P. 533.641 za ten sam okres roku ub. Jeśli nie uwzględnić dochodów, pochodzących z kolei i zmniejszenie wydatków na utrzymanie wojsk pogranicznych, okaże się, że dochody rządu w r. 1932 wynosiły Ł. P. 2.412.746 wobec 1.899.593 za rok 1931 (za ten sam okres 11 miesięcy), podczas gdy wydatki rządu zwiększyły się w tym okresie z 2.043.758 Ł. P. w r. 1931 do Ł. P. 2.084.722 za r. 1932. Widzimy więc, że suma oszczędności, pozostałych z r. budżetowego 1932, wynosi Ł. P. 330.000, a łącznie z oszczędnościami lat ub. ogólna suma nadwyżek dochodów w porównaniu z wydatkami wynosi 1.000.000 Ł. P. Doskonały stan finansów rządu pozwala mu na bonifikację podatków, udzielanie pożyczek i t. p. Projektowany jest też w kołach rządowych podatek od imigrantów. Projekt ten napotkał jednak na zgodny sprzeciw żydowskich jak i arabskich obywateli.

Reasumując te wszystkie wywody dochodzimy do wniosku, że Palestyna weszła obecnie w fazę intensywnego rozwoju gospodarczego. Istnieją jednak jeszcze pewne trudności, które należy wczas zauważyć i przezwyciężyć. Rozwiązać należy przedewszystkiem zagadnienia lepszej organizacji eksportu, umacniania się na istniejących i zdobywania nowych rynków zbytu dla prze-

mysłu palestyńskiego. Ogólna tendencja handlu światowego, wprowadzenie ceł ochronnych w Egipcie i systemu protekcjonistycznego w Anglji przy jednoczesnem pozbawieniu Palestyny praw korzystania z przywilejów wcielenia jej w obręb systemu ceł preferencyjnych oraz ograniczenia przy wywozie kapitałów z wszystkich krajów Europy, stanowią czynniki niepokojące sfery gospodarcze Palestyny. Istnieją jednak środki zneutralizowania szkodliwego wpływu wyżej wymienionych czynników, a to 1) otworzenie rynku w Syrji i Iraku dla produkcji palestyńskiej, 2) włączenie Palestyny do systemu ceł Imperjum Brytyjskiego, 3) dalszy rozwój ruchu, propagującego „Tocereth Haarec" (wyroby palestyńskie) we wszystkich krajach djaspory. Niebezpieczną także dla dalszego rozwoju kraju może być spekulacja gruntami, która nie dozwala na normalny rozrost miast i kolonij, a rząd nie zneutralizował jeszcze dotychczas tej skandalicznej działalności spekulantów. Szkodliwa ta działalność nie przyjęła jeszcze takich form jak w r. 1925, jednakże żydowska opinja publiczna powinna stać na straży interesów rozwijającej się kolonizacji.

Produkcja beczek i baryłek drewnianych do wina piwa oraz olejów

(hd) Drewniane baryłki są używane głównie przez towarzystwo Wine Growers oraz fabrykę Assis w Ramath Gan. Dalszy rozwój wyrobu beczek zależy od ilości produkcji wina lub soku pomarańczowego i podobnych produktów.

W Palestynie jest jedna mała fabryka, wyrabiająca baryłki, której właścicielem jest p. Vinocur (ul. Rotszylda 102, Tel-Aviv).

Fabryka ta dostarcza baryłki do tow. Wine Growers jak również do fabryki Assis, lecz nie pokrywa ich całkowitego zapotrzebowania.

Puste beczki importuje się:

z Angji za	15 Ł.P.	—
Austrji	100 Ł.P.	—
Bułgarji	52 Ł.P.	—
Francji	—	44 Ł. P.
Niemiec	—	410 Ł. P.
Węgier	179 Ł.P.	401 Ł. P.
Włoch	175 Ł.P.	321 Ł. P.
Rumunji	—	321 Ł. P.
Egiptu	4 Ł.P.	10 Ł. P.
	525 Ł.P.	820 Ł. P.

Klepki do beczek importuje się:

z Austrji za	478 Ł.P.	—
Bułgarji	191 Ł.P.	46 Ł. P.
Niemiec	—	84 Ł. P.
Włoch	45 Ł.P.	119 Ł. P.
Rumunji	356 Ł.P.	264 Ł. P.
Turcji	105 Ł.P.	—
	.175 ŁP.	513 Ł. P.

Klepki do beczek oraz obręcze z żelaza i drzewa są wolne od opłat celnych.

LISTY Z PALESTYNY

UWAGI O KONJUNKTURZE.

Wiadoma rzecz: ożywiona konjunktura charakteryzuje się przedewszystkiem ruchem budowlanym. A w Palestynie buduje się obecnie i to bardzo intensywnie. Przedsiębiorcy budowlani nie przyjmują teraz zamówień do maja. W ciągu 2-ch ostatnich miesięcy magistrat miasta Tel-Awiwu wydał zezwolenia na budowę nowych 3.000 mieszkań. W Hajfie zaczyna się myśleć o budowie na samej górze Karmel. Na Hadar Hakarmel staje się coraz ciaśniej, ceny placów zwyżkują z dnia na dzień. W kolonjach buduje się. Pochłonęły one w zeszłym roku nowych 4.000 robotników, więc i dla nich należy budować. Zresztą w Petach Tikwah jest taki brak mieszkań, że za pokój płaci się 1,5 Ł.P. miesięcznie. Nawet cicha Jerozolima, do której ciągnie tylko znikomy procent imigracji rozbudowuje się. Zabrakło tam sił roboczych i dlatego pracuje się na nocną zmianę. Jednem słowem: budowa na całej linji.

A druga gałęź inwestycyjna — plantacje pomarańczowe — wykazuje niebywały rozmach. W bieżącym roku flancuje się 40.000 dunamów pardesu. Ilość dotychczas owocodajnych pardesów żydowskich nie przekracza 100.000 dunamów. Więc wzrost kolosalny. Wbrew dotychczasowej zasadzie w bieżącym roku będzie się flancować i w okresie letnim. Po sezonie obecnym nie zostanie w okolicach Petach Tikwy już ani jeden dunam ziemi, zdatnej pod plantacje pomarańczy.

No i przemysł wychodzi już z powijaków. Kraj uprzemysławia się. W ostatnim roku powstał szereg zakładów średnich i drobniejszych, świetnie prosperujących. Fabryki powiększają zakres produkcji. Mówi się mało o eksporcie, gdyż gros produkcji odbiera rynek wewnętrzny.

Rzemiosło kwitnie w dosłownem tego wyrazu znaczeniu. Każdy zdolny *fachowiec* znajdzie dziś w Palestynie pracę. Odczuwa się brak sił fachowych. Rząd poszukiwał ostatnio 100 szoferów. Zgłosiło się tylko 8-iu; musiano sprowadzić resztę z Egiptu.

Handel zaś wykazuje rozmach, niezakrojony zgoła na kraj, którego ilość mieszkańców nie przekracza miljona.

Więc „konjunktura pomyślna“. Rozpatrzmy jeszcze raz omawiane wyżej gałęzie produkcji.

W ruchu budowlanym objawy wysoce niebezpieczne. Za plac budowlany o powierzchni 1000 metr. kw. płaci się już na podrzędnych ulicach Tel-Awiwu przeszło 1.000 Ł. P. Kalkulacji niema. Liczy się na ciągły wzrost komornego, a mieszkanie 4-o pokojowe kosztuje już teraz 100 Ł. P. rocznie. Więc do iluż jeszcze dojdzie?

Na plantacje zabrakło chwilowo ziemi. Rząd wciąż jeszcze przeprowadza akcje „settlement“ (osadnictwa) i większego obszaru ziemi z „kuszanem“ (akt kupna) otrzymać już nie sposób. Niszczy się więc winnice i zakłada plantacje pomarańczowe. Ceny wygórowane. W Riszonie płaci się Ł. P. 30 za dunam, wówczas, gdy przy normalnej konjunkturze na pomarańcze nie można płacić ponad Ł. P. 15. A konjunktura w tym roku nie była zbyt pomyślna przy eksporcie czterech i ćwierć miljona skrzynek. Z powodu przeciążenia rynku londyńskiego wstrzymano w lutym eksport do Anglji, licząc na poprawę cen w marcu. A co będzie, gdy eksport dojdzie do 10 miljonów skrzynek?

Przemysł nie czyni starań dla zapewnienia sobie rynków zbytu, przyczem rozwija się narazie jednostronnie, zwiększając tem niebezpieczeństwo.

Handel nosi niezdrowy charakter spekulacyjny. Roi się od agentów, przedstawicieli, wojażerów. Sklepy są przeładowane towarami, konkurencja olbrzymia.

Więc nastąpi przełom, katastrofa? jak w roku 1925?

Nie. Już napewno nie.

Porównajmy.

Analiza obecnej konjunktury i związanej z nią zwyżki cen prowadzi do wyodrębnienia trzech powodów obecnego stanu rzeczy:

1) rzucenie na rynek palestyński masy płynnego kapitału, szukającego lokat,

2) niski kurs funta,

3) zwiększenie siły nabywczej kraju przez przybierającą wciąż imigrację.

W roku 1925 sytuacja przedstawiała się zupełnie inaczej. Przedewszystkiem kapitał, przypływający do Palestyny, przychodził w czasie, kiedy koszty inwestycyjne kształtowały się na najwyższym poziomie: ceny surowca, robocizny, kredytu były tak wysokie, że wszelka zmiana mogła nastąpić jedynie in minus, a nie in plus. Zupełnie inaczej przedstawia się sytuacja dziś. Mamy już poza sobą wielki spadek cen światowych, a tem samem i inwestycje wynoszą dziś o wiele taniej. Różnica kosztów budowy i plantowania między okresem obecnym a rokiem 1924 wynosi w Palestynie 40—60%. Wydaje się, że spadek cen na rynkach światowych osiągnął swój najniższy punkt. Pod tym kątem widzenia należy cokolwiek krytyczniej rozpatrzeć ruch cen w Palestynie.

Dalszy rozwój konjunktury zależy przedewszystkiem od podniesienia się poziomu cen światowych i od kształtowania się kursu funta.

Z kolei w Palestynie cały szereg momentów układa się obecnie dla inwestycyj korzystniej, aniżeli w roku 1925. Przedewszystkiem więcej jest obecnie *objektów* inwestycyjnych. Wówczas cały prawie ruch inwestycyjny koncentrował się dookoła budowy mieszkań, dziś zaś pole to znacznie się rozszerzyło.

Założenie niektórych gałęzi przemysłu nie jest już obecnie eksperymentem. Należy do tego dodać, że i *siła nabywcza* kraju znacznie się rozszerzyła. Wówczas jedynym konsumentem był robotnik i urzędnik. Poza temi warstwami nie było wogóle kupujących. Plantator i właściciel domu inwestowali dopiero swoje kapitały i byli nadzwyczaj ścieśnieni. Dziś warstwy te ciągną już duże zyski ze swych inwestycyj i poza robotnikiem i urzędnikiem, dobrym konsumentem stał się również i kolonista, i plantator i właściciel domu i fabrykant i kupiec. Plantatorzy przyzwyczajają się do coraz lepszych a nawet luksusowych form życia i odbijają sobie „siedem chudych lat" okresu dojrzewania plantacyj.

To są momenty, osłabiające możliwość kryzysu. Należy do tego dodać, że gdy w roku 1925 kraj nie miał żadnej rezerwy pieniężnej, dziś w bankach palestyńskich leży przeszło 7 miljonów funtów. I myli się grubo ten, który przypuszcza, że są to kapitały depozytowe, zagraniczne, czekające na uruchomienie. Bezsprzecznie duża część zalicza się i do tego rodzaju kapitałów, ale większą część stanowią wkłady ludności miejscowej. *Są to zyski 100,000 dunamów owocodajnych pardesów.* Mamy dziś w Palestynie warstwę kapitalistów, magnaterję.

Ale czy doprawdy wszystko układa się tak pomyślnie?

Nie.

„Konjunktura" jest trudna do zanalizowania właśnie w Palestynie. Kraj ten wykazał, że wszelkie naukowe metody badania konjunktury nie mają żadnego zastosowania w Palestynie. Rzeczywistość jest zupełnie inna, niż my ją sobie teoretycznie układamy. Tu się buduje anormalnie. Niema kraju, któryby z takim stoicyzmem i prawdziwem bohaterstwem mógł przetrwać kryzys i to bardzo ciężki, jaki Palestyna przeżywała w r. 1927-28.

I dlatego kryzys, który na całym świecie jest przekleństwem, może tu stać się zjawiskiem pożytecznem. Nastąpić musi kryzys w metodach inwestowania i nastawieniu psychicznem nowo-przybyłego kapitalisty. Nie wolno płacić Ł. P. 30 za dunam ziemi! Nie wolno budować domu na kalkulacji 15% dochodu rocznego!

Kryzys, który nadejdzie, nie zaszkodzi krajowi. Jesteśmy gospodarczo tak już silni, że nawet osłabienie tempa budowy zaszkodzić nam nie może. Przyniesie tylko rozczarowanie tandeciarzom, którzy przez noc stają się plantatorami, i podbijają ceny za pomocą pośredników do niemożliwych granic. Nic nie szkodzi. Im wcześniej to nastąpi — tem lepiej. Załamie się na dalszą tylko metę szkodliwa psychoza spekulacji, a zacznie się normalna „konjunktura".

Tel-Awiw, w marcu 1933 r. S. BABE.

K R O N I K A

PALESTYNA

Polityka

DONIOSŁA MOWA ANGIELSKIEGO MINISTRA KOLONIJ. W Anglo-Palestine Club wygłosił przemówienie minister kolonij sir Cunclife-Lister. Przemówienie to miało charakter deklaracji obecnego rządu brytyjskiego w sprawie palestyńskiej.

Stwierdzając pomyślny stan gospodarczy Palestyny oraz możliwości jej dalszego rozwoju, oświadczył minister, iż zdecydowany jest realizować politykę palestyńską zgodną z duchem mandatu, nietylko w słowach, lecz również w czynach. W końcu swego przemówienia podkreślił konieczność gospodarczej współpracy żydowsko-arabskiej, która niezawodnie przyczyni się do usunięcia obopólnych podejrzeń politycznych.

ROZWÓJ SIEDZIBY NARODOWEJ. Wiele czołowych osobistości świata politycznego Anglji, zwiedzających ostatnio Palestynę, wyraża się z entuzjazmem o przyszłości kraju. Znamienne są słowa, wypowiedziane przez majora H. L. Natana na odczycie w Brighton. Major, który niedawno powrócił z Palestyny, omówił sytuację gospodarczą kraju, przyczem nadmienił, że Żydowska Siedziba Narodowa spoczywa na zdrowych podstawach, a pomyślny rozwój kraju jest zapewniony. P. Natan podkreślił wzrastającą wśród Żydów tendencję osiedlania się w okolicach Hajfy, która w przyszłości będzie odgrywała pierwszorzędną rolę wśród portów Bliskiego Wschodu, a czeka ją rozwój podobnie świetny, jakim odznaczały się Wenecja i Konstantynopol w przeszłości.

PROKLAMOWANIE ZASADY „NON-CORPORATION" PRZEZ ARABÓW. W związku z proklamowaniem przez przywódców arabskich zasady „non-corporation" i cywilnego nieposłuszeństwa wobec rządu palestyńskiego, dziennik angielski w Palestynie „Palestine Post" pisze co następuje:

„Nie jest to zjawiskiem nowem w dziejach Palestyny w ciągu ostatniego 10-cio lecia i nie należy spodziewać się, aby ostatnia rezolucja konferencji arabskiej wywarła tak mocne wrażenie, jakiego autorzy rezolucji widocznie się spodziewali. Nawet jeśli przywódcy arabscy są zdecydowani realizować swą groźbę, to jednak pewnem jest, że w obecnej sytuacji gospodarczej w Palestynie nie potrafią zamierzeń swych wykonać".

ARABSKI FUNDUSZ NARODOWY. Arabowie zalegalizowali w Palestynie „Arabski Fundusz Narodowy". Statut nowej organizacji rozesłany został przez Egzekutywę Arabską do wszystkich królów muzułmańskich, emirów i notablów z prośbą o popieranie funduszu, którego celem jest „niedopuszczenie do sjonistycznych zakupów ziemi".

ARABSKA PARTJA „ISTAKLAL" ogłosiła odezwę, skierowaną przeciwko rządowi angielskiemu, który wspiera budowę Żydowskiej Siedziby Narodowej w Palestynie. Odezwa wymierzona jest przedewszystkiem przeciwko wolnej imigracji Żydów do Palestyny i przeciwko wykupieniu ziemi przez Żydów. „Istaklal" wzywa wszystkich Arabów w Palestynie i w krajach sąsiednich do wspólnej akcji, mającej na celu *zwalcza-*

nie obecnej polityki angielskiej w Palestynie.

„NEAR EAST" PROPONUJE utworzenie mieszanej komisji, złożonej z przedstawicieli emira Abdulli, nacjonalistów arabskich i Agencji Żydowskiej, któraby rozwiązała kwestję kolonizacji żydowskiej w Transjordanji. Narady komisji mają być ściśle rzeczowe. „Near East" dodaje, że dotychczasowe stanowisko nacjonalistów arabskich napewno nie nasyci ich głodujących współbraci transjordańskich, żyjących w katastrofalnych warunkach ekonomicznych.

Administracja

ZMIANY NA STANOWISKACH GUBERNATORÓW. W dniach najbliższych nastąpić mają zmiany na stanowiskach gubernatorów: wice gubernator Jerozolimy p. Samuel ma być mianowany gubernatorem Nazaretu, zaś dotychczasowy gubernator okręgu nazareńskiego p. Put przeniesiony będzie na takież stanowisko do Nablusu. Na stanowisko wice gubernatora Jerozolimy ma być mianowany jeden z wyższych urzędników Żydów z administracji palestyńskiej.

DOCHODY RZĄDU PALESTYŃSKIEGO stale wzrastają. Za okres od kwietnia do grudnia roku 1932 wzrosły o Ł.P. 428.752 wobec dochodów rządu za ten sam okres roku poprzedzającego. Za wyjątkiem wydziału zapomóg, dochody rządu zwiększyły się we wszystkich wydziałach administracji, a szczególnie w wydziale celnym, gdzie nadwyżka wynosi ŁP. 250.000. Dochody wydziału podatkowego (łącznie z dziesięciną) wzrosły o ŁP. 143.692. Ogólna suma dochodów za okres wyżej wymienionych 9 miesięcy sięga ŁP. 2.126.159, wobec 1.697.467 ŁP. za ten sam okres roku 1931. Ogólna suma wydatków rządu zmniejszyła się o ŁP. 120.479. Wydatki za okres kwiecień — grudzień 1932 r. wynoszą ŁP. 1.745.491, wobec ŁP. 1865.969 za ten sam okres roku 1931.

W wydziale dochodów podkreślić należy wzrost wpływów z podatku od nieruchomości miejskich o Ł. P. 51.305. Wpływy z dziesięciny wzrosły o ŁP. 42.623, z akcyzy tytoniu o ŁP. 37.437, z akcyzy spirytusu i wina o ŁP. 5.552. Dochody z rejestracji gruntów wzrosły o ŁP. 25.001, od znaczków o ŁP. 6.516, od telefonów o ŁP. 4.389.

Rolnictwo

ORGANIZACJA DOŚWIADCZALNYCH STACYJ ROLNICZYCH i działek wzorowych wykazała w r. 1932 poważny postęp. Farma doświadczalna i stacja rolnicza w Akko zostały rozszerzone i obejmują obecnie obszar 3.200 dunamów. Stacja rolnicza w Bejzanie czyni w dalszym ciągu doświadczenia nad uprawą roślin pastewnych, ulepszeniem odmian kukurydzy, produkcją nasion selekcyjnych i t. p. W ciągu roku otwarte zostały dwie nowe stacje: w Faradieh — górskim okręgu Safedu — obejmująca 150 dunamów i w Migdal — w nizinie okręgu Gazy — 60 odunamów. Stacja w Migdal przeznaczona jest głównie do spopularyzowania „suchej" hodowli i rozdawnictwa nasion, wytrzymałych na suszę. W ciągu roku ubiegłego stacje w Akko i Bejzanie rozdały 35 tonn nasion, po założeniu jednak nowych stacyj przewiduje się o wiele intensywniejszą akcję w tym kierunku. Ilość rolnych działek wzorowych, wynosząca w r. 1931 57, wzrosła do 269 działek. Większość z nich przeznaczona jest na hodowlę nasion, reszta zaś na warzywa, ziemniaki, rośliny pastewne, szkółki owocowe i t. p.

NA OSTATNIEM ZEBRANIU NACZELNEJ RADY ROLNICZEJ omawiano sprawę wysłania pół-oficjalnej delegacji handlowej zagranicę dla wzmożenia eksportu palestyńskiego. Przedyskutowane zostały propozycje, sformułowane przez palestyńską delegację taryfową, która udała się do Egiptu celem omówienia układu celnego między temi krajami. W związku z dążeniem do ochrony produkcji miejscowej komisja rozważyła sprawę podwyżki przywozowych stawek celnych na masło i śmietanę, ziemniaki, żywe ryby i deski do wyrobu kompletów skrzynkowych na pomarańcze. Poruszono kwestję podjęcia odpowiednich kroków dla polepszenie niekorzystnego bilansu handlowego z Z. S. S. R. i Rumunją. Komisja poświęciła wiele uwagi sprawom przemysłu pomarańczowego: programu fumigacyjnego,

zużytkowania niezdatnych na eksport pomarańczy, propagandy owoców cytrusowych oraz ceł na pomarańcze w Anglji. Rozważano możliwości założenia przemysłu konserwowego, zbytu rodzynek, rozszerzenia uprawy ziemniaków i cebuli, oraz uprawy chleba świętojańskiego. Przedmiotem dyskusji był projekt podatku gruntowego i prawa o nawadnianiu.

RZĄDOWA SŁUŻBA OGRODNICZA została w ciągu ostatniego roku powiększona o 12 nowych urzędników. Przy współpracy właścicieli plantacyj pomarańczowych, bananów i oliwek oraz winnic dokonano w 30 punktach doświadczeń i pokazów. W Akko założono szkółkę drzew cytrusowych.

PAŃSTWOWY URZĄD LEŚNICZY rozdał bezpłatnie w 1932 r. 103.000 drzew dla celów ornamentacyjnych; w rządowej akcji zalesienia zużyto 744.000 roślin, a sprzedano 9.000. W ciągu roku ubiegłego plantatorzy zasadzili 122.000 krzewów oliwnych. Import produktów leśnych wyniósł Ł. P. 423.000, eksport zaś — Ł. P. 9.600.

ROCZNE SPRAWOZDANIE Departamentu Rolnictwa wykazuje na wzmożenie związanej ze wzrostem zbioru pomarańczy, akcji kontroli owoców. Stacje inspekcji owoców znajdują się w Petach-Tikwie, Rechowocie, Jaffie, Hajfie, Hederze i na wielu stacjach kolejowych. Zanotować należy wielki postęp w selekcjonowaniu, doborze i pakowaniu pomarńczy. Na zasadzie Rozporządzenia o Eksporcie Owoców zarejestrowano 238 eksporterów i 654 marek handlowych.

SEKCJA DROBIU rządowej farmy hodowlanej została znacznie rozrzeszona, zwłaszcza w zakresie hodowli indyków, kaczek i królików. Powiększono liczbę uli. W roku 1932 założono sześć stacyj doświadczalnych i pokazowych utrzymywania pasieki i drobiu w Gazie, Berszewie, Hebronie, Nablusie, Safedzie i Faradieh.

Spis zwierząt, sporządzony w r. 1932, wykazuje 159.600 sztuk bydła, 247.000 owiec, 380.000 kóz, 7.400 byków, 14.100 koni, 5.600 mułów, 74.200 osłów, 32.300 wielbłądów i 1.172.000 sztuk drobiu. Ogólna wartość inwentarza żywego wynosiła Ł. P. 4.150.000. W porównaniu ze spisem w r. 1930 wzrost wykazuje jedynie pogłowie bydła o 9 proc. (13.200 sztuk).

Przywóz w roku ub. przez stacje kwarantanny wyniósł 180.000 sztuk (głównie owiec i kóz), z czego 10.000 sztuk bydła. Ogólna wartość tego przywozu wynosiła ŁP. 457.000.

SPRAWOZDANIE ROCZNE Departamentu Rolnictwa, w przeglądzie rezultatów r. ub. stwierdza, że wskutek niedostatecznych opadów, zbiory zimowe były naogół niewielkie, zbiory zaś letnie — na północy nie zmienione — na południu całkowicie przepadły. Małe zbiory w ciągu dwóch następujących po sobie lat doprowadziły rolników, uprawiających zboże, do ruiny. Rząd udzielił pożyczek na zakup nasion do wysokości Ł. P. 41.000 i zniósł pobór dziesięciny w wysokości Ł. P. 173.000. Małe opady w końcu r. 1932 pogorszą poważnie sytuację rolników okręgów południowych.

NA OSTATNIEM ZEBRANIU Komisji Cytrusowej, odbytem pod przewodnictwem p. A. Turnera, kierownika wydziału ogrodniczego, przyjęto rezolucję, podkreślającą konieczność propagandy i zebrania odpowiedniego funduszu propagandowego palestyńskich owoców cytrusowych w drodze opłaty składkowej z każdego dunama owoconośnych plantacyj.

PODKOMITET AGRONOMICZNY Naczelnej Rady Rolniczej projektuje wprowadzenie drogą rozporządzenia przymusu oczyszczenia ziarna.

PALESTYNA IMPORTUJE rocznie ziemniaków i cebuli za Ł. P. 90.500. Naczelna Rada Rolnicza podkreśla znaczenie uprawy warzyw. Uprawa ziemniaka wykazuje ostatnio postęp w różnych częściach kraju.

BRAK DRÓG, łączących wioski i kolonje z arterjami komunikacyjnemi pasa pomarańczowego, stanowi poważną przeszkodę w dostawie owoców na rynek. Naczelna Rada Rolnicza skierowała w tej sprawie odpowiedni memorjał do rządu. Zmiana warunków atmosferycznych w styczniu polepszyła sytuację rolnictwa i uratowała zbiory

dużych połaci kraju. Jak donoszą, niektóre tereny w okręgach Gazy i Berszewy zostaną na nowo obsiane.

OGÓLNY EKSPORT owoców cytrusowych w sezonie bieżącym do dnia 19 lutego b. r. wyniósł 3.088.023 skrzyń, co wskazuje na wzrost o 24% w stosunku do roku ubiegłego. Poważnie wzrosły wysyłki przez port hajfski, stanowiące obecnie 30% ogólnego eksportu wobec 19% r. ub.

CENY OWOCÓW cytrusowych w miesiącu styczniu i lutym poprawiły się nieco, nie osiągając poziomu normalnego. Ceny na rynku angielskim wzrosły z 9—13 do 10—15. Silniejsza tendencja daje się również zaobserwować na rynku niemieckim, na którym ceny wzrosły z 4 do 8 RM. do 8—11 RM. Ceny grejpfrutów wahały się między 12 a 18 w Anglji i 7—9 RM. w Niemczech. Celem osiągnięcia zwyżki cen i uniknięcia przeładowania rynków, eksporterzy jaffscy postanowili zawiesić wysyłki w ciągu jednego tygodnia w miesiącu lutym.

POMARAŃCZE jaffskie napotykają na wzmożony popyt w Kanadzie, gdzie uzyskują 18 — 19 za skrzynkę. Z powodu wysokich kosztów transportu i stawek celnych, ceny te nie są rentowne.

NA KONFERENCJI przedstawicieli spółdzielni plantatorów pomarańczy, zwołanej przez Egzekutywę Federacji Farmerów, p. Smilansky zwrócił uwagę na konieczność wspólnej, zorganizowanej akcji i stworzenia federacji wszystkich towarzystw spółdzielczych dla wspólnej sprzedaży owoców i zakupu koniecznych materjałów. Propozycja ta rozesłana została spółdzielniom do rozważenia.

KIEROWNIK WINNIC w Riszon le Zion, p. J. Schapiro podczas swej podróży po Europie i Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej zbadał możliwości zbytu win palestyńskich. Zdaniem p. Schapiro palestyński przemysł winien głównie dążyć do rozszerzenia zbytu w Stanach Zjednoczonych. Przywozowe taryfy celne w Anglji utrudniają konkurencję win palestyńskich. W Egipcie i Syrji wina te napotykają na tańszą konkurecję win cypryjskich. Najpoważniejsze możliwości rozszerzenia sprzedaży win palestyńskich istnieją na rynku wewnętrznym. Arabscy plantatorzy bananów w Bejzanie i plantatorzy oliwek w podokręgach Akko i Safedu organizują się w stowarzyszeniach spółdzielczych.

WIERCENIA WODY w Abu-Smara w okręgu Berszewy zostały zawieszone z powodu zbytniego zasolenia wody. Próbne wiercenia przeprowadzone zostaną w Abu-Akik, położonym w odległości 14 km. od Berszewy.

NOWE TOWARZYSTWO PLANTACYJNE. W Londynie powstało towarzystwo plantacyjne p. n. „Haszaron", które postawiło sobie za cel zakładanie plantacyj pomarańczowych w kolonji Kfar-Jonah, założonej przez belgijskich sjonistów dla uczczenia pamięci zmarłego ich przywódcy Jeana Fischera. Na czele towarzystwa stoją Jakób Kan (przywódca sjonistów holenderskich), adw. Dunkelblum i Salomon Gothelf. Plantacje te mają być później sprzedawane na dogodnych warunkach mieszkańcom palestyńskim.

Kolonizacja

NOWE TERENY wzięte pod plantacje cytrusowe w osiedlach żydowskich doszły w ciągu r. 1932 do 29.500 dunamów. Przyrost plantacyj żydowskich wynosił:

w r. 1926 — 5.00 dunamów.
„ 1927 — 5.000 „
„ 1928 — 8.000 „
„ 1929 — 15.000 „
„ 1930 — 14.000 „
„ 1931 — 6.000 „

Obszar plantacyj żydowskich wynosi obecnie 94.000 dunamów, a ogólny ich obszar oszacowany jest na 170.000 dunamów.

OGÓLNE ZALUDNIENIE osiedli robotniczych według raportu Powszechnej Organizacji Robotniczej dochodziło na początku 1933 r. do 5.488 osób z czego 3.427 dorosłych i 2.051 dzieci. W porównaniu z rokiem 1930 cyfry te wykazują wzrost o 719 osób, spowodowany głównie naturalnym

przyrostem osiedli. Odsetek wolnych (nieżonatych) robotników z 20% w r. 1930 do 6%. a w kwucach z 45% do 30%.

LICZBA OSIEDLI robotniczych wynosi obecnie 57, z tych 35 stanowią kwuce, resztę osiedla drobnej własności. Ogólna powierzchnia osiedli wynosi 147.000 wobec 113.000 w r. 1927. Cyfry te obejmują 19 nowych osiedli, założonych w roku 1927 o powierzchni 17.000 dunamów. Akcję tę w r. 1932 zapoczątkował plan „OSIEDLENIA TYSIĄCA", podług którego miano osiedlić 470 rodzin, liczących 1500 dusz na obszarze 6.300 dunamów w Wadi-Hawarith.

OSTATNIO ROZWAŻANY jest plan założenia nowej kolonji „Bilu" dla 50-ciu rodzin stanu średniego. Agencja Żydowska przyznała na ten cel 1.000 dunamów w Wadi-Hawarith. Każda rodzina otrzyma działkę 20-to dunamową, obejmującą 8 dunamów ziemi, zdatnej pod plantacje pomarańczowe. Koszty osiedlenia wyniosą Ł. P. 700 na rodzinę, z czego Ł. P. 400 wpłaca osiedleniec w 5-ciu ratach rocznych, zaś Ł. P. 300 z pożyczek hipotecznych. Zorganizowana została grupa osiedleńcza w Jerozolimie przy pomocy Organizacji Ogólnych Sjonistów oraz grupa 40-tu rodzin — w Tel-Awiwie przez tel-awiwską Organizację Drobnych Kupców.

ROZPOCZĘTO WIERCENIE wody w nowem osiedlu stanu średniego w Tel-Cur koło Tel-Mondu. Tel-Cur obejmuje obszar 1.400 dunamów, podzielony na 30-to dunamowe działki.

W IBN-JEHUDA, nowem osiedlu Organizacji Bnej-Benjamin, zainstalowano urządzenia irrygacyjne i wybudowano 40 domków. W Ibn-Jehuda osiedlonych zostanie 70 rodzin. Organizacja Bnej-Benjamin przystępuje obecnie do wyboru kandydatów do kolonji Kfar-Mosze, która zostanie założona w r. b.

WZNIESIONO SZEREG nowych budunków w Natanji, obejmujących mieszkania dla robotników i hotel nad morzem dla turystów.

ŻYDOWSKI FUNDUSZ narodowy zakupił nowe połacie ziemi koło Natanji, które mają być przekazane grupie rewizjonistów, składającej się z 35-ciu rodzin, po 15 dunamów dla rodziny. Grunty te przygotowywane są pod plantacje, które założone zostaną na wiosnę. Znaczna część przyszłych osiedleńców znalazła zatrudnienie w sąsiedztwie w agencji plantacyjnej Org. Bnej-Benjamin i Hanotei.

KOŁO KFAR SABA powstanie wkrótce osiedle robotnicze dla 40 rodzin na przestrzeni 50 dunamów, nabytych ostatnio przy pomocy Banku Robotniczego miejscowej Robotniczej Spółdzielni Oszczędnościowej. Trzecia część kosztów ziemi (Ł. P. 1500) została już wpłacona przez osiedleńców, pozostałą zaś kwotę wpłaci się w ratach w ciągu dwóch lat.

W KFAR BRANDEIS między Wadi-Hawarith i Hederą zakończono parcelację gruntów, wytyczono 40 działek 10-cio dunamowych.

NOWE OSIEDLE koło Ramataim otrzymało nazwę Narkona. Osiedleńcy budują domy, mające zastąpić dotychczasowe baraki i zakładają szkółki cytrusowe.

W BER JAKOW zaplantowano ostatnio gaje pomarańczowe w miejsce dotychczasowych — migdałowych. Dla głębszego zorania ziemi użyto dwóch traktorów. Wywiercono już 7 studni i czyni się dalsze poszukiwania wody. Koloniści nabyli nowe tereny pod uprawę pomarańczy.

W ROSZ PINAH zmniejszono areał uprawy tytoniu z powodu poważnych zapasów niesprzedanych i powiększono wzamian obszary pod uprawę wina i oliwek.

W ROKU BIEŻĄCYM powiększono obszar, wzięty pod pług w Janiel i Beth Gan w górnej Galilei, koloniści zaś obsiali nietylko własne zemie, ale i wydzierżawione od sąsiednich wiosek. Spowodowane to zostało wzrostem cen rynkowych zboża.

PRACE ZALESIENIA podjęte zostały przez Żydowski Fundusz Narodowy w Kfar Hahoresz koło Nahalalu. Zamierza się zasadzić 300.000 drzew na obszarze 1.000 dunamów. Od r. 1930 (początek zalesienia) zasadzono 133.000 drzew na 460 dunamach,

zaś w roku bieżącym przewidziano 60.000 drzew na 200 dunamach.

W RAMATH HACAFON, osiedlu robotniczem w dolinie Akko, wykończono ostatnio budynki gospodarskie. Osiedle obejmuje obszar 3.000 dunamów, z których większość jest pod uprawą zboża i roślin pastewnych. Przewiduje się dalszy rozwój gospodarki mlecznej i hodowli drobiu.

W PETACH TYKWIE ogólna liczba robotników żydowskcih urosła z 2.000 w r. 1931 do 2.300 w r. 1932. Robotnicy żydowscy stanowią 40% ogółu zatrudnionych w kolonji.

W KFAR JECHESKIEL, osiedlu stanu średniego w dolinie Ezdrelońskiej, przyjęty został plan wspólnej uprawy zboża. Nabyto traktory, przewiduje się nabycie żniwiarko-młocarki. Uprawa zboża i roślin pastewnych obejmuje 4000 dunamów.

W OSIEDLACH żydowskich doliny Ezdrelońskiej wzięto poważne obszary ziemi pod uprawę warzyw oraz ziemniaków: w Beth-Alfa 90 dunamów, z czego 18 pod ziemniaki, w Chefci-Ba — 60 dunamów, w Ejn Harod — 80 dunamów, z czego 12 pod ziemniaki.

DZIAŁALNOŚĆ Ż. F. N. Do r. 1929 nabył Żydowski Fundusz Narodowy 283.000 dunamów gruntu, nadającego się do uprawy, a w ciągu ostatnich 3-ch lat 40.300 dunamów. Pozatem dyrektorjum Ż. F. N. zakupiło grunty, należące do towarzystwa „Khiloth-Sjon", a obejmujące 21.000 dunamów ziemi uprawnej. Fundusz Narodowy zaangażował się ostatnio przy nabywaniu nowych 35.000 dunamów gruntu, nadającego się do uprawy. Przez inicjatywę prywatną w roku 1931 i pierwszych 9 miesięcy r. 1932, zostało łącznie wykupionych tylko 12.841 dunamów. Ż. F. N. zakupił w ostatnim roku głównie takie grunty, które nadają się pod uprawą pomarańczy. Liczba osadników na ziemiach Żydowskiego Funduszu Narodowego sięga 4225 rodzin. Na gruntach rezerwy rolnej Ż. F. N. można skolonizować jeszcze 575 rodzin. Z ogólnej liczby osiedlonych rodzin na gruntach Ż. F. N. tylko 31% zostało skolonizowanych wyłącznym kosztem funduszów narodowych, reszta zaś osiedliła się przy pomocy poczynionych przez siebie oszczędności.

Na placach, zakupionych przez Ż. F. N. obok różnych kolonij zbudowano 36 obozów dla kibuców robotniczych. Place te obejmują 486 dunamów, a liczba robotników zamieszkujących je wynosi 1778.

Wraz z wzmożoną imigracją elementów chalucowych, odczuwa się brak odpowiednich placów pod budowę obozów kibucowych.

Tak zwana „mała rezerwa rolna" Ż. F. N. wynosi ogółem 30.000 dunamów gruntu, zdatnego pod uprawę zbóż, a rozmieszczonego wokoło zatoki hajfskiej, w dolinie Jordanu, w okolicach Beth-Szan i w okolicah Jawne. Nie sposób jeszcze zużyć tych gruntów w celach kolonizacyjnych, gdyż należy je uprzednio uporządkować tak pod względem technicznym, jak i sądowo-prawnym.

Koszty osuszania gruntów w okolicach zatoki hajfskiej sięgały Ł. P. 6.000. Praca zalesienia kraju przeprowadzone zostały na obszarze 2262 dunamów. Ogólna liczba drzew zasadzonych we wszystkich lasach Ż. F. N. wynosi obecnie 133.000.

SKOLONIZOWANIE 1000 RODZIN. Według udzielony h nam informacyj rozpoczęto obecnie realizację „kolonizacji tysiąca" według następującego planu:

Zrzeszenia	*ogólna liczba rodzin przeznaczonych do osiedlenia.*
„Beth-Owed"	33
„Irgun Watikim"	40
„Irgun Biluj"	38
„Irgun Chaklai Kfar Saba"	34
„Irgun Izreel"	26
„Irgun Boddim"	56
„Irgun Boddim Petach Tikwa"	63
„Irgun Magdiel"	30
„Irgun Herclija"	30
„Irgum Raanana"	41
	415 rodzin

W KWUCY Naanah, założonej ostatnio koło Rechowoth, osiedliło się 160 osób. Gru-

pa ta zaplantowała 48 dunamów cytrusu. Zamierzona jest uprawa warzyw i roślin pastewnych oraz wprowadzenie gospodarki mlecznej i hodowli drobiu. Rozpoczęto budowę warsztatów rzemieślniczych, stolarskich i ślusarskich.

KEREN HAJESOD zatwierdził plan konsolidacji kolonji Kfar Gideon w Galilei. Osiedleńcy (obecnie 11 rodzin) zawarli kontakt z Keren Hajesodem.

Przemysł

OGÓLNY ROZWÓJ PRZEMYSŁU I RZEMIOSŁA ilustruje stały wzrost procentowy robotników przemysłowych. Liczba robotników, zatrudnionych w przemyśle i rzemiośle, wzrosła znacznie w liczbach bezwzględnych i względnych. W końcu 1926 r. liczba robotników, zatrudnionych w przemyśle i rzemiośle, wynosiła 3,116 (w Tel-Awiwie 1468, w Hajfie 707, w Jerozolimie 706, w Tyberjadzie 81 i w innych miastach 154) czyli 17% ogólnej liczby robotników miejskich. W 1929 r. liczba robotników przemysłowych wynosiła 5416 (w Tel-Awiwie 2574, w Hajfie 1446, w Jerozolimie 1253, w Tyberjadzie 77, Afuli 25 i w Akko 41).

Rejestracja, przeprowadzona przez Agencję Żydowską w styczniu 1930 r. wykazała, że w całym kraju znajduje się 6158 robotników, zatrudnionych w przemyśle i rzemiośle (5072 osoby, zatrudnione w przemyśle i 1086 — w rzemiośle). W roku tym zatrudnionych było: w Tel-Awiwie 2692 robotników w przemyśle i w rzemiośle — 366, w Hajfie — 484 w przemyśle i rzemiośle — 132, w Jerozolimie — 1302 w przemyśle i w rzemiośle — 307. W końcu 1932 r. przemysł i rzemiosło zatruduniały 9000 robotników (37% wszystkich robotników miejskich).

W czerwcu 1931 r. w porcie hajfskim zatrudnionych było 30 robotników żydowskich wobec 350 robotników arabskich. Obecnie pracuje w porcie hajfskim 250 robotników żydowskich wobec 1000 robotników arabskich.

NOWA FABRYKA WYROBÓW SREBRNYCH pp. Vromena, Friedlandera i Fettera, która została ostatnio przeniesiona z Antwerpji do Tel-Awiwu, uruchamia wkrótce produkcję. Fabryka ta będzie pierwszą tego rodzaju na Bliskim Wschodzie i obejmie dział przeróbki szlachetnych metali, laboratorjum i rafinerję dla przetopu złota, srebra i platyny. Dział ten będzie zaopatrywał w odpowiednie materjały dentystów. Półfabrykat w postaci czystego złota i srebra dostarczany będzie jubilerom. Dotychczas importowano nawet nić srebrną, używaną przez Jemenitów do wyrobów filigranowych. Przewidziany jest dział wyrobów nożowniczych i nakryć stołowych, rzeczy pamiątkowych, nagród sportowych, papierośnic, dewocjonalij i przedmiotów kultu, wyrobu i reparacji instrumentów precyzyjnych i chirurgicznych, galwanizacji i sztancowania. W początkowem stadjum fabryka zatrudni 50 robotników, których liczba dojdzie z biegiem czasu do 70-ciu. P. B. Friedlander, kierownik artystyczny fabryki ma długoletnie doświadczenie w dziale jubilerskim, będąc długoletnim doradcą technicznym czasopisma fachowego Deutsche Gold und Silber Schmiederzeitung.

STAŁA KOMISJA DLA HANDLU I PRZEMYSŁU przekazała specjalnym podkomitetom sprawę założenia rafinerji cukru oraz położenia przemysłu oliwnego i mydlarskiego. Wysoki Komisarz w mowie swej, skierowanej pod adresem komisji podkreślił jej zasługi w kierunku ochrony rynku wewnętrznego dla pszenicy, mąki i oliwy, oraz w dziedzinie wytwórczości cementu, tłuszczów roślinnych, wyrobów dzianych, obuwia i drukarstwa. Lista, zatwierdzonych przez rząd wniosków komisji, obejmuje środki, mające na celu pobudzenie miejscowego przemysłu gwoździ, zwolnienie z cła przywozowego maszyn asfaltowych, ochronę przemysłu giętych krzeseł, zmniejszenie opłat akcyzowych od wina, zwolnienie z cła przywozu aparatów chlorujących, aparatów dezynfekcyjnych dla drzew pomarańczowych, zmniejszenie akcyzy od machorki („Heisza") i t. p.

EKSPLOATACJA MORZA MARTWEGO, czyni zadawalające postępy. Podług

prospektu, wydanego przez Palestine Potash Co z okazji emisji nowych 70.000 akcyj zwykłych, dojrzał już projekt powiększenia rocznej produkcji do 10.000 ton potażu i roztworów bromowych. Dzięki wysokiemu gatunkowi swych produktów towarzystwo nie posiada na składzie zapasów i zawarło umowy na dalszą dostawę. Wpływy z tytułu nowej emisji po spłaceniu należnych zobowiązań winny przynieść około Ł. P. 47.000, które powiększą kapitał obrotowy towarzystwa

PRACE NAD UKŁADANIEM RUROCIĄGU prowadzone są jednocześnie na kilku odcinkach: w Kirkur, w Mossulu, Mafata nad Tygrysem, Mafrak w Transjordanji i Tripolis w Syrji. Ukończony został odcinek 200-kilometrowy między Mafrakiem a Jordanem i rozpoczęto układanie rur na pustyni, na wschód od Mafraku. Towarzystwo zatrudnia w Palestynie i Transjordanji około 4.000 robotników, z czego zaledwie 100 Żydów. W połowie roku 1933 liczba zatrudnionych dojdzie do 20 — 25.000 robotników.

Większość dostaw objęła firma Stewart and Lloyd. Na przestrzeni 1.200 mil ułożonych zostanie 120.000 tonn rur stalowych, z których 20% przewiezie się przez port hajfski, resztę zaś przez Basra i Tripoli. Iraq Petroleum Co. zamówiło już zbiorniki naftowe na sumę Ł. P. 160.000, które ustawione będą w Hajfie. Rząd przyznał towarzystwu obszar 2.250 dunamów nad zatoką hajfską, na którym Iraq Petroleum Co. zamierza wybudować mały port dla własnego użytku.

TOWARZYSTWO JAFFA ORANGE Products Cooperative Society Ltd., zorganizowane dla przeróbki produktów ubocznych cytrusu, uruchomiło fabrykę w Rechowoth. W początkowem stadjum produkowane będą 4 artykuły: olejki eteryczne ze skórek pomarańczowych, naturalny sok pomarańczy, pokarm dla drobiu i produkty do użyźniania plantacyj. Zdaniem fachowców, olejki, otrzymywane ze skórek, nie ustępują najlepszym produktom wytwórni włoskich, które wytwarzają je już od lat 50-ciu. Olejki eksportowane są w naczyniach miedzianych po cenie 14 szylingów za kg. Cena soku pomarańczowego, wywożonego w baryłkach, dochodzi do 2 sh. za gallon. Czyni się przygotowania, celem uruchomienia w roku przyszłym produkcji pektinu i innych przetworów.

WKRÓTCE URUCHOMIONA ZOSTANIE huta szklana przez przemysłowców polskich. Doświadczenia wykazały, że piasek z zatoki hajfskiej i z okolic Gazy nadaje się do produkcji szkła. Pierwsze doświadczenia, mające na celu utrzymanie szkła w Palestynie, datują się z przed 25-ciu laty i czynione były przez barona de Rotschild'a w Tanturze, nie doprowadziły jednak do żadnych rezultatów.

FABRYKA WYROBÓW GUMOWYCH „Agmon" w Tel-Awiwie zamówiła nowe maszyny dla powiększenia programu produkcyjnego. Artykuły, wytwarzane przez fabrykę, napotykają na duży popyt na rynku miejscowym.

NOWO - URUCHOMIONA ZOSTAŁA fabryka wyrobów dzianych „Nul" w Dżedro pod Afulą, przekształcona na spółdzielnię wytwórczą.

WZMOŻONA DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICTW HEBRAJSKICH. Powstałe ostatnio ożywienie hebrajskiego ruchu księgarskiego tłumaczy się wprowadzeniem systemu abonentów książkowych, który dobrze przyjął się w Palestynie.

Z prospektów, wydanych przez szereg żydowskich towarzystw wydawniczych wynika, że w 1933 r. wydane będą w Palestynie nowe książki hebrajskie w liczbie przeszło 300. Wydawnictwo Stybla zapowiada wydanie 156 nowych książek, „Micpa" — 24, „Omonuth" — 50 i t. d.

„SHEMEN", fabryka oliwy i mydła w Hajfie, wykazała poważny rozwój w roku ubiegłym. Produkcja fabryki wzrosła o 17%, eksport zaś — trzykrotnie.

W CIĄGU ROKU 1932 założono 23 nowe warsztaty i fabryki w Tel-Awiwie, który liczy obecnie 1.050 przedsiębiorstw, zatrudniających 5.000 robotników. Kapitał zainwestowany oszacowany jest na Ł. P.

800.000, roczna zaś produkcja — Ł. P. 1.000.000.

AUTOBUSY MIEJSKIE TEL-AWIWU zamówiły do swych wozów karoserje, wyrabiane przez fabrykę Har Gaash Works (wł. Russota i Grunthal) ze specjalnego lekkiego metalu — siluminu. Kilka autobusów nowego typu, przystosowanych do przewozu 31 pasażerów, jest już w ruchu.

RADA MIEJSCOWA RAMATH-GANU koło Tel-Awiwu wyznaczyła specjalne tereny dla powstającego tam ośrodka przemysłowego. W Ramath-Ganie zgrupowane są już fabryki: „Assis", fabryka jedwabiu Sachs'a, oraz kilka fabryk rur cementowych. Ostatnio wybudowana została fabryka płyt betonowych do pokrycia dachów z kapitałem Ł. P. 5.000.

TRZY ISTNIEJĄCE FABRYKI spirytusu zawarły układ dla wspólnego zakupu surowców (melasy) oraz stworzenia odpowiedniej organizacji sprzedaży, celem wyeliminowania konkurencji.

W TEL-AWIWIE uruchomiona została mała fabryczka grzebieni celuloidowych, która sprowadziła nowe instalacje z zagranicy.

Handel

DANE HANDLU ZAGRANICZNEGO za pierwsze 9 miesięcy 1932 r. wykazują wzrost przywozu o około 25%, wywozu zaś — 46% w porównaniu z cyframi dla tegoż okresu roku poprzedzającego. W r. 1932 przywieziono towarów wartości Ł. P. 5.306.449, wobec Ł. P. 4.256.846 w roku 1931, z czego import Iraq Petroleum Co. wynosił Ł. P. 432.383. Po wyeliminowaniu towarów, przywiezionych przez towarzystwo, wzrost importu wynosi 14% (Ł. P. 4.874.066 wobec Ł. P. 4.257.749). Wzrost przywozu, wywołany został głównie powiększeniem pozycyj zboża, artykułów spożywczych, manufaktury. Wzrósł również przywóz automobili, opon samochodowych, benzyny i materjałów budowlanych (drzewa, belek i kształtowników żelaznych, cementu). Na szybki rozwój rolnictwa wskazuje wzrost wartości przywiezionych nawozów sztucznych (Ł. P. 41.000 wobec Ł. P. 24.000) oraz traktorów (Ł. P. 16.000 wobec Ł. P. 6.328), wzmożony zaś przywóz surowców — na rozwój przemysłu krajowego. Przędzy i nici wełnianych przywieziono za Ł. P. 13.000 wobec Ł. P. 7.000, przędzy jedwabnej — za Ł. P. 11.000 wobec Ł. P. 6.000, bawełnej — za Ł. P. 54.000 wobec Ł. P. 40.000.

Eksport palestyński wzrósł w ciągu pierwszych 9-ciu miesięcy 1932 r. do Ł. P. 1.750.991, wobec Ł. P. 979.195 w tymże okresie r. 1931. Wzrost wartości wywołany został częściowo zmianami w systemie rejestracji statystyk palestyńskich. Przeliczając dane r. 1931, według metody stosowanej w r. 1932, otrzymamy sumę Ł. P. 1.300.000. Porównanie danych, uzyskanych w ten sposób, wykaże wzrost wywozu o 35%, spowodowany głównie zwiększoną wysyłką pomarańczy przy równoczesnym 12%-owym spadku wywozu innych artykułów.

RYNEK RUMUŃSKI I SOWIECKI DLA POMARAŃCZY PALESTYŃSKICH. Żydowscy właściciele plantacyj pomarańczowych toczą od dłuższego czasu walkę przeciwko podwyżce cła na pomarańcze palestyńskie w Rumnnji. Ostatnio konsul rumuński w Palestynie zakomunikował, że rząd rumuński jest gotów zmniejszyć do połowy cło na pomarańcze palestyńskie, lecz ustępstwo to nie zostało uznane za zadawalające. Żydowscy właściciele plantacyj domagają się dalszej zniżki cła, grożąc zaprzestaniem kupna drzewa na skrzynki pomarańczowe w Rumunji. Właściciele plantacyj pomarańczowych postanowili również wywrzeć presję na Rosję Sowiecką, aby kupowała pomarańcze palestyńskie wzamian za drzewo i inne artykuły, eksportowane przez nią do Palestyny.

SPRZEDAŻ WINOGRON. Centrala towarzystwa „Tnuwa" sprzedała w r. 1932 567 tonn winogron w cenie Ł. P. 12.590. Winogrona jadalne mają dobre widoki sprzedaży. Stanowią one coprawda niepokaźną część ogólnej produkcji gron winnych, uprawa których udała się tego roku ponad wszelkie przewidywania. Przedsięwzięte zo-

stały pewne środki mające na celu zracjonalizowanie uprawy gron winnych.

W ZWIĄZKU Z PRZEŁADOWANIEM PORTU JAFFSKIEGO, projektowane jest zwiększenie terenów składowych, wybudowanie składów dla pomarańczy oraz łamacza fal w południowej części portu. Dla uniknięcia przeciążenia portu drzewem i innemi towarami masowemi wysunięto projekt urządzenia specjalnych urządzeń wyładunkowych na północ od Tel-Awiwu, nad Jarkonem. Wysoki Komisarz udał się do Jaffy dla zbadania tych spraw na miejscu.

ROCZNIK IZBY HANDLOWEJ TEL-AWIWU i JAFFY zawiera sprawozdanie z działalności za rok 1931/32. Największą bolączką była sprawa polityki kolejowej z powodu stanowiska, zajętego przez administrację kolei wobec potrzeb sfer handlowych Tel-Awiwu. Izba urządziła cały szereg konferencyj z udziałem nacz. dyr. kolei, p. Campigli, na których poruszono kwestję urządzenia składów wolno-cłowych przy stacji tel-awiwskiej, wprowadzenia bezpośrednich pociągów nocnych z Hajfy do Tel-Awiwu, zniesienia opłat składowych za towary niewyładowane w sobotę, uruchomienia szybkobieżnej komunikacji między Tel-Awiwem a Hajfą, zmniejszenia stawek i t. p. P. Campigli obiecał rozpatrzyć większość tych żądań przychylnie. Izba rozwinęła akcję w kierunku ekspansji wywozu palestyńskiego do Z. S. S. R. W związku z wprowadzeniem nowych przepisów odnośnie wystawiania i poświadczania faktur Izba interwenjowała u Dyrektora Ceł, skutkiem czego wprowadzenie w życie powyższego rozporządzenia zostało zawieszone.

RADA IZBY HANDLOWEJ Tel-Awiwu i Jaffy wybrała ponownie p. Hoofiena prezesem; pp. Glückmana i Rapoporta — wiceprezesami oraz p. Hurwitza — skarbnikiem.

NA DOROCZNEM ZEBRANIU Hajfskiej Izby Handlowej, odbytem pod przewodnictwem p. J. Weizmana, dyrektora I. C. I., powzięto uchwałę, domagającą się włączenia Palestyny do systemu preferencyj imperjalnych. Z innych postulatów wymienić należy protest przeciwko wprowadzeniu podatku dochodowego, żądanie powiększenia liczby żydowskich urzędników w hajfskim Urzędzie Celnym i nominacyj sędziów żydowskich w Okręgowym Sądzie. Nowowybrana Rada składa się z pp. Aboutbula, Lewina, Rosenfelda i Golińskiego. Przedstawiciele palestyńskich izb handlowych w rozmowach, p. Johnsonem, skarbnikiem rządu palestyńskiego i prezesem Stałej Komisji dla Handlu i Przemysłu, przedyskutowali sprawę taryf przywozowych na pszenicę i mąkę oraz sposobu wydawania zezwoleń na przywóz tych produktów. Zaprojektowano również przekazanie praw do wydawania zaświadczeń Stałej Komisji dla Handlu i Przemysłu Komisarzom Okręgowym.

Z POCZĄTKIEM KWIETNIA rygorystycznie zastosowane zostanie rozporządzenie o znakach towarowych.

ANGLO - PALESTYŃSKA WYSTAWA odbędzie się w Londynie w miesiącu czerwcu b. r. pod protektoratem Wysokiego Komisarza. Komitet londyński Wystawy pod przewodnictwem markiza of Reading obejmuje: lorda Melchett'a, lorda Cecil'a, lorda Snowden'a lorda Smell'a, Lloyd George'a, sir Herberta Samuela, wice-hrabiego Bearsted'a, sir Montague'a Burton'a, sir Roberta Waley Cohen'a, sir Nicolasa Graftan-Doyle'a, sir Philipa Hartogi'a, sir Hugo Hirst'a, sir Edgara Horne'a, sir Samuela Instone'a, sir Edwarda Stern'a. O. E. d'Avigdora Goldsmida, majora H. L. Nathana, James'a de Rotschild prof. Ch. Weizmann'a. Komitetowi palestyńskiemu przewodniczy p. M. Usyszkin, wiceprezesami są: pp. A. P. S. Clark, dyrektor palestyńskiego Barclays Bank'u, M. Dizengoff, prezydent miasta Tel-Awiwu, S. Hoofien, naczelny dyrektor Anglo-Palestine Bank'u. Prezesem Rady jest p. E. Newmann, dyrektor Departamentu Ekonomicznego Agencji Żyd., prezesem sekcji rolniczej — p. A. Goldwater, dyrektor naczelny Palestine Corporation Ltd., sekcji przemysłowej—p. L. Shenkar, prezes Związ-

ku Przemysłowców Palestyńskich sekcji zaś handlowej — p. J. Weizman, dyrektor Imperial Chemical Industries. Celem Wystawy jest powaz zdobyczy gospodarczych Palestyny oraz nawiązanie ściślejszej łączności między Palestyną a W. Brytanją. Stroną techniczną zajmują się w Londynie firma Ewart Watson Ltd., w Palestynie zaś — Mischar w'Taasia Ltd.

Finanse i bankowość

FUNDUSZ 20.000.000 ŁP. Naczelny Dyrektor Żyd. Funduszu Nar., M. M. Usyszkin, opracował projekt stworzenia funduszu w wysokości ŁP. 20.000.000 na zakup ziemi w Palestynie. Fundusz ten ma być utworzony z sum, zdeponowanych w bankach na całym świecie, różnych żydowskich legatów, funduszów, dotacji i t. p., a odsetki których przeznaczone są na utrzymanie społecznych instytucyj żydowskich. Według opracowanego projektu Ż. F. N. zobowiąże się wypłacać zainteresowanym instytucjom żydowskim te same odsetki, które otrzymują od banków, a otrzymane olbrzymie sumy zużytkuje na zakup ziemi w Palestynie. Opracowany projekt ma dobre widoki realizacji, albowiem ta forma lokaty jest pewniejsza niż depozyty bankowe.

WEDŁUG OSTATNICH OBLICZEŃ majątek wszystkich instytucyj gospodarczych, stworzonych przez Powszechną Organizację Robotniczą wynosi ŁP. 218.000, zaś suma bilansowa sięga ŁP. 878.888

WALNE ZEBRANIE Powszechnego Banku Hipotecznego zatwierdziło bilans za rok ubiegły, stwierdzając przytem pomyślne wyniki działalności zarządu. Ustanowiona została dywidenda w wysokości 5%. Do rezerw finansowych banku przelano ŁP. 1000. Resztę zysku, wynosząca ŁP. 739, postanowiono przenieść na rachunek przyszłego roku. Do zarządu wybrani zostali pp. N. D. Kaplan, W. Aliszer i Ch. Salomon.

INWESTYCJE TOW. UBEZPIECZENIOWEGO „PRUDENTIAL". Dyrektorjum Keren Kajemet ogłosiło sprawozdanie, omawiające wyniki współpracy z angielskiem towarzystwem ubezpieczeniowem „Prudential", które należy do największych instytucyj finansowych świata. Od chwili zawarcia umowy z Żydowskim Funduszem Narodowym tow. „Prudential" inwestowało w Palestynie ŁP. 750.000

INWESTYCJE TOWARZYSTWA UBEZPIECZENIOWEGO „JEHUDA". P. Iszkiszor, członek zarządu towarzystwa ubezpieczeniowego „Jehuda" w Ameryce, w wywiadzie udzielonym przedstawicielowi dziennika jerozolimskiego „Doar Hajom" poinformował go, iż tow. „Jehuda" inwestowało w Palestynie ŁP. 43.000 w formie pożyczek dla ubezpieczonych w Jerozolimie, Tel-Awiwie, Hajfie i w kolonjach. Towarzystwo „Jehuda" zbudowało nową dzielnicę w Tyberjadzie, udzieliło pożyczek zrzeszeniom gospodarczym w Nachlath Jehuda oraz urzędnikom magistrackim Tel-Awiwu, Herceliji i Raanany.

Komunikacja

NA WSPÓLNEM ZEBRANIU przedstawicieli żydowskiej i arabskiej Izby Handlowej w Tel-Awiwie i Jaffie oraz związku żydowskch i arabskich szoferów przedyskutowane zostały nowo-projektowane przepisy o ruchu, które w poważnej mierze obciążą transport motorowy.

STACJA LINJI LOTNICZEJ Imperial Airways przeniesiona została z Tyberjady do Gazy z powodu burzliwości jeziora tyberjadzkiego, uniemożliwiającej lądowanie hydroplanów. Maszyny Imperial Airways, po opuszczeniu Aten, docierają do Aleksandrji, skąd pasażerowie dojeżdżają koleją do Kairu i stamtąd powietrzem do Gazy, Routba, Bagdadu i Indyj.

POWAŻNEM WYDARZENIEM w pasażerskiej komunikacji autobusowej jest fuzja czterech spółdzielni (Hegge, Hitachduth Hanhagim, Hamahir i Kadima), utrzymujących stałą komunikację między Jerozolimą a Tel-Awiwem i między Tel-Awiwem a Haifą. Zjednoczona organizacja obejmuje 150 szoferów i ma do dyspozycji 75 autobusów i 50 aut.

W R. 1932 ISTNIAŁO 15 spółdzielni szoferów żydowskich, których liczba człon-

ków codohdziła do 457. Spółdzielnie zatrudniały 60 nie-członków. Ogólna wartość motorów, garaży i t. p., stanowiących własność spółdzielni, wynosiła ŁP. 75 tysięcy, kapitał zaś własny — 36 tys. Obrót miesięczny do Ł. P. 13.300. Według rozporządzenia Komisarza Okręgu Południowego ograniczona została liczba publicznych autobusów, utrzymujących komunikację między Tel-Awiwem i kolonjami. Wydanie rozporządzenia spowodowane zostało koniecznością ukrócenia nadmiernej konkurencji i zapewienia bezpieczeństwa pasażerom.

NA ZEBRANIU ARABSKICH SZOFERÓW w Ludd postanowiono zorganizować arabską spółdzielnię szoferską, która uruchomi 50 autobusów, kursujących między Ludd, Ramleh, Jaffą a Jerozolimą.

OTWARCIE PORTU W HAJFIE. Bez uprzedniego porozumienia się z rządem, zarząd portu w Hajfie postanowił urządzić uroczyste otwarcie portu we wrześniu albo październiku r. b.

Praca

ZJAZD HISTADRUTH HAOWDIM. Przy udziale 200 delegatów oraz kilku tysięcy gości otwarty został w Tel-Awiwie IV zjazd Powszechnej Organizacji Robotniczej (Histadruth Haowdim).

Zjazd ten wzbudził wielkie zainteresowanie całego społeczeństwa żydowskiego. Również prasa arabska poświęciła dużo uwagi temu zjazdowi, który zajął się roztrząsaniem kwestyj społecznych, gospodarczych i imigracyjnych. Wygłoszone referaty nietylko zobrazowały bieżący stan rynku pracy, kolonizacji i ogólnego rozwoju kraju, ale również omawiały przyszłe plany wzmożonej i intensywnej budowy Palestyny.

W KOŃCU 1926 R. około 70% robotników żydowskich, t. j. 17953 osób, przebywało w miastach, zaś tylko 30%, t. j. 7.743 osób na wsi. W końcu 1932 r. liczba robotników żydowskich w miastach wynosiła 56% (19.000 osób), zaś na wsi 44% (15.000 osób). Liczba robotników na wsi za okres ostatnich 6 lat podwoiła się prawie i stosunek wciąż poprawia się na korzyść robotników wiejskich.

Na tak wybitny wzrost liczby robotników żydowskich na wsi złożyły się 3 czynniki: 1) rozszerzenie obszarów uprawy, 2) wzmożenie walki o pracę żydowską, 3) skolonizowanie elementów robotniczych i chalucowych na ziemiach Żyd. Fund. Nar. W r. 1926 w posiadaniu Żydów było 10.000 dunamów plantacyj pomarańczowych, przynoszących owoce. Do roku 1932 włącznie obszar plantacyj pomarańczowych wzrósł o 83.511 dunamów, co wraz z dawnemi plantacjami stanowi 94.000 dunamów ziemi. Walka o zatrudnienie robotników żydowskich w kolonjach dała pomyślne rezultaty. Nie licząc kibuców i innych osiedli robotniczych, jest obecnie 40 kolonij, zatrudniających wyłączne robotników żydowskich. W 21 kolonjach zatrudnieni są Żydzi wespół z Arabami. W tej liczbie są 3 kolonje, powstałe po wojnie, a mianowicie Benjamina, Kfar Szymon i Kalmania, pozostałe zaś 18— to kolonje, datujące się z okresu przedwojennego. W największych z pośród tych kolonij, a mianowicie Riszon-le-Sjon, Petach-Tikwa, Rechowot, Hedera i Nes-Zionah, ilość zatrudnionych robotników żydowskich stale wzrasta.

W okresie wyżej wymienionym odsetek robotników żydowskich, zatrudnionych w ruchu budowlanym i przy robotach publicznych, zmniejszył się z 42% do 16%.

W PRZECIĄGU MIESIĄCA STYCZNIA 1933 R. przybyło do portu w Jaffie 21 okrętów z 1358 pasażerami. Wśród nich było 949 imigrantów, 245 turystów i 164 reemigrantów obywateli palestyńskich.

949 imigrantów przybyło z następujących krajów: 505 z Polski, 114 z Grecji, 70 z Litwy, 60 z Jemenu, 53 z Niemiec, 29 z Łotwy, 26 z Austrji, 25 z Turcji, 20 z Ameryki, 16 z Czechosłowacji, 9 z Holandji, 5 z Anglji, 4 z Rosji, 3 z Kolumbji, po 2 z Meksyku i Kanady oraz po jednym z Gdańska, Węgier, Adenu, Persji, Francji i Rumunji. Wśród przybyłych imigrantów znajdowała się pokaźna liczba kapitalistów.

HAJFA.

ZAKOŃCZONO PRACE nad założeniem nowego podmiejskiego osiedla robotniczego nad zatoką hajfską. Osiedle to, obejmujące 300 dunamów ziemi Żyd. Funduszu Narodowego, położone jest w odległości 6 mil od Hajfy, na drodze Hajfa — Akko, nad morzem. Roboty finansował Mortgage and Credit Bank oraz Fundusz Odbudowy. Wybudowane zostały domy trzech typów podług planów architekta Kochinsky'ego, o kosztorysie Ł. P. 150.— każdy. Domy położone są na działkach 1000-metrowych. które obejmują ogródki warzywne, stanowiące źródło dodatkowego dochodu mieszkańców. Członkowie osiedla wpłacają po Ł. P. 200. za domek i urządzenia w ratach miesięcznych po Ł. P. 1,360 mils, w ciągu 15 lat. Pierwsza wpłata wynosi Ł. P. 50. Mieszkańcami osiedla są robotnicy kolejowi, przemysłowi (z fabryk Shemen i Nesher), budowlani oraz urzędnicy. Liczba mieszkańców dochodzi do 500, z czego 120 dzieci w wieku szkolnym. Wobec wielkiej ilości nowo-zgłoszonych postanowiono osiedlić nową grupę 200 osób.

Osiedle połączone jest z jednej strony ze stacją kolejową, z drugiej zaś — traktem Hajfa — Akko.

CENTRALNA KOMISJA REGULACYJNA postanowiła wydawać zezwolenia na budowę domów na górze Karmel jedynie na działkach ponad 1.000-metrowych, z których zabudowane może być tylko 20%. Działki na stoku góry Karmel muszą obejmować ponad 600 m. kw. i mogą być zabudowane jedynie w 25%, działki miejskie— ponad 450 m. kw. i 35%. W niektórych częściach Hajfy zezwolneia na budowę trzypiętrowych domów wydawane będą jedynie na działki ponad 600-metrowych. Działki mniejsze mogą być zabudowywane jedynie do dwóch pięter.

HADAR HAKARMEL, żydowska dzielnica Hajfy na stokach góry Karmel, rozwiją się w szybkiem tempie. W r. 1932 zabudowano 21.500 m. kw., co wskazuje na wzrost o 28% w stosunku do roku poprzedzającego, a stanowi przeszło dwa razy tyle, aniżeli w latach 1928 i 1929. W sezonie 1931/32 wybudowano 73 domy, rozbudowano zaś 49 starych budynków. Ogólna liczba nowo-wybudowanych pokojów wynosiła 589 o średniej powierzchni 35 m. kw. każdy. Zaludnienie Hadar Hakarmel wzrosło do 9.000. Budżet Miejscowej Rady Hadar Hakarmel w roku finansowym 1931/32 wynosił Ł. P. 10.000 wobec Ł. P. 8.500 w roku poprzednim. Włączając wydatki na budowę dróg, poniesione przez właścicieli domów i magistrat Hajfy, ogólna suma budżetowa wynosiłaby Ł. P. 17.000.

TEL-AWIW.

ISTNIEJĄCY PRZY MAGISTRACIE Tel-Awiwu wydział oczyszczania miasta ma do swej dyspozycji w chwili obecnej 75 robotników (w r. 1931 — 66 robotników). Inwentarz żywy i martwy wydziału stanowią 3 traktory, 3 mechaniczne zamiatacze, 4 samochody do oblewania ulic, 23 konie i 40 wozów.

MAGISTRAT TEL-AWIWU buduje nowe hale targowe o nowoczesnych urządzeniach dla zapobieżenia przeładowania w halach istniejących.

TOWARZYSTWO DLA ROZWOJU TEL-AWIWU zakupiło teren 70-dunamowy na północy miasta nad rzeką Jarkonem.

W ZWIĄZKU ZE SPEKULACYJNYM WZROSTEM czynszu mieszkaniowego w Tel-Awiwie omawia się w prasie miejscowej środki, mające na celu zapobieżenie temu zjawisku. Magistrat miasta wydał odezwę do właścicieli domów, wzywającą ich do niewyśrubowywania cen komornego. Projektuje się jako środek zapobiegawczy budowę nowych ulic, któreby połączyły podmiejskie dzielnice z miastem. Związek lokatorów przedsięwziął akcję, zmierzającą do ochrony interesów lokatorów.

JAFFA.

JAK DONOSZĄ, towarzystwo z Jerozolimy podjęło się wybudowania ośrodka

handlowego w Jaffie na przestrzeni 13.000 m. kw. między kolonją niemiecką, Jaffa — Tel-Awiw Road i King George Avenue. Ośrodek handlowy obejmie 100 sklepów i domów towarowych, z których połowa ukończona zostanie w ciągu kilku miesięcy. Część domów towarowych została wynajęta przez firmy tel-awiwskie.

OSIEDLA.

PODMIEJSKIE OSIEDLA ROBOTNICZE (Szchunoth Owdim) w Tel-Awiwie, Jerozolimie i Hajfie wykazały w roku 1932 zadziwiający wzrost. Pierwsze osiedle podmiejskie dla robotników „Szchunoth Borochow" zostało założone pod Tel-Awiwem w r. 1920. W pierwszym okresie wykazało ono powolny wzrost. W r. 1928 we wszystkich osiedlach mieszkało 90 rodzin. W ciągu ostatnich czterech lat cyfra ta wzrosła poważnie i doszła w r. 1932 do 844 rodzin, z których 450 osiedliło się w Tel-Awiwie. Ogólne zaludnienie dzielnic robotniczych wynosi obecnie 1.055 rodzin. Kapitał zainwestowany w tych dzielnicach oszacowany jest na Ł. P. 234.600 (koszty gruntów — Ł. P. 70.300, koszty budowli — Ł. P. 164.300), z których Ł. P. 104.800 wnieśli osiedleńcy z własnych środków. Żydowski Fundusz Narodowy dostarczył Ł. P. 47.500, resztę zaś uzyskano w drodze pożyczek hipotecznych. Podług danych przytoczonych przez p. L. Kaufmana, kierownika biura osiedleńczego Powszechnej Federacji Robotniczej, 68% żydowskich rodzin robotniczych zajmuje mieszkania jednopokojowe, podczas gdy cyfra ta dla Wielkiej Brytanji wynosi 6%, dla Francji zaś — 18%. Przy zestawieniu tem należy wziąć pod uwagę fakt, że palestyńska rodzina robotnicza w większości wypadków składa się z młodego małżeństwa i jednego dziecka. Według szacunków p. Kaufmana robotnik żydowski w Palestynie wydaje na komorne 15 — 25% swych zarobków, podczas gdy w W. Brytanji — 11%, Francji 12%, a Stanach Zjedn. Am. Płn. — 10%.

BLISKI WSCHÓD

Egipt

SYTUACJA BAWEŁNY EGIPSKIEJ. Mimo, że sytuacja na światowym rynku bawełny nie uległa poprawie, rząd egipski prowadzi w sezonie bieżącym politykę, zachęcającą do uprawy całego normalnego areału bawełny, a zwłaszcza gatunku „Sakellarides". Należy się więc spodziewać, że obszar uprawy bawełny wzrośnie do 1.900.000, wobec 1.090.000 feddanów w roku ubiegłym. Zwiększenie zbiorów bawełny egipskiej pozostanie bez wpływu na światowy rynek, kształtujący się wyłącznie pod wpływem zbiorów bawełny amerykańskiej, zmniejszenie zaś areału uprawy w Egipcie spowodowało utracenie rynków na rzecz innych producentów. Przy ustalaniu nowych wytycznych polityki bawełnianej, rząd wziął pod uwagę to, że zwiększone plony wpłyną dodatnio na wzrost przewozów kolejowych i zatrudnienie łuszczarni, a mniejsze zarobki plantatorów skompensowane zostaną wzrostem aktywności gospodarczej.

PRZYSZŁY MIĘDZYNARODOWY KONGRES KABLOWY I RADJOWY odbędzie się w Kairze w roku 1937-ym. Kongres zbiera się co pięć lat.

WEDŁUG DANYCH DEPARTAMENTU STATYSTYCZNEGO Ministerstwa Skarbu ogólny przywóz do Egiptu w miesiącu styczniu wyniósł ŁE. 2.054.059 wobec ŁE. 2.250.437 w tymże okresie roku ub., wywóz zaś — ŁE. 2.460.693, wobec ŁE. 1.637.492, z czego wywóz bawełny wyniósł ŁE. 1.637.492 (w roku poprzednim — ŁE. 1.895.250).

LISTA SUBSKRYPCYJNA 4½%-owych Bonów Skarbowych, została zamknięta w dn. 22 lutego b. r., pożyczka zaś została dwukrotnie pokryta.

Syrja

POMOC FRANCJI DLA SYRJI. Biuro prasowe Wysokiego Komisarjatu w Bejrucie ogłosiło, iż rząd francuski przekazał 100.000 franków Wysokiemu Komisarzowi dla wsparcia Syryjczyków, szczególnie dotkniętych kryzysem gospodarczym.

DRUZOWIE PRZECIWNI POŁĄCZENIU SIĘ Z SYRJĄ. Z inicjatywy Abd el Gafr Pasza el Atraszy odbyło się w Suidzie wielkie zebranie naczelników plemion druzyjskich. Zebranie to było poświęcone aktualnym zagadnieniom politycznym. Większość zebranych wyraziła swe zadowolenie z uchwał komisji mandatowej w Genewie w sprawie zachowania odrębności politycznej Dżebel Druz. Zebranie wystosowało adres dziękczynny do Wysokiego Komisarza Syrji z prośbą o zrealizowanie postanowień komisji mandatowej. Uchwały tego zebrania są odpowiedzią na akcję nacjonalistów syryjskich, głoszących, iż ścisłe połączenie Dżebel Druz z Syrją jest pierwszym warunkiem, umożliwiającym pertraktacje z rządem francuskim.

SZYKANY WŁADZ SYRYJSKICH. Prasa hebrajska w Palestynie ostro protestuje przeciwko szykanowaniu przez władze w Bejrucie turystów żydowskich, przybywających do Syrji. „Doar Hajom" donosi, że turystom Żydom nie pozwala się wylądować nawet, gdy posiadają wizy do Syrji, wydane przez konsulów francuskich w różnych krajach. Wszelkie usiłowania pozostają bez skutku i żydowskich turystów zmusza się do nabycia powrotnych biletów do Marsylji, bez prawa lądowania gdzieindziej. W stosunku do turystów nie-Żydów tego rodzaju ograniczenia nie są praktykowane i natychmiast po przybyciu do portu, zezwala się im opuszczenie okrętu.

Irak

B. PREMJER IRAKU, Nuri es Said Pasza wyznaczony został ministrem pełnomocnym Iraku w Rzymie.

WARUNKI GOSPODARCZE zmusiły rząd do okrojenia programu robót publicznych, przewidzianych w ustawie z r. 1931. Wykonano jednak schemat robót nawadniających, obejmujący główny projekt Habbaniyah. Wynikiem tych prac będzie uzyskanie nowych terenów pod uprawę, dostarczanie wody dla zbiorów zimowych i letnich, przechowywanie wody na okres susz i zapobieganie wylewom. Wykończenie prac pod Abu Ghuraib pozwoli na nawodnienie obszarów, położonych między kanałami Yusufiyah i Sakhlawiyah i umożliwi uprawę 74.000 akrów pod kultury zimowe i 24.700 akrów pod kultury letnie. Projekt Habbaniyah pozwoli na obsianie 100000 akrów oziminami i 30000 akrów pod zboża i warzywa jare.

RAPORT ADMINISTRACJI KOLEI IRACKICH za rok ubiegły stwierdza, że w roku tym silniej odczuć się dały skutki depresji gospodarczej, spotęgowane jeszcze epidemją cholery, silną konkurencją rosyjską na rynku perskim, oraz klęską suszy. Epidemja cholera spowodowała zmniejszenie ruchu pasażerskiego i zamknięcia drogi dla pielgrzymów z Indyj. Skutki konkurencji Z. S. S. R. dały się tem silniej odczuć z powodu podniesienia perskich opłat drogowych i z powodu nadmiernej zwyżki ceł przywozowych na cukier. Susza zniszczyła część zbiorów zboża, oraz zmniejszyła poważnie pogłowie owiec w północnych okręgach kraju. W celu utrzymania natężenia ruchu tranzytowego z i do Persji, rząd Iraku zmniejszył stawki ceł tranzytowych z ½% do 1/10% wartości, Zarząd Kolei zaś zredukował wydatki, zmniejszył taryfy przewozowe na zboże oraz taryfy pasażerskie.

Statystyka rezultatów finansowych wykazuje wpływy ogólne w wysokości 61,21,810 rupij, wobec 78,78,515 rupij w roku poprzednim, wydatki zaś — Rs. 58,95,689 wobec Rs 78,70,958. Nadwyżka wpływów nad wydatkami wyniosła Rs. 2,26,121 wobec Rs. 7,557, a czysty zysk — Rs. 1,98,054 wobec Rs. 1,31,650. W roku sprawozdawczym koleje irackie przewoziły 809.264 pasażerów, wobec 773,077 osób w roku poprzedzającym, wpływy jednak z ruchu pasażerskiego spadły o Rs. 4,27,053 (ogólny wpływ Rs. 15,73,442). Zmniejszyły się obroty towarowe na rynku wewnętrznym oraz wymiana z zagranicą. Pomimo dobrych zbiorów zbóż eksport wy-

kazuje naogół spadek, spowodowany zbyt niskiemi cenami. Podobne zjawisko zaobserwować możemy w przywozie: ogólna waga towarów przywiezionych spadła o 43,379 tonn.

USUWANIE URZĘDNIKÓW ANGIELSKICH. Rząd Iraku postanowił w bieżącym roku budżetowym zredukować 19 wyższych urzędników Anglików i zamianować na ich stanowiska obywateli irackich. Tendencja rugowania urzędników narodowości angielskiej ujawnia się szczególnie w kolejnictwie i administracji portów.

Turcja

W ZWIĄZKU Z REWIZJĄ traktatów handlowych rząd francuski polecił swemu radcy handlowemu w Angorze wymówić francusko-turecką konwencję handlową z dn. 29 sierpnia 1929 r. W ten sposób umowa po upływie 6-ciu miesięcy zostanie rozwiązana, a w okresie tym toczyć się będą pertraktacje w sprawie nowej konwencji.

SMYRNEŃSKA IZBA HANDLOWA przedłożyła ministrowi gospodarstwa raport o handlu zagranicznym i położeniu gospodarczem strefy egejskiej, której ośrodek stanowi Smyrna.

W roku 1932 produkcja rodzynek wynosiła 65,7 miljonów kg. wobec 45 miljonów przed wojną. Eksport kierował się głównie do W. Brytanji (20 mln. kg.), Niemiec (14 mln. kg.), Holandji (6 mln.), Europy Środkowej (4 mln.) i Belgji (1,4 mln.).

Zbiór fig utrzymał się na poziomie przedwojennym. Głównemi krajami eksportu były Niemcy, W. Brytanja, U. S. A., Europa Środkowa, Francja i Egipt. Najbardziej zmniejszył się udział Stanów Zjedn., który z 10 mln. w r. 1928 spadł do 2,5 mln. w r. 1932. Podniesienie ceł przywozowych w W. Brytanji na figi, z 7 sh do 10/6 za centnar, będące rezultatem układów ottawskich, wpłynie prawdopodobnie deprymująco na wywóz tego artykułu w roku bieżącym.

W okresie przedwojennym zbiór tytoniu kształtował się na poziomie 7—10 miljonów kg. W latach 1926—31 zbiory wynosiły średnio 22 mln. kg., zaś w r. 1932 — z powodu niesprzyjających warunków atmosferycznych — spadły do 7,5 mln. kg. Według przeprowadzonych badań, najkorzystniejszy dla producentów tureckich jest zbiór 12—15 mln. kg. rocznie.

Statystyka przybijających do portu smyrneńskiego okrętów wykazuje spadek ruchu w r. ub. W r. 1927 zawinęło 1.414 statków zagranicznych, w r. 1928—1.464 statk. zagr., w r. 1929 — 1470, w r. 1932 — 1.287 statków zagranicznych.

Eksport ze strefy egejskiej wyniósł w r. 1930 LT. 71 miljonów, w r. 1931 — LT. 50 miljonów, w r. 1932 — LT. 45 miljonów, wobec 7 miljonów lir złotych, t. zn. 63 miljonów lir papierowych w okresie przedwojennym.

Raport poddaje krytyce system kontyngentów przywozowych i kompensat, których celem było wzmożenie eksportu tureckiego i wyrównanie niepomyślnie kształtującego się bilansu handlowego z niektóremi krajami. Cel ten tylko w pewnej mierze został osiągnięty; spowodowało to poważną zwyżkę cen. Izba zaleca stopniowe przywracanie wolności handlowej w stosunku do tych krajów, z któremi Turcja ma dodatni bilans handlowy.

Cypr

PRELIMINARZ BUDŻETOWY na rok bieżący, który ukazał się ostatnio, zawiera zestawienie wydatków i wpływów o Ł. 43 tys. mniejsze od budżetu w roku poprzednim. Odszkodowania za straty, wywołane rozruchami w r. 1931, wyniosą Ł. 30.000, wydatki na armję i flotę — Ł. 10.000. W roku poprzednim wydano na rozbudowę portu Ł. 166.000, na budowę dróg — Ł. 226.000, co spowodowało odciążenie na rynku pracy w dobie obecnego kryzysu. Dług publiczny wzrósł do Ł. 615.000, odsetki zaś i raty amortyzacyjne — do Ł. 25.000 rocznie. Fundusz rezerwowy wynosi Ł. 90.000 i jak dotychczas, nie został naruszony. Pogorszyło się położenie Banku Rolnego, za który Rząd musiał przejąć gwarancję w wysokości Ł. 10.000. Na wydatki osobowe preliminowano kwotę o Ł. 20.000 wyższą od odpowiedniej pozycji preliminarza za rok ubiegły.

Handel zagraniczny Polski z krajami Bliskiego Wschodu

Handel zagraniczny Polski z krajami Bliskiego Wschodu w roku 1932 w porównaniu z r. 1931 (dane G. U. S.)

Kraje	1931 Przywóz	1931 Wywóz	1932 Przywóz	1932 Wywóz	1932 Saldo
	Tysiące złotych				
Palestyna	625	1,635	619	3,207	+2,588
Egipt	12,120	3,953	8,821	2,638	—6,183
Syrja	18	2,391	31	1,710	+1,679
Persja	481	928	518	1,306	+ 788
Turcja	1,333	2,417	1,260	1,917	+ 657

Handel zagraniczny Polski z krajami Bliskiego Wschodu w grudniu r. 1932 w porównaniu z tymże okresem r. 1931.

Kraje	1931 Przywóz	1931 Wywóz	1932 Przywóz	1932 Wywóz
	Tysiące złotych			
Palestyna	37	148	176	405
Egipt	161	911	802	195
Syrja	—	75	—	24
Persja	55	323	54	54
Turcja	214	198	96	59

Wywóz wytworów hutniczych rur do krajów Bliskiego Wschodu w r. 1932.
(dane Związku Eksportowego Polskich Hut Żelaznych)

KRAJ	Ilość ton	Wartość złotych
Palestyna	1,853,2	925,513,67
Egipt	59,4	35,490,54
Syrja	93,1	50.030,03
Irak	1,022,6	327,101,55
Turcja	414,8	190,953,35

HANDEL ZAGRANICZNY PALESTYNY

Handel zagraniczny Palestyny w mies. wrześniu i w III-im kwartale 1932 r. w porównaniu z tymże okresem r. 1931.
(dane Palestine Commercial Bulletin).

	WRZESIEŃ		LIPIEC-WRZESIEŃ	
	1931	1932	1931	1932
	w funtach palestyńskich			
Przywóz ogółem	496,229	899,611	1,474,248	2,245,539
w tem towary	496,229	870,093	1,473,701	2,185,840
Wywóz ogółem	55,124	187.031	195,539	638,074
w tem towary	54,956	44,538	189,723	169,212
Reeksport	13,403	20,326	—	—
Tranzyt	8,497	17,166	—	—

Główne artykuły wywozu.

	WRZESIEŃ				LIPIEC-WRZESIEŃ	
	1931		1932		1932	
	Kwintale	ŁP.	Kwintale	ŁP.	Kwintale	ŁP.
Migdały	257	913	670	2,332	926	3,085
Oliwa jadalna	772	2,744	164	1,109	671	4,213
Wina (litrów)	116,676	2,709	100,629	1,575	219,118	3,290
Cement	4,900	1,065	7,540	1,628	23,620	5,097
Pończochy (tuz.)	2,026	894	2,327	773	6,365	2,093
Mydło do prania	2,344	6,789	3,237	9,344	11,171	32,299
Sztuczne zęby	—	1,632	—	820	—	2,192

Główne artykuły przywozu.

	WRZESIEŃ 1931		WRZESIEŃ 1932		LIPIEC-WRZESIEŃ 1932	
	Kwintale	ŁP.	Kwintale	ŁP.	Kwintale	ŁP.
Ryż	5,493	6,808	2,809	3,614	19,520	24,611
Pszenica	25,996	19,415	19,389	17,844	96,633	85,115
Mąka pszenna	112,706	10,446	13,741	13,333	42,666	40,590
Cukier	7,713	6,828	6,004	6,185	24,210	25,703
Cukry i słodycze	668	1,988	394	1,636	1,196	4,310
Kartofle	6,032	3,340	9,490	4,811	19,879	8,801
Piwo w butelk. (litry)	26,087	999	22,094	876	71,279	2,794
Drzewo m³	4,296	10,841	6,908	17,271	24,580	63,917
Drzewo na skrz. pomarańcz. m³	1,834	7,454	3,643	13,552	4,027	15,001
Cement	7,207	1,758	9,537	2,457	23,526	7,339
Żelazo w sztabach i prętach	734	5,447	13,984	6,500	42,692	20,474
Przędza bawełniana	228	2,302	411	4,659	1,387	14,270
Tkaniny bawełn.						
bielone	226	3,572	400	5,890	1,251	18,985
farbowane	1,082	17,814	1,256	20,320	3,518	57,210
szare	443	3,305	1,005	6,852	2,450	17,378
drukowane	38	953	208	4,564	409	9,158
Tkaniny czysto wełn.	48	4,380	207	14,959	347	26,405
Tkaniny jedwabne mieszane i z jedwabiu sztucznego	113	5,528	143	6,508	700	30,014
Pończochy i skarpetki bawełn. (tuz.)	7,704	1,427	2,710	585	30,865	8,320
Nafta w cysternach (litr)	3,532,432	7,298	2,874,132	5,999	10,013,291	20,540
Benzyna w cysternach (litr)	1,142,458	11,411	1,563,148	12,663	4,447,619	35,965
Papier pakowy	1,431	1,547	1,230	1,865	3,863	5,841
Papier do druku	1,276	2,590	1,336	2,674	4,357	7,848

HANDEL ZAGRANICZNY EGIPTU

w miesiącu listopadzie i w okresie styczeń—listopad 1932 r. w porównaniu z tymże okresem r. 1931.

Pg. Monthly Summary of the Foreign Trade.

	LISTOPAD		STYCZEŃ-LISTOPAD	
	1931	1932	1931	1932
	w funtach egipskich			
Przywóz ogółem	2,612,357	2,396,846	28,512,466	24,815,093
w tem towary	2,558,370	2,331,412	27,671,074	24,050,991
tytoń	53,987	65,434	841,392	764,102
Wywóz ogółem	2,910,929	2,896,711	24,738,689	23,531,629
w tem towary	2,885,119	2,880,802	24,505,568	23,324,615
papierosy	25,810	15,909	233,121	207,014
Reeksport	53,198	44,106	664,342	668,219

Główne artykuły wywozu w mies. listopadzie 1932 r. w porównaniu z tymże okresem r. 1931.

	LISTOPAD 1931		LISTOPAD 1932	
	Kwintale	ŁE.	Kwintale	ŁE.
Bawełna „Sakellaridis"	116,510	828,848	77,826	571,155
„ „Ashmuni"	240,983	1,179,282	188,038	1,164,751
„ „Pilion"	16,322	87,269	13,752	88,678
„ inna	38,176	224,801	36,764	250,983
Cebula	5,080	2,649	5,647	2,860
Makuchy bawełniane	158,674	66,824	161,023	69,700

Główne artykuły przywozu do Egiptu w mies. listopadzie 1932 r. w porównaniu z tymże okresem 1931 r.

Tkaniny bawełniane	17,967	291,328	26,855	354,712
Węgiel	7,712,800	88,076	5,934,000	60,510
Żelazo, surówka, stal	—	130,024	—	125,079
Nawozy sztuczne	2,401,400	120,948	3,520,100	192,591
Nafta	219,422	37,521	163,547	42,057
Tkaniny wełniane	—	78,917	—	71,835
Tkaniny i wyroby jedwabne	—	68,052	—	66,801
Mąka pszenna i kukurydza	211,624	188,490	6,463	6,678

Handel zagraniczny Egiptu w listopadzie 1932 r. w porównaniu z r. 1931 p/g poszczególnych krajów.

	Listopad 1931				Listopad 1932			
	Przywóz	Wywóz	Reeks-port	Tran-zyt	Przywóz	Wywóz	Reeks-port	Tran-zyt
	w funtach egipskich							
W. Brytanja	537,385	1,475,198	4,548	60,038	543,283	1,022,391	2,020	42,706
Francja	254,918	342,724	1,211	—	201,161	335,252	4,698	—
Niemcy	193,240	189,506	774	—	141,821	364,358	1,511	9
Italja	284,624	144,205	4,418	—	234,784	150,963	4,186	—
St. Zjedn.	144,663	82,326	306	—	66,876	132,293	388	442
Palestyna	14,094	28,967	10,902	—	19,047	42,035	13,331	—
Arabja	4,895	3,357	404	—	5,569	2.974	1,465	—
Irak	3,199	778	463	—	379	716	528	—
Turcja	77,470	2,792	262	—	51,125	1,988	207	—
Persja	21.332	2	162	29,523	60,689	—	20	8,679
Polska	7,491	21,821	—	—	9,882	16,995	—	—

Encyklopedja Gospodarcza Palestyny:

Palestine Directory and Handbook 1932

w jęz. angielskim i hebrajskim

Niezbędna dla sfer handlowych i zainteresowanych sprawami gospodarczemi Palestyny

wyd. „MISCHAR w'TAASIA" CENA EGZ. 5 DOL. U. S.

do nabycia w Administracji „PALESTYNA I BLISKI WSCHÓD".

SPRAWY CELNE I TRANSPORTOWE

Zmiany w palestyńskiej taryfie celnej

Nowela Nr. 40, 1932 do Rozporządzenia Nr. 7.

A. Pozycja 69 zostaje odwołana i zastąpiona przez następującą:

	Stawka celna za kg.
Poz. 69. Taśma filmowa	milsów
a) niema	250
b) dźwiękowa z synchronizacją na specjalnych płytach	500
c) dźwiękowe z synchronizacją na filmie	600

B. Pozycja 114 zostaje odwołana i zastąpiona przez następującą:

	Stawka celna za kg. do czerwca do grudnia	Stawka celna za kg. od stycznia do lutego
	milsów	milsów
Poz. 114. Mąka pszenna, żyto i razówka	8	3

C. Pozycja 122 zostaje odwołana i zastąpiona przez następującą:

	Stawka celna
Poz. 122. Meble wszelkiego rodzaju za wyjątkiem mebli giętych	15 % ad valorem

D. Następująca pozycja zostaje zamieszczona za pozycją 122 jako pozycja 122A

	Stawka celna
Poz. 122A. Meble gięte	30 % ad valorem

E. Pozycja 166 zostaje odwołana i zastąpiona przez następującą:

	Stawka celna za kg.
	milsów
Poz. 166. Makaron z bezpośredniem opakowaniem	12.5

F. Pozycja 181 zostaje odwołana i zastąpiona przez następującą:

	Stawka celna za kg.
Poz. 181. Gwoździe żelazne długości powyżej 25 mm.:	milsów
a) Gwoździe produkowane z błyszczącego, grubego drutu (cylindryczne) za wyjątkiem 43 mm. grubości nieprzekraczającej 2,4 mm. i nie mniejszej niż 2,2 mm.	3
b) Inne gwoździe oraz gwoździe z drutu błyszczącego (cylindryczne) długości 40 mm. grubości nie przekraczającej 2,4 mm. i nie mniejszej niż 2,2 mm.	2

G. Pozycja 182 zostaje odwołana i zastąpiona przez następującą:

	Stawka celna za kg.
Poz. 182. Gwoździe żelazne nie przekraczające długości 25 mm.	
a) Gwoździe z drutu błyszczącego (cylindryczne) nie przekraczające długości 25 mm.	milsów 5

H. Następująca pozycja zostaje zamieszczona pod pozycją 182, jako poz. 182A

	Stawka celna za kg.
Poz. 182A. Gwoździe nie wyszczególnione gdzie indziej, nity, śrubki, muterki, rygielki, klamry żelazne i gwoździe do podków	milsów 4

I. Pozycja 237 zostaje odwołana i zastąpiona przez następującą:

	od czerwca do grudnia		od stycznia do lutego
Poz. 237. Żyto	8	milsów	1.5

J. Pozycja 242 zostaje odwołana i zastąpiona przez następującą:

	od czerwca do grudnia		od stycznia do lutego
Poz. 242. Semolina	9	milsów	4.5

K. Pozycja 269 zostaje odwołana i zastąpiona przez następującą:

	Stawka celna
Poz. 269. Artykuły kosmetyczne: mydła tualetowe, pudry, wody toaletowe do włosów i inne za wyjątkiem pasty do zębów	25 % ad valorem

L. Pozycja 287 zostaje odwołana i zastąpiona przez następującą

	od czerwca do grudnia		od stycznia do lutego
Poz. 287. Pszenica	5	milsów	1.5

REDAKCJA I ADMINISTRACJA:

Warszawa, ul. Królewska Nr. 18. — Tel. 246-37. P. K. O. 9231.

Biura czynne od godz. 9 do 15.

PRENUMERATA:

Kwartalnie	*zł. 4.—*
Półrocznie	*„ 7.50*
Rocznie	*„ 15.—*
Cena pojedyńczego egzemplarza	*„ 1.50*

CENY OGŁOSZEŃ:

1/1 stronica	*zł. 200.—*
1/2 „	*„ 110.—*
1/4 „	*„ 60.—*

Za ogłoszenia trójjęzyczne (polski, angielski, hebrajski) dolicza się 50% do cen powyższych.

Wydawca:
POLSKO-PALESTYŃSKA
IZBA HANDLOWA.

Redaktor: J. KINCLER
abs. W. S. H.
Sekretarz: P. WASERMAN

Druk. „Monolit“, Warszawa, ul. Ogrodowa 1, tel. 701-92.

SPÓŁKA AKCYJNA
WYROBÓW BAWEŁNIANYCH
I. K. POZNAŃSKIEGO
w ŁODZI, UL. OGRODOWA 17.
Adr. Telegr.: IKAPE. Telefon 197—05.

Rok założenia 1872.
Rok przekształcenia na Sp. Akc. 1889

KAPITAŁ ZAKŁADOWY 31.250.000 zł.

SKŁADY WŁASNE:
WARSZAWA, GĘSIA 16/18, WILNO, WIELKA 66.

SKŁADY KOMISOWE:
J. LEWSZTAJN, ŁÓDŹ, PIOTRKOWSKA 44, H. TEICH I S-KA, KRAKÓW, GERTRUDY 16, GOLDSCHMIDT I SPIRO, LWÓW, TRYBUNALSKA 1, K. DYK, POZNAŃ, STARY RYNEK 44.

FABRYKA WYRABIA Z TOWARÓW BIELONYCH:
POPELINY, MADAPOLAMY, KROŚNIAKI, BATYSTY, OBRUSY, RĘCZNIKI, PRZEŚCIERADŁA I INNE.

Z TOWARÓW FARBOWANYCH I DRUKOWANYCH:
TYK, ZEFIRY, OKSFORDY, MUŚLINY, MATERJAŁY UBRANIOWE MĘSKIE, FLANELĘ, FLANELETKI I INNE.

CIENKĄ PRZĘDZĘ od Nr. 60 do Nr. 120.

YIEHIEL NAHARI-MIĘDZYRZECKI
PRZEDSTAWICIEL NAJPOWAŻNIEJSZYCH FIRM POLSKICH

NA PALESTYNĘ, EGIPT i SYRJĘ

TEL-AVIV, ALLENBY 23

PRZYJMUJE PRZEDSTAWICIELSTWA, UDZIELA BEZINTERESOWNIE INFORMACYJ O MOŻLIWOSCIACH EKSPORTU.

ŁÓDZKI BANK DEPOZYTOWY
S. A.

Centrala: **Łódź, ul. Piotrkowska 5.**
Oddziały: **Warszawa, Żabia 9.**
Lwów, 3-go Maja 5.

Załatwia wszelkie czynności, wchodzące w zakres bankowości. Korespondenci we wszystkich miastach Palestyny i Bliskiego Wschodu.

Własne składy w Łodzi i Lwowie

SVENSKA ORIENT LINIEN

regularna komunikacja okrętowa

GDYNIA/GDAŃSK — LEWANT

ALGIER, EGIPT, PALESTYNA, SYRJA, CYPR, GRECJA, TURCJA I PORTY MORZA CZARNEGO

w przerwach 14-dniowych za pomocą **nowoczesnych, szybkobieżnych parowców i statków motorowych.**

Bliższych informacyj udzielają:

Scandinavian Levant & America S. S. Agency G. m. b. H.
Gdańsk, Hundegasse 89
Adr. telegr.: **„Scandship"**
Telefon: 22541.

Bergenske Baltic Transports Ltd. A.-G.
Gdańsk, Hundegasse 89
Adr. telegr.: **„Bergenske"**
Telefon: 22541.

Gdynia, ul. Portowa, Tel. 1230.

„CALCALA"

PALESTYŃSKO-POLSKIE TOWARZYSTWO HANDLOWE

TEL-AVIV

PASAGE PENSAK, P. O. B. 499.

Adres telegr.: „CALCALA" TELAVIV

JAFFA, JERUSALEM, HAIFA, TIBERIAS I SAFED
PALESTYNA, EGIPT, SYRJA, IRAK I INDJE

SKŁADY KONSYGNACYJNE

PRODUKCJA POLISH-PALESTINE OATS.

WZOROWNIA ARTYKUŁÓW FIRM REPREZENTOWANYCH